

1866
9/4

Kerščanski

katoliški nauk.

Veljá zvezan v platnenem herbtu 27 novih kraje.

Na Dunaju.

Na stroške c. k. založbe šolskih knjig.

1876.

510839

Solske bukve, v. ces. kr. zalogi šolskih bukev
na svetlo dane, ne smejo draže prodajati se, kot
je na pèrvem listu postavljeno.

17 -11- 1999

199916217

V v o d.

Kaj se imenuje katekizem?

Katekizem se imenuje podučenje v kerščanskem katoliškem nauku; katekizem se sploh tudi pravi bukvam (knjigi), ktere imajo to podučenje v sebi.

V kolikih poglavjih se v tem katekizmu kerščanski katoliški nauk razklada?

Kerščanski katoliški nauk se razklada v tem katekizmu v petih poglavjih in v pristavku.

Ktera so ta petéra poglavja?

Petéra poglavja so:

1. Véra.
2. Upanje.
3. Ljubezen.
4. Sveti zakramenti.
5. Kerščanska pravica.

Od česa govóri pristavek?

Pristavek govóri od štirih poslednjih reči

I. P o g l a v j e.

Od vére.

I. Razdelek.

Kaj je katoliška véra.

Kaj se pravi: kerščansko katoliško vérovati?

Kerščansko katoliško vérovati se pravi za res imeti vse, kar je Bog razodel in nam sveta cérkva vérovati zapoveduje, bodi si v svetem pismu zapisano ali ne.

Ali je k zveličanju zadosti, da katoliški kristian le v sercu véruje, kar je Bog razodel?

K zveličanju ni zadosti, da katoliški kristian le v sercu véruje, kar je Bog razodel, temoč mora on tudi:

1. Svojo véro z deli kazati.

2. Kar v sercu véruje, če je treba, z ustmi očitno spoznati in pričati.

Zakaj se mora vérovati, kar je Bog razodel?

Vérovati se mora, kar je Bog razodel, kér je Bog večna resnica in neskončna mo-drost, ktera ne more ne goljfati ne goljfana biti.

Je li véra vsakemu človeku, kteri hoče zveličan biti, potrebna ?

Véra je potrebna vsakemu človeku, kteri hoče zveličan biti; zakaj brez vére ni mogoče Bogu dopasti.

Kaj mora vsak človek, kedar pride k pameti, vedeti in vérovati, da bo zveličan?

Vsak človek, kedar pride k pameti, mora, da bo zveličan, vedeti in vérovati:

1. Da je en Bog.

2. Da je Bog pravičen sodnik, kateri dobro plačuje, in hudo kaznuje.

3. Da so tri božje osebe enega bitja in ene nature: Oče, Sin in sveti Duh.

4. Da je druga božja oseba, Bog Sin, človek postal, da bi nas s svojo smertjo na križu odrešil in večno zveličal.

Ktere resnice še mora vsak katoliški kristian verh teh vedeti in vérovati?

Verh teh poglavitnih resnic kerščanske katoliške vére mora še vsak katoliški kristian vedeti in vérovati:

1. Da je človeška duša neumerjoča.

2. Da je milost božja k zveličanju potrebna, in da brez milosti božje človek nič za večno življenje zaslužnega ne more storiti.

Kaj je vsakemu katoliškemu kristianu znati zapovedano?

Vsakemu katoliškemu kristianu je znati zapovedano:

1. Apostolsko véro.

2. Gospodovo molitvo (Oče naš).
3. Deset božjih in pet cerkvenih zapovedi.
4. Sedem svetih zakramentov.
5. Kerščansko pravico.

Kde je to, kar mora katoliški kristian vérovati, sosebno zapopadeno?

Kar mora katoliški kristian vérovati, je sosebno v apostolski veri zapopadeno.

Kako se glasi apostolska véra?

Apostolska véra se tako glasi:

Vérujem v Boga Očeta, vsemogočnega stvarnika nebés in zemlje. In v Jezusa Kristusa, Sina njegovega edinega, Gospoda našega. Kteri je spočet od svetega Duha, rojen iz Marie Device. Terpel pod Poncijem Pilatom, križan bil, umerl in v grob položen. Doli je šel pred pekel, tretji dan od mertvih vstal. Gori je šel v nebesa, sedí na desnici Boga Očeta vsemogočnega. Od ondod bo prišel sodit žive in mertve. Vérujem v svetega Duha, sveto katoliško cérkvo; občestvo Svetnikov; odpuščanje grehov, vstajenje mesa; in večno življenje. Amen.

Koliko delov ali členov ima apostolska véra?

Apostolska véra ima dvanajst delov ali členov.

II. Razdelek.

Od dvanajstérih členov vére.

§. 1. *Od prvega člena vére.*

Kako se glasi prvi člen vére?

Prvi člen vére se tako glasi:

Verujem v Boga Očeta, vsemogočnega stvarnika nebés in zemlje.

a. Od Boga.

Koliko je Bogov?

Le en sam Bog je.

Kaj je Bog?

Bog je sam od sebe naj bolj popolnoma bitje.

Ktere lastnosti božje imamo sosebno vedeti?

Tote lastnosti božje imamo sosebno vedeti:

1. Bog je več en: je vselej bil, je in bo vselej.

2. Bog je čist (zgoli) duh; bitje, katero ima naj bolj popolnoma um in naj boljšo voljo, telesa pa ne.

3. Bog je vsevéden; vé vse, sedanje, preteklo in prihodno, vé tudi naše naj skrivnejše misli in želje; torej ne more goljfan biti.

4. Bog je neskončno moder; stori vse iz naj boljšega konca, in izvoli naj pripraviše pripomočke, svoj namén doseči.

5. Bog je vsemogočen; je stvaril nebo

in zemljo in vse, kar je; njemu ni nič nemo-
goče storiti.

6. Bog je vsega pričujoč; je povsod,
v nebesih in na zemlji.

7. Bog je neskončno svet; hoče in
ljubi vse dobro in sovraži vse hudo.

8. Bog je neskončno resničen in
zvést; vse, kar reče, je res; in kar obljubi
ali žuga, vse spolni.

9. Bog je nespremenljiv; je vékomaj
ravno tisti.

10. Bog je neskončno dobrotljiv;
skerbí po očetno za vse svoje stvari, vse do-
bro imamo od njega.

11. Bog je neskončno vsmiljen;
nam odpustí naše grehe, ako se resnično po-
boljšamo.

12. Bog je neskončno pravičen;
popláča vse dobro in kaznuje vse hudo na
tenko, kakor si kdo zasluži.

Koliko je božjih oséb?

Tri božje osébe so.

Kako se imenujejo tri božje osebe?

Perva božja oséba se imenuje Oče, druga
Sin, tretja sveti Duh.

Kako se imenujejo vse tri božje osebe skupaj?

Vse tri božje osébe skupaj se imenujejo
presveta Trojica.

S čim katoliški kristian spoznava ali terdi presveto Trojico?

Katoliški kristian spoznava presveto Trojico z znamenjem svetega križa, kér vsako teh treh oseb imenuje, kedar križ dela.

Kaj spoznava katoliški kristian še z znamenjem svetega križa?

Katoliški kristian spoznava z znamenjem svetega križa tudi, da je Jezus Kristus na križu umerl in nas s svojo smertjo odrešil.

Kako se križ dela?

Križ delamo z desnico, s katero zaznamujemo čelo, usta in persa, rekoč: V imenu Boga Očeta †, in Sina †, in svetega Duha †. Amen.

b. Od stvarjenja.

Kdo je vse stvaril?

Bog je stvaril nebo in zemljo in vse, kar je.

Kaj pomeni beseda: stvariti?

Beseda: stvariti pomeni: iz nič kaj storiti.

Ktere so naj imenitniše stvari božje?

Naj imenitniše stvari božje so angeli in človek.

Kaj so angeli?

Angeli so zgol duhovi, kateri imajo um in voljo, telesa pa ne.

Zakaj je Bog angele stvaril?

Bog je angele stvaril, da bi njega častili, ljubili in molili, njemu služili in ljudi varovali.

Kakove je Bog angele stvaril?

Bog je angele v svoji milosti in z velikimi popolnostmi stvaril.

So li vsi angeli v milosti božji ostali?

Veliko angelov je milost božjo po grehu napuha zgubilo.

Kako je Bog napuhnjene angele kaznoval?

Bog je napuhnjene angele, ki se jim hudiči pravi, vékomaj zaverigel in v pekel pahnil.

Ktera je za angeli naj imenitniša stvar božja?

Človek je za angeli naj imenitniša stvar božja.

Iz česa je človek?

Človek je iz telesa in neumerjoče duše, ktera je po božjej podobi stvarjena.

Zakaj je Bog človeka stvaril?

Bog je človeka stvaril, da bi ga spoznal, častil, ljubil, molil, njemu služil, mu pokoren in večno zveličan bil.

Je li človek Bogu pokoren ostal?

Že prvi človek Adam je bil s svojo ženo Evo Bogu nepokoren.

Kako je bil prvi človek Bogu nepokoren?

P prvi človek je jedel v raji ali paradiži sad z drevesa, ki mu ga je bil Bog prepovedal, in je s tem grešil.

Je li greh samo prvemu človeku škodoval?

Ta greh ni samo prvemu človeku škodoval, temoč tudi nam, ki smo njegovega rodú; časno in večno smert, pa tudi še veliko drugega hudega nam je prinesel.

Je li bil tudi človek, kakor napuhnjeni angeli, vékomaj od Boga zaveržen?

Človek ni bil, kakor napuhnjeni angeli, vekomaj od Boga zaveržen.

Kaj je Bog obljubil v odrešenje človeka zavolj greha zaverženega?

V odrešenje človeka zavolj greha zaverženega je Bog obljubil poslati odrešenika, ki se mu tudi Mesia pravi.

§. 2. Od drugega člena vére.

Kako se glasi drugi člen vére?

Drugi člen vére se tako glasi:

In v Jezusa Kristusa, Sina njegovega edinega, Gospoda našega.

Kdo je Jezus Kristus?

Jezus Kristus je:

1. Edinorojeni Sin Boga Očeta.

2. Naš Gospod, postavodajavec in učitelj.

Kaj pomeni ime: Jezus?

Ime: Jezus je toliko kakor zveličar.

Zakaj se Jezusu zveličar pravi?

Zveličar se mu pravi, ker nam je po njem

zveličanje došlo, ker nas je rešil od zadolženja in kazni za greh, — od večne smerti.

Kako se Jezusu še pravi?

Jezusu se tudi pravi Kristus, kar je toliko kakor pomaziljeni.

Zakaj se imenuje Jezus Kristus edinorojeni Sin Božji?

Jezus Kristus se imenuje edinorojeni Sin božji, ker je edini, kateri je od svojega nebeskega Očeta rojen od vekomaj.

Kako je Jezus Kristus Bog in človek vkup?

Jezus Kristus je Bog in človek vkup, ker je Bog od vekomaj, in ker se je včlovečil (človek postal) v času.

Zakaj se Jezus Kristus naš Gospod imenuje?

Naš Gospod se imenuje, ker je Bog in naš odrešenik.

Zakaj se je Sin božji včlovečil?

Sin božji se je včlovečil, da bi nas s svojo smertjo na križu odrešil in večno zveličal.

§. 3. Od tretjega člena vére.

Kako se glasi tretji člen vére?

Tretji člen vére se tako glasi:

Kteri je spočet od svetega Duha, rojen iz Marie Device.

Ima li Jezus očeta?

Jezus ima kakor Bog nebeškega Očeta, kakor človek pa nima nobenega očeta.

Ali ni bil Jožef oče Jezusa Kristusa?

Jožef je bil le rednik Jezusa Kristusa.

Je li imel Jezus mater?

Jezus kakor Bog ni imel nobene matere; kakor človek je imel Mario, presveto Devico, za svojo mater.

Zakaj se Maria mati božja imenuje?

Maria se imenuje mati božja, kér je rodila Jezusa Kristusa, kateri je Bog in človek vkup.

Od koga je Maria Jezusa spočela?

Maria je Jezusa od svetega Duha spočela.

Kde je Maria Jezusa rodila?

Maria je Jezusa v Betlehemu v enem hlevu rodila.

§. 4. Od četrtega člena vére.

Kako se glasi četerti člen vére?

Četerti člen vére se tako glasi:

Terpel pod Poncijem Pilatom, križan bil, umerlin v grob položen.

Je li Jezus mogel terpeti?

Jezus je mogel kakor človek, ne pa kakor Bog terpeti.

Je li Jezus tudi resnično terpel?

Resnično je terpel, in scer na duši in na telesu.

Kaj je Jezus na svoji duši terpel?

Jezus je na svoji duši veliko britkost in žalost terpel.

Kaj je Jezus na svojem telesu terpel?

Jezus je na svojem telesu veliko rev in težav, veliko tepenja in ran preterpel; gajžlan (bičan, šiban) je bil in s ternjem kronan (venčan).

Kaj je Jezus še več terpel?

Terpel je veliko zaničevanja, zasramovanja, preklinjevanja, obrekovanja in drugih krivic.

Kde je bil Jezus Kristus križan in kde je umerl?

Jezus Kristus je bil križan na gori Kalvarii blizo mesta Jeruzalema, in je na križu umerl.

§. 5. Od petega člena vére.

Kako se glasi peti člen vére?

Peti člen vére se tako glasi:

Doli je šel pred pekel, tretji dan od mertvih vstal.

Je li Jezus Kristus z dušo in s telesom pred pekel šel?

Le duša Jezusa Kristusa je pred pekel šla.

Kaj pomeni beseda: pekel?

Beseda pekel pomeni tiste skrite kraje, v katerih so duše mertvih hranjene, ktere nebeškega zveličanja niso dosegle.

Je li več takih skritih krajev, ki se jim pekel pravi?

Več je takih skritih krajev, ki se jim pekel pravi; tako se imenuje:

1. In scer navadno kraj, kjer pogubljeni večno terpijo.

2. Kraj, kjer duše časne kazni terpe za grehe, za ktere se niso v življenju zadosti spokorile; temu kraju se pravi vice.

3. Poslednič kraj, v katerem so bile hranjene duše bogaboječih, kateri so umerli, in so ondi v zveličanskem upanju svojega odrešenja mirno in brez terpljenja čakali, dokler ni bilo Jezusa k njim; temu kraju se pravi pred pekel.

Kdaj je Jezus Kristus spet od mertvih vstal?

Jezus Kristus je tretji dan, in scer iz lastne moči, neumerjoč in častitljiv, kakor premagavec smerti in hudiča, od mertvih vstal.

Zakaj je Jezus Kristus od mertvih vstal?

Jezus Kristus je od mertvih vstal:

1. Da je sveto pismo in svoje lastno prerokovanje spolnil.

2. Da je svetu neoveržljivo dokazal, da je njegov uk resničen, in da je bil res od Boga poslan.

3. Da je naše upanje poterdil, in nam prihodno vstajenje zagotovil.

§. 6. Od šestega člena vére.

Kako se glasi šesti člen vére?

Šesti člen vére se tako glasi:

Gori je šel v nebesa, sedí na desnici Boga Očeta vsemogočnega.

Kdaj je Jezus v nebesa šel?

Jezus je štirideseti dan po svojem vstajenju v nebesa šel.

Kaj se pravi: Jezus sedí na desnici Boga Očeta vsemogočnega?

Jezus sedí na desnici Boga Očeta vsemogočnega, to se toliko pravi kakor: Jezus je v vednem posestvu naj višje oblasti in naj višjega veličastva čez vse v nebesih in na zemlji.

§. 7. Od sedmega člena vére.

Kako se glasi sedmi člen vére?

Sedmi člen vére se tako glasi:

Od ondod bo prišel sodit žive in mertve.

Bo li Jezus spet prišel?

Jezus bo sodni dan spet iz nebes prišel.

Zakaj bo Jezus sodni dan spet prišel?

Jezus bo sodni dan spet prišel, sodit vse ljudi, žive in mertve.

Kako bo Jezus sodni dan ljudi sodil?

Jezus bo sodil ljudi po tem, kar so dobrega ali hudega storili; pravične bo plačal

z večnim življenjem v nebesih, grešnike pa bo večno v peklu kaznoval.

§. 8. Od osmega člena vére.

Kako se glasi osmi člen vére?

Osmi člen vére se tako glasi:

Vérujem v svetega Duha.

Ktera božja oséba je sveti Duh?

Sveti Duh je tretja božja oséba; on je pravi Bog.

Kde nas sveti Duh posvečuje?

Sveti Duh nas posvečuje:

1. V svetem kerstu.
2. V zakramentu svete pokore.
3. Kolikorkrat druge svete zakramente vredno prejmemo.

Kako nas sveti Duh posvečuje?

Sveti Duh nas posvečuje, kér v nas vlije posvečujočo milost in nas storí otroke božje, ali pa posvečujočo milost v nas pomnoží.

Kaj še več sveti Duh s svojo milostjo v nas storí?

Sveti Duh tudi razsvetljuje naš um; nas učí in nagiba po volji božji ravnati; nam podeljuje svoje darove.

Kteri so dari svetega Duha?

Dari svetega Duha so ti: 1. Dar modrosti. 2. Dar umnosti. 3. Dar svéta.

4. Dar moči. 5. Dar učenosti. 6. Dar pobožnosti. 7. Dar straha božjega.

§. 9. Od devetega člena vére.

Kako se glasi deveti člen vére?

Deveti člen vére se tako glasi:

Sveto katoliško c erkvo, občestvo svetnikov.

a. Od svete c erkve.

Kaj je sveta katoliška c erkva.

Sveta katoliška c erkva je viden zbor vseh pravov ernih kristianov pod vidnim poglavarjem Rimskim papežem, kateri vérujejo ene nauke in prejemajo ene zakramente.

Ima li sveta c erkva tudi nevidnega poglavarja?

C erkva ima tudi nevidnega poglavarja, in ta je Jezus Kristus.

Je li ve  pravih c erkve ko ena?

Le ena prava c erkva je, zvon kt ere ni upati zveličanja.

Ktera so znamenja prave c erkve?

Znamenja prave c erkve so štiri; in ta so: 1. Da je edina; 2. sveta; 3. vesvoljna ali katoliška; 4. apostolska.

Kako se prava c erkva še drugače imenuje?

Prava c erkva se imenuje tudi Rimska, k er je Rimska c erkva glava vseh drugih c erkve in središče cerkvene edinosti.

b. Od občestva svetnikov.

Kako imajo pravovérni kristiani občestvo ali zvezo med sebo?

Pravovérni kristiani imajo med sebo občestvo ali zvezo kakor udje telesa.

V čem obstojí občestvo ali zveza svetnikov?

Občestvo ali zveza svetnikov obstojí v tém, da se vsi udje cérkve duhovnih zakladov (šacov) vdeležvajo.

Kteri so udje cérkve, ki imajo zvezo med sebo?

Udje cérkve, kteri imajo zvezo med sebo, so :

1. Vérni na zemlji.
2. Svetniki v nebesih.
3. Duše mertvih, ki so v vica h.

Kakošno zvezo imajo med sebo vérni na zemlji?

Vérni na zemlji imajo zvezo med sebo, da slehernega molitva in zasluženje dobrih del tudi drugim pomaga.

✕ §. 10. Od desetega člena vére.

Kako se glasi deseti člen vére?

Deseti člen vére se tako glasi:

Odpuščanje grehov.

Kaj nas učí ta člen vére?

Ta člen vére nas učí, da je Jezus Kristus svoji cérkvi oblast dal, grehe odpuščati.

Kdo ima v pravi cérkvi oblast grehe odpuščati?

V pravi cérkvi imajo škofje in mešniki oblast, grehe odpuščati.

Kde se grehi odpuščajo?

Grehi se odpuščajo v zakramentu svetega kersta in zakramentu svete pokore.

§. 11. Od ednajstega člena vére.

Kako se glasi ednajsti člen vére?

Ednajsti člen vére se tako glasi:

Vstajenje mesa.

Kaj se razume pod vstajenjem mesa?

Pod vstajenjem mesa se razume, da bo Bog sodni den mertve k življenju obudil, in da bodo ljudje vstali s svojim mesom, to je z ravno tistimi telesi, ki so jih v življenji imeli.

§. 12. Od dvanajstega člena vére.

Kako se glasi dvanajsti člen vére?

Dvanajsti člen vére se tako glasi:

Večno življenje.

Kaj vérujemo in spoznamo z besedami dvanajstega člena vére?

Z besedami dvanajstega člena vére spoznamo in vérujemo večno, vedno zveličanje, ktéro bo želje svetnikov in izvoljenih popolnoma dopolnilo.

Kaj pa terdimó z besedo Amen?

Z besedo Amen terdimó, da nad nauki, zapopadenimi v apostolski véri, ne dvomimo (ne cviblamo), marveč da za res imamo vse, kar je v nji zapopadenega.

II. P o g l a v j e.

Od upanja.

I. Razdelek.

Kaj je kerščansko upanje.

Kaj se pravi: kerščansko upati?

Kerščansko upati se pravi: terdno se zanesti (nadjati), da nam bo Bog dal, kar nam je obljubil.

Kaj upamo od Boga?

Upamo od Boga večno življenje, to je večno zveličanje in pripomočke, tisto doseči.

Zakaj upamo?

Upamo, ker je Bog vsemogočen, v spolnovanju svojih obljub zvest, neskončno dobrotljiv in vsmiljen, ki torej spolniti more in hoče, kar je obljubil.

S čim se kerščansko upanje obuja?

Kerščansko upanje se obuja sosebno z molitvo.

II. Razdelek.

Od molitve.

§. 1. Od molitve sploh.

Kaj je molitva?

Molitva je povzdigovanje duha k Bogu.

Zakaj molimo?

Molimo zato, da Boga, naj višjega Gospoda, po dolžnosti častimo, da se mu za prejete dobrote zahvalimo, in da ga prosimo za to, kar nam je v prihodno potreba.

Zakaj še molimo?

Molimo tudi za odpuščanje grehov, in da v splošnih in posebnih, v lastnih in bližnjega potrebah od Boga pomoči izprosimo.

Ali smo dolžni moliti?

Dolžni smo moliti, zakaj molitva je edna izmed naj imenitnejših dolžnosti naše vére.

Kde je zapopadeno vse, za kar moramo moliti?

Vse, za kar moramo moliti, zapopadeno je v Očenašu. to je v Gospodovej molitvi.

§. 2. Od Gospodove molitve posebej.

Kdo nas je učil moliti?

Kristus, naš Gospod, nas je učil moliti.

Kako nas je Kristus učil moliti?

Kristus nas je učil moliti Očenaš, ki se mu tudi Gospodova molitva pravi.

Kako se moli Oče naš?

Očenaš se tako moli:

Oče naš, kteri si v nebesih. Posvečeno bodi tvoje ime. Pridi k nam tvoje kraljestvo. Zgódi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh. Odpústi nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom. In nas ne vpelji v skušnjavo. Temoč reši nas hudega, Amen.

Iz česa obstojí Gospodova molitva?

Gospodova molitva obstojí iz predgovora in sedem prošenj.

a. Od predgovora.

Kako se glasi predgovor?

Predgovor se tako glasi:

Oče naš, kteri si v nebesih.

Koga kličemo s temi besedami predgovora?

S temi besedami predgovora kličemo Boga, kteri je naš oče.

Zakaj pravimo Bogu „oče“?

Bogu pravimo „oče“, kér je ljudi po svoji podobi stvaril, in po očetovo za nje skerbí.

Zakaj pravimo Bogu „naš oče“?

Bogu pravimo naš oče, kér nas je vse po svetem Duhu pri svetem kerstu storil svoje

otroke, svoje dediče (erbe), in so-dediče (ravnorbe) Jezusa Kristusa in brate med sebo.

Zakaj pravimo: kateri si v nebesih?

Pravimo: kateri si v nebesih, kér Bog, dasiravno je povsod pričujoč, vendar posebno v nebesih prebiva, kjér se svojim izvoljenim od obličja do obličja kaže in uživati daje.

b. Od prvih tréh prošenj Gospodove molitve.

Ktera je prva prošnja?

Perva prošnja je: Posvečeno bodi tvoje ime.

Zakaj prosimo naj poprej, da bi božje ime posvečeno bilo?

Prosimo naj poprej, da bi božje ime posvečeno bilo, ker smo dolžni vselej in pred vsemi rečmi prositi za to, kar božjo čast tiče, in potle še le, kar je nam ali bližnjemu potreba.

Kaj prosimo v prvi prošnji očenaša?

V prvi prošnji očenaša prosimo:

1. Da naj bo Bog pri vseh ljudeh na zemlji spoznan, in njegovo presveto ime povsod znano in češčeno.

2. Da naj se grešniki k Bogu spreobrnejo, in se k pokori obudé.

3. Da naj se njegovemu imenu nikoli nečast ne dela, ne s krivovérstom in nevero, ne z bogokletstvom in nekerščanskim življenjem.

Ktera je druga prošnja?

Druga prošnja je: Pridi k nam tvoje kraljestvo.

Kaj prosimo v drugi prošnji?

V drugi prošnji prosimo:

1. Da naj Bog svojo cérkvo in kraljestvo svoje milosti razširja in uterjuje, kraljestvo hudiča in greha pa razdene.

2. Da naj vero, upanje in ljubezen v nas vlije in te čednosti v nas pomnoží.

3. Poslednič, da naj nam po tém življenju nebesa dodelí.

Ktera je tretja prošnja?

Tretja prošnja je: Zgódi se tvoja volja kakor v nebesih, tako na zemlji.

Kaj prosimo v tretji prošnji?

V tretji prošnji prosimo:

1. Da naj nam Bog dá milost, njegovo sveto voljo v vseh okolščinah na zemlji tako na tenko in voljno dopolnovati, kakor jo angeli in svetniki v nebesih dopolnujejo.

2. Da naj Bog od nas odverne vse, kar je dopolnovanju njegove svete volje na poti.

c. Od poslednih štirih prošenj Gospodove molitve.

Ktera je četrta prošnja?

Četrta prošnja je: Daj nam danes naš vsakdanji kruh.

Kaj prosimo v četerti prošnji?

V četerti prošnji prosimo :

1. Da naj nam Bog dá vsega, česar nam je potreba, da ohranimo svoje telesno in dušno življenje.

2. Da naj Bog dragoto in lakoto, pa tudi greh, kateri večkrat take kazni prinaša, dobrotljivo od nas odverne.

Ktera je peta prošnja?

Peta prošnja je: Odpústi nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom.

Kaj prosimo v peti prošnji?

V peti prošnji prosimo, da naj nam Bog naše grehe odpustí ravno tako, kakor mi iz serca odpuščamo tistim, ki so nas razžalili.

Ktera je šesta prošnja?

Šesta prošnja je: In ne vpelji nas v skušnjavo.

Kaj prosimo v šesti prošnji?

V šesti prošnji prosimo, da naj nam Bog ob času skušnjave svoje pomoči ne odtegne in ne pripustí, da bi pod skušnjavo obnemagali.

Kdo nas sosebno skuša?

Skuša nas sosebno svét, naše meso, to je naše hudo nagnenje in poželenje, pa hudič ali hudobni duh.

Ali Bog tudi pobožne in pravične skuša?

Tudi pobožne in pravične Bog skuša, kadar Bog njih čednost skuša:

1. z boleznijo; 2. s siromaštvom in drugimi nadlogami.

Ktera je sedma prošnja?

Sedma prošnja je: Temoč reši nas hudega.

Kaj prosimo v sedmi prošnji?

V sedmi prošnji prosimo:

1. Da naj nas Bog sosebno reši hudega na duši, kar je greh, in nas obvaruje večnih in časnih kazni za greh.

2. Da naj nas Bog reši tudi časnih nadlog, če niso k našemu zveličanju.

3. Da naj nam Bog dodeli milost, vse nadloge in težave, ki nam jih pošlje, poterpljivo in stanovitno prenesti.

Kaj pomeni beseda „Amen“?

Amen, hebrejska (židovska) beseda, pomeni: zgôdi se! ali pa: zgodilo se bóde.

§. 3. Od angelskega češčenja.

Ktero molitvo katoliški kristiani veči del očenašu dostavljajo?

Katoliški kristiani dostavljajo veči del očenašu angelsko češčenje.

Kaj je angelsko češčenje?

Angelsko češčenje je molitva, s katero

sveto Devico Mario, mater božjo, pred vsemi angeli in svetniki posebno častimo in na pomoč kličemo.

Kako se moli angelsko češčenje?

Angelsko češčenje se tako moli: Češčena si Maria, gnade *) polna, Gospod je s tebo. Žegnana (blagoslovljena) si med ženami, in žegnan (blagoslovljen) je sad tvojega telesa, Jezus. Sveta Maria, mati božja! prosi za nas grešnike zdaj in o naši smertni uri. Amen.

Zakaj pravimo: Sveta Maria, mati božja?

Pravimo: Sveta Maria, mati božja; ker je sveta Devica Maria rodila Jezusa Kristusa, kateri je pravi Bog.

Kdaj katoliška cérkva mater božjo posebno časti z angelskim češčenjem?

Katoliška cérkva časti mater božjo z angelskim češčenjem posebno, kedar zjutraj, opoldne in zvečer k molitvi zvoní.

Česa se je pri tém zvonjenju sosebno treba spomniti?

Pri tém zvonjenju se je sosebno včlovečenja Sina božjega hvaležno in pobožno treba spomniti.

*) milosti.

III. Poglavje.

Od ljubezni.

I. Razdelek.

Kaj je kerščanska ljubezen.

Kaj se pravi: kerščansko ljubiti?

Kerščansko ljubiti se pravi: Boga, naj vekšo dobroto, zavolj njega samega in bližnega zavolj Boga ljubiti, zavolj Boga voljno storiti vse, kar nam je zapovedal.

Zakaj moramo Boga še ljubiti?

Boga moramo ljubiti tudi za to, kér je nam neskončno dobrotljiv.

Kako moramo Boga ljubiti?

Boga moramo ljubiti čez vse, iz celega svojega šerca, iz vse svoje duše, iz vse svoje pameti in iz vse svoje moči.

Kaj se pravi: Boga čez vse ljubiti?

Boga čez vse ljubiti se pravi: Boga bolj ljubiti, kakor vse stvari, in ga raje imeti (bolj čislati), kakor vse, kar nam more prijetno in dopadljivo biti.

Kdo se razume z besedo: bližni?

Z besedo: bližni se razume vsak človek, prijatelj in sovražnik.

Kaj se pravi: bližnega ljubiti?

Bližnega ljubiti se pravi: bližnemu dobro hoteti, storiti mu to, kar mu je prijetno in k pridu; in opustiti vse, kar mu je neprijetno in škodljivo.

Je li kerščanska ljubezen potrebna?

Kerščanska ljubezen je tako potrebna, da človek, ki se svoje pameti zavé, brez ljubezni ne more večnega življenja doseči.

Kako se pokaže ljubezen do Boga in do bližnega?

Ljubezen do Boga in do bližnega se pokaže, če spolnujemo deset zapoved božjih.

II. Razdelek.

Od deset božjih zapoved sploh.

Ktere so desetere zapovedi božje?

Po poglavitnem zapopadku so desetere zapovedi božje te le:

1. Vervaj v enega samega Boga.
2. Ne imenuj po nepridnem božjega imena.
3. Posvečuj praznik.
4. Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel, in da ti bo dobro na zemlji.
5. Ne ubijaj.
6. Ne prešestvaj.
7. Ne kradi.

8. Ne pričaj pro krivem zoper svojega bližnega.

9. Ne želi svojega bližnega žene.

10. Ne želi svojega bližnega blaga.

Komu je Bog dal deset božjih zapovedi?

Bog je dal deset božjih zapoved Mojzesu na gori Sinaj za izraelsko ljudstvo, ko je bilo po izhodu iz Egipta v puščavi.

Je li mogoče, deset božjih zapoved spolnovati?

Deset božjih zapoved spolnovati je mogoče, ker Bog vsakemu k temu potrebno milost daje.

Kaj zapopadajo v sebi desétere zapovedi božje?

Perve tri zapovedi božje zapopadajo dolžnosti do Boga, drugih sedem pa dolžnosti do bližnega?

Kde se najde zapopadek deset zapoved božjih ob kratkem?

Zapopadek deset zapoved božjih se najde ob kratkem v dveh zapovedih ljubezni.

Ktera je prva zapoved ljubezni?

Perva zapoved ljubezni je: Ljubi Gospoda, svojega Boga, iz celega svojega serca, iz vse svoje duše, iz vse svoje pameti in iz vse svoje moči.

Ktera je druga zapoved ljubezni?

Druga zapoved ljubezni je: Ljubi svojega bližnega, kakor sam sebe.

Kako razlaga Kristus zapoved ljubezni do bližnega?

Kristus razlaga zapoved ljubezni do bližnega s temi besedami: Vse, kar koli hočete, da bi vam ljudje storili, tudi vi njim storite. V tém je postava in preroki.

Kaj se mora pri vsakej zapovedi pomniti?

Pomniti se mora, da je v vsaki zapovedi nekaj zapovedanega, nekaj pa prepovedanega.

III. Razdelek.

Od deset božjih zapovedi posebej.

§. 1. Od prvih treh zapovedi, ktere zapovedajo dolžnosti do Boga.

Kaj je v prvi zapovedi zapovedanega?

V prvi zapovedi je zapovedano, v enega Boga verovati, moliti ga, v njega upati, njega ljubiti.

Kaj je v prvi zapovedi prepovedanega?

V prvi zapovedi je prepovedano: Nevéra, malikovanje, krivovérstvo, vedeževanje, prazna véra, vráže (copernija); prepovedano je tudi: sovražiti Boga, obupati, ne zaupati, ali pa prederzno zaupati v božjo milost.

Ali ni zoper prvo zapoved, angele in svetnike častiti in na pomoč klicati?

Ni zoper prvo zapoved, marveč dobro in koristno je, angele in svetnike častiti in na pomoč klicati.

Zakaj kličejo katoliški kristiani angele na pomoč?

Katoliški kristiani kličejo angele na pomoč, ker so ljudem za varhe dani; ker ljudi ljubijo, za njih zveličanje skerbé, in za nje prosijo; ker vedno Boga gledajo in mu tudi molitvo ljudi darujejo.

Zakaj kličejo katoliški kristiani tudi svetnike na pomoč?

Katoliški kristiani kličejo tudi svetnike na pomoč, ne kakor da bi iz lastne moči pomagati mogli, ampak zato, ker so prijatli božji, in tudi za ljudi pri Bogu prosijo.

Ali je zoper prvo zapoved, podobe imeti in častiti?

Podobe imeti in častiti ni zoper prvo zapoved božjo; zakaj ta le prepoveduje podobe delati za to, da bi jih molili.

Zakaj katoliški kristiani podobe časté?

Katoliški kristiani časté podobe, ker nam kaj častitljivega, postavimo: božjo osébo, ali mater božjo, ali angela ali kakega svetnika pred oči stavijo. Češčenje ni namenjeno podobi, ampak tému, kogar podoba pomeni.

Kaj je v drugej zapovedi prepovedanega?

V drugej zapovedi je prepovedano, božjemu imenu nečast delati.

Kako se božjemu imenu nečast dela?

Božjemu imenu se nečast dela:

1. Z vsakim grehom.
2. Posebno z bogokletstvom (preklinjevanjem): kedar se od prave vére in od svetnikov zaničljivo govori.
3. Kedar kdo brez potrebe ali celo po krivem priseže.
4. Kedar se Bogu storjena obljuba prelomi.
5. Kedar se božje ime brez potrebe in brez časti izreče.
6. Kedar kdo božjo besedo ali pači, ali pa napačno (na zlo) obrača.

Kaj je v drugej zapovedi zapovedanega?

V drugej zapovedi je zapovedano božje ime posvečevati in s častjo izrekovati.

Kako se božje ime posvečuje?

Božje ime se posvečuje!

1. Ako Boga naravnost pred vsem svetom spoznamo.
2. Ako Boga v dušnih in telesnih potrebah na pomoč kličemo.
3. Ako s pravično prisego Boga na pričo pokličemo, da bi kako reč verjetno storili.
4. Ako Bogu storjene obljube zvesto spolnimo.

5. Ako božjo besedo pridno in s pobožnostjo poslušamo.

6. Ako vse, kar počnemo, k časti in slavi božjega imena storimo in Bogu darujemo (izročamo).

Kaj je v tretjej zapovedi zapovedanega?

V tretjej zapovedi je zapovedano, v nedeljo, ktera je že od apostolskih časov k spominu Kristusovega vstajenja v naš praznik odločena, od dela prenehati in počivati in pobožna dela opravljati.

Kaj je v tretjej zapovedi prepovedanega?

V tretjej zapovedi je prepovedano:

1. Vse hlapčevsko delo brez potrebe in brez pravega dovoljenja.

2. Vsa druga opravila, ktera temu dnevu ali nečast delajo, ali pa njegovo posvečevanje odvrčajo ali zadržujejo.

§. 2. Od sedem poslednih zapovedi, ktere imajo v sebi dolžnosti do bližnega.

Kaj je v četertej zapovedi zapovedanega?

V četertej zapovedi je posebno zapovedano, da naj otroci svoje stariše ljubijo, spoštujejo in jim strežejo; da naj jim bodo v vsem, kar ni zoper božjo zapoved, pokorni, naj jim v dušnih in telesnih potrebah pomagajo in za nje molijo.

Kaj je v četrtej zapovedi prepovedanega?

V četrtej zapovedi je prepovedano, svojim starišem nepokornim biti, jih sovražiti, zaničevati, zasramovati, zmérjati ali preklinjati, jih v potrebah zapustiti ali jim škodovati.

Kaj je obljubljeno otrokom, kateri (koti) to zapoved spolnijo?

Otrokom, koji to zapoved spolnijo, je dolgo življenje in sreča obljubljena.

Česa se je bati otrokom, kateri te zapovedi ne spolnijo?

Otrokom, kateri te zapovedi ne spolnijo, bati se je prav hudih časnih in večnih kazni.

Ali četrta zapoved samo otroke in stariše zadeva?

Četrta zapoved ne zadeva samo otrok in pa starišev, temoč tudi vse podložne in vse njihove duhovske in deželske gosposke (oblasti), kakor tudi učitelje in vse tiste ljudi, ki so zavolj svoje starosti in veljave časti vredni.

Ktere dolžnosti imajo podložni?

Podložni so dolžni proti svojim višim in predpostavljenim, naj si bodo dobri ali hudi, tako zaderžati se, kakor otroci proti svojim starišem. Veči del vse, kar je otrokom do njih starišev zapovedano in prepovedano,

je tudi podložnim do njih vikših zapovedano in prepovedano.

Kaj je v petej zapovedi prepovedanega?

V petej zapovedi je prepovedano, umoriti ali pa poškodovati koga drugega ali pa samega sebe.

Kaj še več je v petej zapovedi prepovedanega?

V petej zapovedi je tudi prepovedano: jeza, sovražtvo, pohujšanje in vsako razžaljenje bližnega.

Kaj je v petej zapovedi zapovedanega?

V petej zapovedi je zapovedano:

1. Mir in edinost (zlogo) imeti z vsakim, tudi s tistimi, ki so nas razžalili.
2. Vsakemu dobre zglede davati.
3. Bližnemu dušne in telesne dobrote skazovati.

Kaj je v šestej zapovedi prepovedanega?

V šestej zapovedi je prepovedano vse nečisto djanje, nečisto obnašanje in nečiste besede, radovoljno dopádanje in privoljenje pri nečistih mislih in željah; in vse, kar v nečistost napeljuje.

Kaj pa napeljuje v nečistost?

V nečistost napeljuje: Nečimerna in nesramna noša (obleka), lenoba, nezmérnost v jedi in pijači, preprijazno pečanje (pajdaštvo) z osebami

drugega spola, nespodobni pogledi in branje nečistih knjig ali pisov.

Kaj je v šestej zapovedi zapovedanega?

V šestej zapovedi je zapovedano, na duši in na telesu čisto zadržati se, in sicer celo v mislih, besedah in v obnašanju; tudi je zapovedano, vseh gresnih priložnosti skerbno ogibati se.

Kaj je v sedmej zapovedi prepovedanega?

V sedmej zapovedi je prepovedano: Tatvina, goljfija pri meri in vagi (tehtnici), prideržanje tujega (ljudskega) blaga in zasluženega plačila, odertija pri posojevanju in vse poškodovanje bližnega na njegovem premoženju in na njegovih pravicah.

Kaj je v sedmej zapovedi zapovedanega?

V sedmej zapovedi je zapovedano, vsakemu svoje pustiti, dati in opraviti, ukradeno blago poverniti in storjeno škodo popraviti.

Kaj je v osmej zapovedi prepovedanega?

V osmej zapovedi je prepovedano: kriva pričba, kriva tožba, vse laži, tudi laži iz šale (norčije) in v sili, obrekovanje; opravljanje, krivo natolcovanje (sum), prederzna sodba, podpihovanje.

Kaj je v osmej zapovedi zapovedanega

V osmej zapovedi je zapovedano: resnica (istina), odkritoserčnost v govoru in v djanju, poganjanje za dobro ime bližnega, preklic obrekovanja in opravljanja.

Kaj prepovedujete posledne dve zapovedi?

Posledne dve zapovedi prepovedujete vse poželenje tega, kar je drugih.

Kaj je v poslednih dveh zapovedih zapovedanega?

V poslednih dveh zapovedih je zapovedano: čistost serca, krotenje hudega poželenja, in posebno ne imeti nobenih želj do tega, kar ni naše.

Zakaj je Bog tudi naše poželenje in hotenje postavi podvergel?

Bog je tudi naše poželenje in hotenje postavi podvergel, da bi nam pokazal:

1. Da je Gospod naših serc.

2. Da mu ni nič skritega od vsega tega, kar se v našem sercu godi.

3. Da je njegova postava veliko boljša, kakor vse človeške postave, ktere nam le vnanja dela zapovedati morejo, ne pa tudi naših notranjih misli.

4. Da, ako hočemo greh zatreti, nam je treba zadušiti ga prec pri njegovem viru (izviru), ki je hudo poželenje.

Kaj se učimo iz poslednih dveh zapovedi?

Iz poslednih dveh zapovedi se učimo, da kristjanu ni zadosti zapovedane dolžnosti le zvananje spolnovati, ampak da mora tudi znotraj voljo imeti, to je, iz celega serca pripravljen biti, vse storiti, kar je zapovedano, in vse opustiti, kar je prepovedano.

Kaj je Bog obljubil tistim, kateri (koji) njegove zapovedi spolnujejo?

Bog je tistim, koji njegove zapovedi spolnujejo, večno življenje in tudi na tém svetu mnogo srečo in žegen (blagoslov) obljubil.

IV. Razdelek.

Od cerkvenih zapovedi sploh.

Ali smo dolžni, cerkvene zapovedi spolnovati?

Dolžni smo, cerkvene zapovedi spolnovati:

1. Kér nam četerta božja zapoved dolžnost nalaga, duhovsko in deželjsko vlado (gospodsko) ubogati.

2. Kér je Kristus, naš božji postavodajavec, v evangelju naravnost zapovedal, cerkvo slušati.

Ktere so cerkvene zapovedi, ki nam jih je posebno treba vedeti in spolnovati?

Cerkvene zapovedi, ki nam jih je posebno treba vedeti in spolnovati, so petere:

1. Posvečuj zapovedane praznike.

2. Bodi ob nedeljah in zapovedanih praznikih s spodobno pobožnostjo pri svetej meši.

3. Posti se zapovedane postne dni, namreč štiridesdenski post, kvaterne in druge zapovedane postne dni; zderžuj se tudi ob petkih in sobotah mesnih jedí.

4. Spovej se svojih grehov postavljenemu spovedniku k manjšemu (vsaj) enkrat v letu, in o velikonočnem (vuzémskem) času prejmi sveto rešno telo.

5. Ne obhajaj ženitbe (svatovščine) o prepovedanih časih.

V. Razdelek.

Od cerkvenih zapovedi posebej.

§. 1. Od prvih dveh cerkvenih zapovedi.

Kako se glasi prva cerkvena zapoved?

Perva cerkvena zapoved se tako glasi: Posvečuj zapovedane praznike (svetke).

Kaj zapoveduje cérkva v prvej zapovedi?

Cérkva zapoveduje v prvej zapovedi, praznike ravno tako praznovati ali posvečevati, kakor nedelje, torej tudi o praznikih (svetkih) počivati, ne delati, marveč pobožna dela opravljati.

Kaj prepoveduje cérkva v prvej zapovedi?

Cérkva prepoveduje v prvej zapovedi vse tisto, kar je v nedeljo prepovedano, namreč:

1. Vsa hlapčevska dela brez potrebe in pravega dovoljenja, in ta dela so, kakor v nedeljo, celi den prepovedana.

2. Taka opravila in veselice, ktere temu dnevu ali nečast delajo, ali njegovo posvečevanje zavérajó.

Kako se glasi druga cerkvena zapoved?

Druga cerkvena zapoved se tako glasi: Bodi ob nedeljah in zapovedanih praznikih s spodobno pobožnostjo pri svetej meši.

Kaj je v drugi cerkveni zapovedi zapovedanega?

V drugi cerkveni zapovedi je zapovedano, ob nedeljah in zapovedanih praznikih pri celej svetej meši s pobožnostjo biti.

Kaj moramo storiti, da nedelje in praznike po namenu cérkve posvečujemo?

Da nedelje in praznike po namenu cérkve posvečujemo, moramo ne le pri svetej meši biti, ampak tudi pridigo pazno (zamerklivo) poslušati, zakrament svete pokore in presvetega rešnega telesa prejematí, duhovne knjige brati, pri popoldenskej službi biti in druga dobra dela opravljati.

Kaj je v drugi cerkveni zapovedi prepovedanega?

V drugi cerkveni zapovedi je sosebno pre-

povedana lenoba v službi božji ob nedeljah in praznikih, kakor je na primér:

1. Če kdo ni pri celej svetej meši, ali ne s pobožnostjo, ali pa če je pri pridigi malo kdaj.

2. Če se čas zapovedane službe božje potрати z jedjo, pijačo, igro in drugim razveseljevanjem, katero od božje službe odvráča.

1. Od svete meše.

a. Kaj je sveta meša in kaj se pri njej godí.

Kaj je sveta meša?

Sveta meša je nekervava daritva novega zakona (zaveta), vedni spomin kervave daritve, katero je Jezus Kristus na križu opravil.

Kdo je sveto mešo postavil?

Jezus Kristus je pri zadnjej večérji sveto mešo postavil.

Kako je Jezus Kristus sveto mešo postavil?

1. Jezus Kristus je vzel kruh in kelih (čášo) z vinom. 2. Je oboje požegnal (blagoslovil) in rekel nad kruhom: To (ovo) je moje telo; in nad kelihom: To (ovo) je kelih moje kervi. 3. Je dal oboje pričujočim apostolom zaužiti. 4. Je zapovedal: To storite k mojemu spoménu.

Kdo opravlja daritvo svete meše?

Pri svetej meši se nevidno Jezus Kristus sam daruje za nas svojemu nebe-

škemu očetu; vidno pa mešnik to daritvo opravlja.

Zakaj opravlja mešnik daritvo svete meše?

Mešnik opravlja daritvo svete meše:

1. Da spoznamo naj vekše gospodstvo božje, naj večo oblast, katero ima Bog čez vse stvari.

2. Da zahvalimo Boga za vse njegove dobrote.

3. Da bi zadobili od Boga odpuščenje grehov.

4. Da bi izprosili od Boga vse tiste milosti, katerih potrebujemo.

Komu se daritva svete meše daruje?

Daritva svete meše se daruje in se sme darovati le samemu Bogu.

Za koga daruje mešnik daritvo svete meše?

Mešnik daruje daritvo svete meše za žive in mertve.

b. Kako se mora pri svetej meši biti.

Kako moramo biti pri svetej meši?

Pri celej svetej meši moramo biti, nobena njenih imenitniših delov ne smemo po nemarnem zamuditi; ni pa zadosti, da smo le pričujoči, kedar se bere, ampak moramo tudi 1. pazljivo, 2. spodobno, in 3. pobožno pri njej biti.

Kteri so naj imenitniši deli svete meše?

Naj imenitniši deli svete meše so evangelj, darovanje, povzdigovanje, obhajilo.

Kaj se mora pri evangelju storiti?

Pri evangelju se moramo spomniti, da je dolžnost, evangelske nauke poznati, jih pred vsem svetom terditi, za nje ponašati se in po njih živeti.

Kaj se mora pri darovanju storiti?

Pri darovanju moramo svojo misel z mešnikovo mislijo skleniti in se Bogu darovati.

Kaj se mora pri povzdigovanju storiti?

Pri povzdigovanju moramo Jezusa Kristusa pod podobama kruha in vina moliti in spoznati, na persi terkaje se, da so naši grehi Jezusove smerti krivi. Moramo svoje grehe obžalovati in véro, upanje in ljubezen obuditi.

Kaj se mora pri obhajilu storiti?

Pri mešnikovem obhajilu, ako k obhajilu ne gremo, moramo to v duhu storiti, to je, moramo želje imeti, telo Jezusa Kristusa vredno prejeti.

2. Od pridig.

Kaj še gre k službi božji?

Pridiga, poslušanje božje besede, gre tudi k službi božji.

Zakaj moramo pridige poslušati?

Pridige moramo poslušati:

1. Kér se v pridigah božja beseda ozna-
nuje in razlaga.

2. Kér prav malo kristianov resnice svete
vére razločno in do čistega vé; kér jih veliko
v mladosti ne poslušá zadosti dolgo in zadosti
pazno kerščanskega nauka, v katerem se verske
in djanske resnice do čistega razkladajo.

**Kaj mora storiti, kdor hoče iz pridig
dušen prid ali dobiček imeti?**

Kdor hoče iz pridig dušen prid imeti,
mora: 1. brez razmišljenosti, z veliko paz-
ljivostjo (zamerkljivostjo) poslušati. 2. Kar je
rečenega, mora na se obračati, ne na druge.

3. Poslednič mora resno voljo imeti in si
prizadevati, da nauke pridigarjeve spolnuje.

§. 2. Od poslednih tréh cerkvenih zapovedi.

Kako se glasi tretja cerkvena zapoved?

Tretja cerkvena zapoved se tako glasi:
Posti se zapovedane postne dni,
namreč štirdesetdinski post, kva-
terne in druge zapovedane postne
dni; zderžuj se tudi o petkih in
sobotah mesnih jedí.

Kaj zapoveduje tretja cerkvena zapoved?

Tretja cerkvena zapoved zapoveduje,
zderžati se o petkih in sobotah mesnih jedí,
druge (ostale) zapovedane postne dni pa tudi
vseh mlečnih in jajčnih jedí, ako jih ne pri-

pušča uživati sploh veljavna navada, kakoršna je pri nas in po nemških deželah.

Kaj se mora še storiti, da se tretja cerkvena zapoved popolnoma dopolni?

Da se tretja cerkvena zapoved popolnoma dopolni, mora si človek o zapovedanih postnih dneh tudi kaj pritergati, kar se zgodi, če se taki den le enkrat do sitega najé.

Kako se glasi četrta cerkvena zapoved?

Četrta cerkvena zapoved se tako glasi: Spovej se svojih grehov postavljenemu spovedniku k manjšemu (vsaj, barem) enkrat v letu, in o velikonočnem času préjmi sveto rešno telo.

Kaj zapoveduje četrta cerkvena zapoved?

Četrta cerkvena zapoved zapoveduje spoved vsako leto naj manj enkrat, in tudi sveto obhajilo o velikonočnem (vuzemskem) času.

Kako se glasi peta cerkvena zapoved?

Peta cerkvena zapoved se tako glasi: Ne obhajaj ženitbe o prepovedanih časih.

Kaj prepoveduje peta cerkvena zapoved?

Peta cerkvena zapoved prepoveduje, od perve adventne nedelje do praznika (svetka) svetih tréh kraljev ali Kristusovega razglašenja in od pepelnične srede do perve nedelje po veliki noči (do bele nedelje) ženitbo obhajati.

IV. Poglavlje.

Od svetih zakramentov.

I. Razdelek.

Od svetih zakramentov sploh.

Kaj je zakrament?

Zakrament je vidno znamenje nevidne milosti, po Kristusu Gospodu k našemu posvečenju postavljeno.

Kako nas sveti zakramenti posvečujejo?

Sveti zakramenti nas posvečujejo, kér nam eni z novega ali navadno posvečujočo milost in opravičenje dodelé, eni pa to milost v nas pomnožijo.

Po katerih zakramentih se nam navadno posvečujoča milost in opravičenje podeljuje?

Posvečujoča milost in opravičenje se nam navadno podeljuje po zakramentih kersta in pokore.

Od koga imajo zakramenti svojo moč?

Zakramenti imajo svojo moč od svojega začetnika Jezusa Kristusa.

Koliko je zakramentov in kateri so?

Sedem zakramentov je, in so le ti (ovi):

1. Sveti kerst.
2. Sveta birma.
3. Sveto rešno telo.
4. Sveta pokora.
5. Sveto posledno olje.
6. Sveto mešnikovo posvečevanje.
7. Sveti zakon.

II. Razdelek.

Od svetih zakramentov posebej.

§. 1. Od zakramenta sv. kersta.

Kaj je sveti kerst?

Sveti kerst je prvi in naj potrebniši zakrament, v katerem je človek z vodo in božjo besedo od izvirnega (poerbanega) greha in od vseh drugih storjenih grehov, če jih je kaj pred kerstom storil, očiščen in v Kristusu kakor nova stvar prerojen in posvečen.

Zakaj se veli svetemu kerstu prvi zakrament?

Svetemu kerstu se veli prvi zakrament, ker mora človek propred kerščen biti, predno more kak drug zakrament prejeti.

Zakaj se sveti kerst imenuje naj potrebníši zakrament ?

Sveti kerst se imenuje naj potrebníši zakrament, kér ne more nihče tudi noben otrok ne brez kersta zveličan biti.

Kaj delí zakrament svetega kersta ?

Zakrament svetega kersta delí:

1. Odpuščenje izvirnega greha in drugih pred kerstom storjenih grehov, tudi vseh večnih in časnih kazni.

2. Pri njem zadobí naša duša milost božjo, po kateri smo opravičeni, otroci božji in dedíči (erbi) večnega zveličanja.

3. Tisti, kateri sveti kerst prejmejo, gredo v cérkvo božjo in postanejo njeni udi.

4. Duši se vtisne neizbrisljivo znamenje, torej se tudi sveti kerst ne more več ko enkrat (enpot) veljavno in brez smertnega greha prejeti.

Kdo sme kerstiti ?

V sili smé vsak kerstiti; zvun sile pa imajo le škofi in fajmoštri pravico kerstiti; z njih pripuščenjem pa smejo tudi drugi mešniki in diakoni kerstiti.

Kaj mora storiti, kdor kerščuje ?

Kdor kerščuje, mora:

1. Misel imeti, tako kerstiti, kakor je Jezus Kristus zapovedal.

2. Mora človeka, kterega kerščuje, s pravo (naturno) vodo oblit.

3. Mora med oblivanjem te (ove) besede izreči: Jaz te kerstim v imenu Očeta in Sina in svetega Duha.

Čemu so kerstni botri?

Botri in botre (goteji in gotice, kumi in kume) so dolžni tiste, ktere so pri svetem kerstu deržali, ako jim stariši umerjejo, ali pa svojo dolžnost zanemarijo, v kerščanskej véri dobro podučiti.

§. 2. Od zakramenta svete birme.

Kaj je sveta birma?

Sveta birma je zakrament, v kterem je kerščen človek s sveto krizmo in božjo besedo od svetega Duha v milosti poterjen, da svojo véro stanovitno spozná in po njej živí.

Kaj dela sveta birma?

Sveta birma množí posvečujočo milost božjo in delí posebno milost, da kerščen človek svojo véro stanovitno spozná in terdi, in po njej živí. Vtisne tudi duši neizbrisljivo znamenje; zatorej človek ne smé več ko enkrat birman biti.

Kakošen mora biti, kdor sveto birmo vredno prejeti hoče?

Da kdo sveto birmo vredno préjme, mora biti v milosti božji; odraseni pa morajo še verh tega v véri in posebno v tem, kar ta zakrament zadene, dobro podučeni biti, morajo se tudi z molitvijo in z drugimi dobrimi deli k temu pripravljati.

Ali se tudi k birmi botri jemljejo?

Tudi k birmi se botri jemljejo.

§. 3. Od zakramenta presvetega rešnega telesa.

Kaj je zakrament svetega rešnega telesa?

Zakrament svetega rešnega telesa je naj svetejši zakrament; je pravo telo in prava kerv našega Gospoda Jezusa Kristusa pod podobo kruha in vina.

Kako je pričujoče telo in kerv Jezusa Kristusa v presvetem rešnem telesu?

1. Pod podobo kruha je živo telo Jezusa Kristusa pričujoče, torej je tudi njegova kerv in njegova duša pričujoča. 2. Pod podobo vina ni le kerv, nego (temoč) tudi telo Jezusa Kristusa; pod vsako podobo, tudi v naj manjšej drobtinici ali kapljici je celi Kristus pričujoč kakor Bog in človek.

Kaj sledí iz tega?

Iz tega sledí:

1. Da moramo Jezusa Kristusa v presvetem rešnem telesu moliti.

2. Da tisti, koji (kteri) zakrament oltarja tudi le pod eno podobo, ali tudi le jeden kosček svete hostije zavžije, celega Kristusa préjme, to je, ne le njegovo telo, nego tudi njegovo kerv.

3. Da Jezus Kristus dotle, dokler podobe niso povžite, pod njimi zmirom pričujoč ostane.

Kdaj in zakaj je Jezus Kristus sveto rešno telo postavil ?

Jezus Kristus je sveto rešno telo pri zadnjem večérji postavil, ko je s svojimi učenci velikonočno jagnje jedel :

1. V spomin svojega terpljenja in svoje smerti.

2. Da daje dušam vérnih kristianov hrano za večno življenje.

Ali smo dolžni zakrament svetega rešnega telesa prejemati ?

Dolžni smo zakrament svetega rešnega telesa prejemati, kér ga je Jezus Kristus prejemati terdo zapovedal in ga zato postavil, da nam v njem hrano za večno življenje daje.

Kdaj smo dolžni, sveto rešno telo prejeti ?

Po četrtej cerkvenej zapovedi smo dolžni pod smertnim grehom vsaj enkrat v letu in scer o velikonočnem času sveto rešno telo prejeti.

Je li treba tudi ob drugih časih ta sveti zakrament prejeti?

Treba je prejeti ta sveti zakrament tudi v smertnej nevarnosti, kér je popotnica v večno zveličanje; cérkva tudi želí, da bi ga véрни večkrat v letu prejeli, ker je duhovna jed in živež dušni.

a. **Od priprave k vrednemu užitju tega zakramenta.**

Kaj mora storiti (učiniti), kdor hoče zakrament svetega rešnega telesa vredno prejeti?

Kdor hoče zakrament svetega rešnega telesa vredno prejeti, mora se k temu prav in skerbno pripraviti.

Kolikšna je priprava, ktera je potrebna k vrednemu užitju tega zakramenta?

Priprava, ktera je potrebna k vrednemu užitju svetega rešnega telesa, je dvojna; ena zadeva (dotiče) dušo, ena pa telo.

V čém obstojí priprava na duši?

Priprava na duši obstojí v čistoti vesti in v pobožnosti serca.

Kaj se veli: čisto vest imeti?

Čisto vest imeti se veli vsaj brez smertnega greha biti, to je, biti v posvečujoči milosti božji.

V čem obstojí pobožnost serca?

Pobožnost serca obstojí v tem:

1. Da obudimo véro, upanje in ljubezen.
2. Da molimo in počastimo presveto rešno telo.

3. Da se hvaležno spomnimo smerti Jezusa Kristusa, kteremu v spomin je ta zakrament postavljen, in nam zapovedano, da ga uživamo.

4. Da se vadimo pohlevnosti in drugih kerščanskih čednosti, posebno pa ljubezni do bližnega.

Kako se mora kristian na telesu pripraviti, da sveto rešno telo vredno prejme?

Da sveto rešno telo vredno prejme, mora kristian, ako ni nevarno bolen:

1. Od dvanajste ure pretekle noči tešče biti.
2. Mora spodobno oblečen biti in z vso mogočo častjo k mizi Gospodovi pristopiti.

b. Od tega, kar je treba storiti pri užitju presvetega rešnega telesa.

Kaj je storiti, kedar se pred obhajilom konfiteor ali očitna spoved moli?

Kedar se pred obhajilom konfiteor, to je očitna spoved moli, moramo še enkrat grevengo (kes) in žalost nad svojimi grehi obuditi.

Kaj je storiti, kedar mešnik ljudem sveto hostijo pokažejo?

Kadar mešnik ljudem sveto hostijo pokažejo, moramo ponižno moliti jo, na persi terkati se in reči: *Gospod! né sem vreden, da greš pod mojo streho, ampak reci le besedo, in ozdravljena bo moja duša.*

Kaj je storiti pri prejemanju svete hostije?

Pri prejemanju svete hostije se usta spodobno odpró, jezik se na spodno ustnico (žnabel) položi, bel pert, ako je pripravljen, se pred se vzame, in tačas se prejme in zaužije sveta hostija; pa se ne smé ne žvekati (žvečiti), ne dolgo v ustih imeti.

c. Od tega, kar je po svetem obhajilu storiti.

Kaj je po svetem obhajilu storiti?

Po svetem obhajilu moramo:

1. Jezusa Kristusa zahvaliti za neskončno milost, katero nam je skazal, da se je ponižal k nam priti.
2. V ponižnosti moliti ga.
3. Njemu darovati se.
4. Prosimi ga, da naj s svojo milostjo vedno pri nas ostane.
5. Véro, upanje in ljubezen obuditi, in vse storjene dobre sklepe (naprejevzetja) ponoviti.
6. Vse svoje dušne in telesne potrebe in težave potožiti mu.

§. 4. Od zakramenta svete pokore.

Od tega, kar je od tega zakramenta sosebno vedeti treba.

Kaj je zakrament svete pokore?

Zakrament svete pokore je zakrament, v katerem za to postavljen mešnik na božjem mestu grešniku po kerstu storjene grehe odpustí, ako se jih zgrévano in do čistega spové, in tudi resno voljo ima, poboljšati se in pravo pokoro delati.

Je li zakrament svete pokore vsem potreben?

Ta (ovi) zakrament je potreben vsem, kateri (koji) so po svetem kerstu smertno grešili.

Kaj zadobimo v zakramentu svete pokore?

V zakramentu svete pokore zadobimo: 1. odpuščenje grehov, 2. odpuščenje večnih kazni, 3. milost božjo, 4. mir vesti.

Kaj se veli pravo pokoro delati?

Pravo pokoro delati se veli, verniti se k Bogu, od kterega smo se z grehom odvernil, svoje grehe merziti, se jih resnično kesati, se jih spovedati in za nje zadostiti (zadosti storiti).

Kaj je k zakramentu pokore potrebno?

K zakramentu pokore je ovih pet reči potrebnih: 1. Izpraševanje vesti, 2. grevenga ali kès, 3. ter den sklep ali naprejvzetje, 4. spoved, 5. zadostilo ali naložena pokora.

a. Od izpraševanja vesti.

Kaj se veli: vest izpraševati?

Vest izpraševati se veli pomisliti, kaj smo grešili od zadnje spovedi, ali pa od tistega časa, ko smo začeli greh spoznavati.

Kaj se mora pri izpraševanju vesti naj poprej storiti?

Pri izpraševanju vesti se mora naj poprej sveti Duh na pomoč poklicati, da naj nas razsveti in nam dá spoznati, kaj in v čem smo grešili.

Kaj je po tem storiti?

Po tem je treba pomisliti:

S p l o h :

Ali nésmo grešili z mislimi, z željami, z besedami, ali pa celo v djanju. Zravno se mora tudi misliti na sorto (pleme) in število velikih grehov, in tudi na okolščine, ktere (koje) greh nekoliko povékšujejo, ali ga pa spreminjajo.

P o s a m e z n e m.

1. Ali se nésmo pregrešili zoper deset božjih ali pet cerkvenih zapovedi.

2. Ali nésmo krivi enega ali več lastnih, ali pa tudi tujih grehov.

3. Ali nesmo opustili, bližnemu dela usmiljenosti skazovati, ali drugih dobrih del, ktera (koja) smo bili storiti dólžni.

4. Ali smo dólžnosti svojega stana spolnili, ali jih nésmo spolnili.

Kaj se mora pri izpraševanju hudih (zlih) misli in želj pomisliti?

Pri izpraševanju hudih (zlih) misli je treba pomisliti, ali smo imeli nad njimi radovoljno dopadánje ali ne, in pri željah, ali smo v nje dovolili ali ne, dasiravno se djanje ni zgodilo.

Kako se pri izpraševanju vesti števila smertnih grehov spomnimo?

Pri izpraševanju vesti se števila smertnih grehov spomnimo, če pomislimo, ali smo greh vsak den, teden ali mésec storili, in koliko-krat na den, v tednu, v mescu.

b. O d gréveng e.

Kaj je grévenga ali kès?

Grévenga ali kès je stud (ali gnus) nad grehom, ki je naj vekše zlo (hudo), in znotranja žalost zavolj žaljenja božjega, sklenena s terdnim sklepom, Boga ne več (ne više) žaliti.

Kakova mora grévenga biti?

Grévenga mora biti: 1. znotranja, 2. čeznatura, 3. čes vse, in 4. splošna.

Kdaj je grévenga znotranja?

Grévenga je znotranja, kedar ní le v ustih, ampak tudi v sercu, to je, ako grešnik ne veli samo z besedo, da se kesá, marveč je tudi v sercu ganjen.

Kdaj je grevenga čeznatura?

Grévenga je čeznatura, ako grešnika milost svetega duha in čeznatura nagibi k grévengi obudé.

Kdaj pa je samo naturna?

Samo naturna je, ako grešnik iz zgoli naturnih nagibov greh obžaluje in studi, postavimo zato, kér je v časno nesrečo, sramoto ali škodo (kvar) prišel.

Ali more zgoli naturna grévenga odpuščenje pri Bogu zadobiti?

Zgoli naturna grévenga ne more odpuščenja pri Bogu zadobiti.

Kdaj je grevenga čez vse?

Grévenga je čez vse, ako grešnika več (više) gréva, da je Boga žalil, kakor da bi bil vse na svetu zgubil.

Kdaj je grévenga splošna?

Grévenga je splošna, ako obseže vse grehe brez izjemka.

Kolikérna je čeznatura grévenga?

Čeznatura grévenga je dvojna, popolnoma im nepopolnoma.

Kaj je popolnoma grévenga?

Popolnoma grévenga je čeznatura žalost in čeznaturen stud nad grehom, kér je grešnik žalil Boga, naj vekšo dobroto, ki jo čez

vse ljubi; zravno tega se mora pa tudi resen (resničen) sklep storiti, Boga ne več žaliti.

Kako se popolnoma grévenga obudí?

Popolnoma grévenga se tako (ovako) obudí:

Moj Bog! vsi moji storjeni grehi so mi iz serca žal, kér sem tebe, svojega preljubeznjivega Boga, tebe vso svetost in neskončno dobroto, katero iz celega serca ljubim, ž njimi žalil. Terdno sklenem, s tvojo milostjo svoje življenje poboljšati, in vse, tudi smert raji preterpeti, kakor tebe, svojega Boga, tebe neskončno svetost in dobroto, še kdaj s kakim grehom žaliti. Daj mi milost spolniti ta (ovi) moj sklep. To (ovo) te prosim po neskončnem zasluženju tvojega božjega Sina, našega Gospoda in Zveličarja Jezusa Kristusa.

Kaj moramo storiti, da popolnoma grévengo obudimo?

Da popolnoma grévengo obudimo, moramo: 1. Boga njegove milosti prositi. 2. K sercu gnati si in premisliti, kdo je tisti, kterege smo žalili. 3. Moramo se v obudi grévengave večkrat vaditi.

Kdaj je človek dolžen popolnoma grévengo obuditi ?

Človek je dolžen popolnoma grévengo obuditi: 1. Kedar ima kak sveti zakrament prejeti, pa ni v milosti božji, in nima priložnosti se spovedati. 2. Kolikorkrat je v kaki smertni nevarnosti.

Kdaj je še dobro, popolnoma grévengo obuditi ?

Prav dobro je popolnoma grévengo vsak den obuditi, sosebno pa, predno se spat gre.

Kaj dodeljuje popolnoma grévenga ?

Popolnoma grévenga dodeljuje odpuščenje vseh grehov tistim, kateri (koji) nimajo priložnosti se spovedati, pa imajo resno voljo, kakor hitro bo mogoče, k spovedi iti.

Kaj je nepopolnoma grévenga ?

Nepopolnoma grévenga je čeznatura žalost in gnus nad grehom, ali za to, kér je greh sam na sebi ostuden, ali pa za to, kér zgubo nebés in večno peklensko kazen s sebo prinaša; zravno tega se mora terdno skleniti, Boga nič več ne žaliti.

Kaj mora grešnik, kateri nepopolnoma grévengo obudí, še več (više) storiti ?

Grešnik, kateri nepopolnoma grévengo obudí, mora po zasluženju Jezusa Kristusa odpuščenje svojih grehov upati, in Boga, za-

četnika vse pravice in svojega lastnega opravičenja, ljubiti začeti.

Kako se nepopolnoma grévenga obudi?

Nepopolnoma grévenga (kès) se tako (ovako) obudí: Moj Bog! žal mi je iz celega serca, da sem te žalil. Resnično (istinito) studim in iz serca sovražim svoje grehe, nekaj zavolj njih gnusobe, nekaj pa tudi za to, kér sem z njimi nebesa zgubil in pekel zaslužil. In kakor zlo greh sovražim in čertim, tako zlo ljubim od zdaj (sada) za naprej pravico, in tebe, o moj Bog! ki si vir in začetnik vse pravice. Upam od tvojega neskončnega usmiljenja po zasluženju Jezusa Kristusa, mojega Zveličarja, odpuščenje vseh svojih storjenih grehov, in terdno sklenem s tvojo milostjo v prihodno ne več grešiti.

c. Od terdnega sklepa ali predvzetja.

Kaj je terden sklep ali predvzetje?

Terden sklep je resnična volja, svoje življenje poboljšati in ne več grešiti.

Kaj mora storiti, kdor ima resnično voljo se poboljšati?

Kdor ima resnično voljo se poboljšati, mora:

1. Varovati se vseh grehov, kakor tudi bližnih priložnosti in nevarnosti, ktere v greh napeljujejo.

2. Ustavljati se vsemu nagnenju (nagonu) k grehu, in se poslužiti vseh pripomočkov (sredstev), ki so k ohranjenju milosti potrebni.

3. Ptuje blago poverniti in popraviti pohujšanje, katero je z grehom napravil, in škodo (kvar), ktera se je bližnemu na njegovem poštenju, na njegovem premoženju ali kako drugače zgodila.

4. Vsem sovražnikom in razžalnikom (žaliteljem) iz serca odpustiti.

5. Vse dolžnosti svojega stana na tenko dopolniti.

d. Od spovedi.

Kaj je spoved?

Spoved je zgrévano spoznanje, v katerem se grešnik pred mešnikom, ki je za to postavljen in pooblaščen, svojih storjenih grehov obtoži, da bi od njega odvezo dobil.

Káka mora spoved biti?

Spoved mora popolnoma biti.

Kedaj je spoved popolnoma?

Spoved je popolnoma, ako se grešnik vseh svojih še ne izpovedanih grehov pred spovednikom na tenko, odkritoserčno in brez hinavščine obtoži, kakor se po skerbnem izpraševanju svoje vesti krivega spozná.

Ali spoved veljá, če grešnik iz straha ali sramožljivosti kak velik greh zamolčí?

Če grešnik iz straha ali sramožljivosti kak velik greh pri spovedi zamolčí, njegova spoved nič ne veljá; razen tega pa še stori nov in velik greh, s katerim zakrament svete pokore oskruni (oskverni).

Kaj je storiti grešniku, kateri je pri spovedi velik greh s premislikom ali pa iz pregrešne zanikernosti zamolčal?

Grešnik, kateri je pri spovedi velik greh ali s premislikom ali iz pregrešne zanikernosti zamolčal, ni le dolžen zamolčanega greha se spovedati, nego se mora tudi obtožiti:

1. Pri koliko spovedih je ovi greh zamolčal.

2. Mora vse spovedi, ktere je po zamolčanem grehu opravil, ako se je pri njih velikih grehov obtožil, popolnoma ponoviti, kakor tudi tisto spoved, pri kterej je greh zamolčal, če se je bil pri njej še kakih drugih velikih grehov obtožil.

3. Mora se spovedati, ali je, in kolikokrat je v takem pregrešnem stanu sveto rešno telo prejel, in če se je to tudi o velikonočnem času zgodilo.

4. Mora povedati, če je v tem pregrešnem stanu tudi kake druge svete zakramente prejel.

Ali se je treba pri spovedi sramovati ali pa bati ?

Ni treba pri spovedi se sramovati ali pa bati:

1. Kér se nésmo sramovali grešiti pred Bogom, kateri vse vidi, in kér se nesmo bali od njega vékomaj zaverženi biti.

2. Kér je bolje, svoje grehe skrivoma spovedniku razodeti, kakor v grehu nepokojno živeti, nesrečno umreti, in sodni den zavolj tega pred vsem svetom osramotenemu biti.

3. Kér se tudi spovednik svojih slabosti zavéda, in zavolj tega z grešnikom lahko usmisljenje ima.

4. Kér je spovednik pod smertnim grehom in pod sila ojstrimi časnimi in večnimi kaznimi molčati dolžen.

Kako naj grešnik pri spovedi govori?

Grešnik naj pri spovedi:

1. Vselej razločno in kolikor je mogoče, s poštenimi besedami govori.

2. Tako naj govori, da ga le spovednik sliši, ne pa tudi okoli stoječi.

Smo li dolžni, tudi malih grehov spovedati se?

Malih grehov se nésmo dolžni spovedati; vendar prav dobro in koristno in svetovati je, tudi teh (ovih) se spovedati.

Kaj naj stori kristian, predno se svojih grehov spovedovati začne?

Predno se kristian svojih grehov spovedovati začne, naj poklekne, sveti križ stori in reče spovedniku: Prosim, duhovni oče! za sveti žegen (blagoslov), da se svojih grehov prav in čisto spovém.

Kaj se potém stori, ko je kristian blagoslov od spovednika prejél?

Po tem, ko je kristian blagoslov od spovednika prejél, moli, ako čas in okolščine pripusté, očitno spoved ali konfiteor, ki se tako glasi:

Jaz, ubogi grešnik, se spovém Bogu vsemogočnemu, Marii, materi Božji, vsem ljubim svetnikom in vam, častitljivi mešnik in namestnik božji! da sem po svoji zadnji spovedi, ktera je bila — (tukaj se pové čas zadnje spovedi) — velikokrat in obilno grešil v mislih, z besedami in z djanjem; posebno se pa obtožim, da sem itd.... Zdaj se začne grešnik tako, kakor je bilo proprej rečeno, in kakor se pred Bogom krivega spozná, svojih grehov spovedovati.

Kako se spoved sklene?

Spoved se sklene s temi besedami: Ti (ovi) in vsi moji ostali znani in neznaní grehi, ktere sem ali sam storil,

ali pa kriv bil, da so jih drugi storili, so mi iz serca žal, ker sem Boga, naj vekšo in preljubeznjivo dobroto, ž njimi žalil. Terdno sklenem, nič več ne grešiti, in vseh priložnosti v greh se varovati. Prosim vas, duhovni oče! za sveto odvezo in zveličavno pokoro.

e. Od zadostila ali naložene pokore.

Kaj je zadostilo (zadoščenje), ki je k zakramentu svete pokore potrebno?

Zadostilo, ki je k zakramentu svete pokore potrebno, so tista (ona) dela, ktera mešnik grešniku naloži za pokoro zavolj spovedanih grehov.

Zakaj je grešnik dolžen, Bogu zadostovati, ko je že Kristus za grehe zadosti storil?

Dasiravno je Kristus za grehe zadosti storil, vendar je tudi grešnik dolžen Bogu zadostovati: 1. Kér morajo oni, kateri hočejo Kristusovega zadoščenja deležni biti, ž njim delati (zadostovati) in sami storiti, kolikor je mogoče, da popravijo nečast, ki so jo Bogu storili. 2. Kér Bóg grešnike, katerim zadolženje (krivdo) greha in večno kazen odpustí, še tudi dostikrat časno kaznuje.

Je li zadostilo potreben del pri zakramentu svete pokore?

Zadostilo je tako potreben del pri zakramentu svete pokore, da bi bil drugače zakrament pokore nepopolnoma, razen ko bi bilo nemogoče zadostovati (naloženo pokoro opraviti).

Ktera dela se grešniku za pokoro nakladajo?

Molitva, post, miloščina (almožna) in druga pokorivna dela, ktera so velikosti in posebnosti grehov primerjena, nakladajo se grešniku za pokoro.

Kako se mora naložena pokora opraviti?

Naložena pokora se mora opraviti:

1. S ponižnim sercem.
2. Zvesto, kakor je bila naložena.
3. Brez odloga, berž ko je mogoče.

Ktere pripomočke še imamo, za časne kazni zadostiti?

Odpustki so tudi pripomočki za časne kazni zadostiti.

Pristavek od odpustka.

Kaj je odpustek?

Odpustek je odpuščenje časnih kazni, ktere bi po odpuščenem dolgu greha, ali v sedanjem življenju ali pa po smerti v vicah terpeti imeli.

Kaj imajo katoliški kristiani od odpustka vérovati ?

Katoliški kristiani imajo od opustka vérovati:

1. Da je prava cérkva od Jezusa Kristusa oblast prejela odpustke deliti.

2. Da je za nas dobro in koristno, dobivati odpustke, ki jih cérkev deli.

Kolikeri so odpustki ?

Odpustki so dvojni: popolnoma in nepopolnoma.

Kaj je popolnoma odpustek ?

Popolnoma odpustek je odpuščenje vseh časnih kazni, ktere je grešnik zaslužil.

Kaj je pa nepopolnoma odpustek ?

Nepopolnoma odpustek je pa tisti, po katerem néso vse časne kazni odpuščene, ampak le nekoliko njih. Taki so odpustki na štirideset dni, eno ali več let.

Ali nam cérkva z odpustkom dolžnost odjemplje, za grehe zadostovati (pokoro delati)?

Cérkva nam ne odjemplje z odpustkom popolnoma dolžnosti za grehe zadostovati; ona le hoče:

1. V nas duhá pokore obuditi in nas plačati in dariti za gorečnost, s ktero spokorna dela opravljamo.

2. Hoče našej slabosti in nezmožnosti na pomoč priti, ker nam večasi ni mogoče, Bogu tako zadostiti, kakor smo dolžni.

Česa je treba, da se odpustek zadobi?

Kdor hoče odpustek zadobiti, mora:

1. V milosti božje biti.
2. Zapovedana dobra dela opraviti.

§. 5. Od zakramenta svetega poslednega olja.

Kaj je sveto posledno olje?

Sveto posledno olje je zakrament, v katerem bolnik po maziljenju s svetim oljem, in po zapovedani mešnikovi molitvi milost božjo prejme za ozdravo duše in večkrat tudi telesa.

Zakaj se veli temu zakramentu posledno olje?

Temu zakramentu se veli posledno olje, ker se med vsemi svetimi maziljenji, ktera je Gospod naš Zveličar svojeje cérkvi zapovedal, poslednič delí.

Kaj dodeljuje posledno olje?

Posledno olje dodeljuje:

1. Pomnoženje posvečujoče milosti božje.

2. Odpuščenje malih, in tudi tistih smernih grehov, katerih se bolnik ali iz nedolžne pozabljivosti, ali pa iz nemoči ni spovedal.

3. Reši nas hudih nastopkov greha in njegovih ostankov.

4. Delí moč, zapeljevanju in skušnjavam hudiča ustavljati se.

5. Delí pomoč zoper prevelik strah in trepet zavolj bližne smerti in sodbe.

6. Delí tudi velikokrat telesno zdravje, ako je duši k zveličanju.

Kako naj se bolnik k poslednemu olju pripravi ?

Bolnik naj se k poslednemu olju pripravi z živo véro in terdnim zaupanjem v Boga, in naj se popolnoma v božjo voljo izročí; najprej pa naj se očisti pri svetej spovedi, da bo v milosti božji, ali pa, če mu ni mogoče se spovedati, naj obudí pravo grevengo in žalost nad svojimi grehi.

Je li posledno olje k zveličanju potrebno?

Posledno olje ni tako potrebno, da bi brez njega ne bilo zveličanja; vendar pa naj bolnik ne opušča ga prejeti zavolj mnogih milosti, ktere po njim prejme.

§. 6. *Od zakramenta mešnikovega posvečevanja.*

Kaj je zakrament posvečevanja sploh?

Zakrament posvečevanja sploh je zakrament, po katerem tisti, ki se v cerkveno službo podajo, duhovno oblast in posebno milost prejmejo, nektera cerkvena opravila (službe) k božjej časti in k zveličanju duš prav in sveto opravljati.

Kaj je zakrament mešnikovega posvečevanja posebej?

Zakrament mešnikovega posvečevanja posebej je zakrament, po katerem se tistim, ki se za mešnike posvetijo, oblast dodeljuje do pravega telesa Jezusa Kristusa, kakor tudi do njegovega duhovnega telesa, (kar so véрни kristiani).

Káko oblast delí mešnikovo posvečenje?

Mešnikovo posvečenje delí to le (ovo) oblast:

1. Da morejo mešniki kruh in vino v pravo telo in v pravo kerv našega Gospoda Jezusa Kristusa spreoberniti, in nebeškemu Očetu darovati.

2. Da morejo vérnim kristianom grehe odpustiti ali pa prideržati.

§. 7. Od zakramenta svetega zakona.

Kaj je zakrament svetega zakona?

Zakrament svetega zakona je nerazvezljiva zvez, s katero se dvoje nezavezanih, nezakonskih kerščanskih ljudi, en (jeden) možki in ena (jedna) ženska, po postavi božje vzameta in zaročita, da bi jima Bog po tem zakramentu milost dal, v svojem zakonskem stanu do smerti pobožno živeti, in svoje otroke po kerščansko izgojiti (izrediti).

Kako imenuje sveti Pavel ta (ovi) zakrament?

Sveti Pavel imenuje ovi zakrament velik zakrament v Kristusu in cérkvi, kér pomeni duhovno zvez Kristusa z svojo cérkvo.

Čemu je zakonski stan postavljen?

Zakonski stan je postavljen:

1. Da se človeški rod ohrani in množi.
2. Da zakonska v ljubezni združena jede drugemu pomagata.
3. V sredstvo soper napačno poželenje mesa.

Je li zakonski stan potreben?

Zakonski stan je sploh potreben, da se človeški rod ohrani in množi, ni pa potreben

za vsakega človeka posebej; zakaj nezakonski (samski) stan je za vsakega posamezno bolj popolnoma.

Kaj delí zakrament svetega zakona?

Zakrament svetega zakona delí razen pomnoženja posvečujoče milosti še te (ove) posebne milosti:

1. Da zakonska (mož in žena) pobožno do smerti skupaj živita.

2. Da svoje otroke v strahu božjem izgojita.

Kaj zapoveduje církva tistima, ki v zakonski stan stopita?

Círква zapoveduje tistima, ki v zakonski stan stopita:

1. Da ne sme med njima nobenega zadržka biti.

2. Da stopita v ta stan iz takega namena, iz kterega je postavljen.

3. Da se tudi v strahu božjem in s čisto vestjo v ta stan podasta, in zatorej poprej k spovedi in svetemu obhajilu gresta.

Kaj morata storiti tista, ktera hočeta v zakon stopiti?

Tista, ktera hočeta v zakon stopiti, morata, po trojnem oklicu, pred dvema pričama in pred svojim lastnim fajmoštrom jeden dru-

gemu zakonsko zvestobo obljubiti in se dati poročiti in blagosloviti.

Ktere (koje) so vzajemne dolžnosti zakonskih ?

Vzajemne dolžnosti zakonskih so:

1. Da v miru in po kerščansko skup živita.

2. Da mož svojo ženo, kakor svojo lastno telo ljubi, redí in varuje, in da je žena v vseh pripuščenih rečéh možu pokorna.

3. Da jeden drugega v težavah ne zapustita, temoč (nego) zvesto do smerti skup ostaneta.

Ktere so dolžnosti zakonskih do svojih otrók ?

Dolžnosti zakonskih do otrók so, da jih kerščansko izgojita in za njih časno in večno srečo skerbíta.

V. Poglavje.

Od kerščanske pravice.

Kaj je kerščanska pravica?

Kerščanska pravica je, huđega se varovati in dobro storiti.

Pervi del kerščanske pravice: Varuj se huđega.

Kteri je prvi del kerščanske pravice?

Pervi del kerščanske pravice je: Varuj se huđega.

Kaj je hudo ali zlo?

Pravo in jedino hudo ali zlo je greh.

Kaj je greh sploh?

Greh sploh je radovoljni prelom božje postave.

Kolikeri je greh?

Greh je dvojen: 1, izvirni greh; 2. djanjski greh.

Kaj je poerbani *) ali izvirni greh?

Poerbani ali izvirni greh je tisti greh, kterega je storil Adam v rajū (v paradižu), mi pa po Adamu, in kterega smó mi po njem podedovali ali poerbali.

Kaj je djanjski greh?

*) podedovani.

Djanjski greh je prelom božje postave, ki ga človek sam radovoljno stori. Zato se tudi osebni greh imenuje.

Kako se djanjski ali osebni greh stori?

Djanjski alj osebni greh se stori z mislimi, z besedami, z djanjem ali pa z opuščanjem tega, kar je kdo dolžen storiti.

Kakov razloček je med djanjskimi grehi?

Razloček (razlika) med djanjskimi grehi je ta: nekteri so veliki ali smertni grehi, nekteri pa mali ali odpustljivi grehi.

Kaj je smerten greh?

Smerten greh je velik prelom božje postave.

Kaj škoduje smerten greh?

Smerten greh odjemlje duši duhovno življenje, to je, posvečujočo milost božjo, in človeka stori sovražnika božjega in večne smerti vrednega.

Kaj je odpustljivi greh?

Odpustljivi greh je majhen prelom božje postave.

Jeli več plemen djanjskih grehov?

Razna so plemena djanjskih grehov, namreč:

1. Sedem poglavitnih grehov.
2. Šest grehov v svetega Duha.
3. Štirje v nebo vpijoči grehi.
4. Devet tujih grehov.

Koji (kteri) so sedméri poglavitni grehi?

Sedméri poglavitni grehi so:

1. Napuh.
2. Lakomnost.
3. Nečistost.
4. Zavist.
5. Požrešnost.
6. Jeza (serd.)
7. Lenoba.

Koji so šestéri grehi v svetega Duha?

Šestéri grehi v svetega Duha so:

1. Prederzno v božjo milost grešiti.

2. Nad božjo milostjo obupati.

3. Spoznanej kerščanskej resnici se ustavljati.

4. Svojemu bližnemu zavolj božje milosti zaviden biti.

5. Do lepega opomina oterpno serce imeti.

6. V nespokori terdovratno ostati.

Ali se ti grehi lahko odpusté?

Ti grehi se težko odpusté, ali pa celo ne, ne v tem, ne v prihodnem življenju.

Kteri so čvetéri v nebo vpijoči grehi?

Čvetéri v nebo vpijoči grehi so:

1. Radovoljni uboj.

2. Mutasti ali Sodovski greh.

3. Zatiranje ubožcev, vdov in sirot.

4. Delavcem in najemnikom zaslužek zadržavati ali utergovati.

Kteri so devetéri tuji grehi?

Devetéri tuji grehi so:

1. V greh svetovati.

2. Grešiti velevati.

3. V drugih greh privoliti.

4. Druge v greh napeljevati.

5. Drugih greh hvaliti.

6. K grehu molčati.

7. Greh spregledati.

8. Greha se vdeležiti.

9. Greh zagovarjati.

Drugi del kerščanske pravice:

Stóri dobro.

Kteri je drugi del kerščanske pravice?

Drugi del kerščanske pravice je: **Stóri dobro.**

Kaj je dobro?

Dobro je, kar je po božjej postavi.

Kaj je po božjej postavi?

Po božjej postavi so čedn'osti (kreposti) in dobra dela.

Je li več plemén čednosti, ktere mora kristian izpolnovati?

Čednosti, ktere mora kristian izpolnovati, je več plemén; so božje in djanske čednosti.

Kaj so božje čednosti?

Božje čednosti so tiste (one), ktere imamo na ravnost do Boga.

Koliko je božjih čednosti?

Tri božje čednosti so: véra, upanje in ljubezen.

Je li kristian dolžen, v treh božjih čednostih vaditi se?

Kristian je dolžen, v treh božjih čednostih vaditi se.

Kdaj je kristian posebno dolžen, v treh božjih čednostih vaditi se?

Kristian je dolžen, vaditi se v treh božjih čednostih:

1. Kakor hitro k pameti pride.
2. Večkrat v svojem življenju.
3. Ob času hudih skušnjav zoper ove (te) čednosti.
4. V smertnej nevarnosti in na smertne postelji.

Kako se dá véra obuditi?

Véra se dá tako obuditi:

Vérujem v tebe, pravi trojedini Bog, Oče, Sin in sveti Duh! kateri si

vse stvaril, kateri vse ohranjuješ in vladaš (vižáš), kateri dobro plačuješ (polonaš) in hudo kaznuješ. Vérujem, da se je Sin božji včlovečil, da bi nas s svojo smertjo na križu odrešil, in da nas sveti Duh s svojo milostjo posvečuje. Vérujem in terdim vse, kar si ti, o Bog! razodel, kar je Jezus Kristus učil, kar so apostoli pridigovali, in kar nam sveta Rimska katoliska cérkva zapoveduje vérovati. Vse to vérujem, kér si ti, o Bog! večna in neskončna resnica (istina) in modrost, ki ne moreš ne goljfatí ne goljfan biti. O Bog! stóri močnejšo mojo véro.

Kako se dá upanje obuditi?

Upanje se dá tako obuditi:

Upam in se zanašam na tvojo neskončno dobroto in milost, o Bog! da mi boš po neskončnem zasluženju svojega edinorojenega Sina Jezusa Kristusa v tem življenju spoznanje, pravo obžalovanje in odpuščenje grehov, po smerti pa večno zveličanje dal in dodelil, tebe od obličja do obličja gledati, ljubiti in brez konca užiti.

vati. Upam tudi od tebe potrebne pomoči, vse to doseči. Upam to (ovo) od tebe, kér si to obljubil ti, kateri si vsemogočen, zvest, neskončno dobrotljiv in usmiljen. O Bog! poterdi moje upanje.

Kako se dá ljubezen obuditi?

Ljubezen se dá tako (ovako) obuditi:

O moj Bog! ljubim te iz celega svojega serca čez vse, kér si najvekša dobrota, neskončno popolnoma in vse ljubezni vreden; ljubim te tudi zato, kér si do mene in do vseh stvarí neskončno dobrotljiv. Voščim si iz celega serca, da bi te jaz ravno tako ljubil, kakor so te tvoji naj zvestejši služabniki ljubili in te še ljubijo. Z njih ljubeznijo sklenem svojo nepolnoma ljubezen; povikšuj jo v meni, o dobrotljivi Gospod! bolj in bolj. — Ker te tedaj resnično (istinito) in iz serca ljubiti želim, in si to terdno prizadevam, žal mi je iz serca, da sem tebe, svojo neskončno dobroto, katero čez vse ljubim, tebe svojega stvarnika, odrešenika in posvečavca razserdil.

Žal mi je, da sem grešil, da sem tebe, svojega vsemogočnega Gospoda, svojega najboljšega Očeta, razžalil. Terdno sklenem, vse grehe in vse hude priložnosti zapustiti, storjene grehe če dalje bolj obžalovati, in nikdar več zoper tvojo sveto voljo ne ravnati. Vzemi me spet za svojega otroka in dodéli mi milost, ta svoj sklep dopolniti. Prosim te po neskončnem zasluženju tvojega božjega Sina, našega Gospoda in Zveličarja, Jezusa Kristusa.

Kaj so djanske čednosti?

Djanske čednosti so tiste, po katerih se djanje in opuščanje kristiana tako ravna, da je Bogu dopadljivo.

Ktere so med djanskimi čednostmi, ki jih mora kristian imeti, poglavitne?

Med djanskimi čednostmi, ki jih mora kristian imeti, so té (ove) štiri poglavitne čednosti:

1. Modrost.
2. Zmérnost.
3. Pravičnost.
4. Serčnost (močnost).

Ktere čednosti so sedmériim poglavitnim grehom nasproti?

Ponižnost je nasproti napuhu.

Dobrotljivost (radodarnost) lakomnosti.

Čistost nečistoti.

Ljubezen zavisti.

Zmérnost požrešnosti.

Poterpljivost jezi.

Gorečnost (do dobrega) lenobi.

Kaj se še šteje h kerščanski pravici?

H kerščanski pravici se štejejo tudi dolžnosti, ktere je Jezus Kristus posebno priporočil.

Ktere so dolžnosti, ki jih je Jezus Kristus posebno priporočil?

Dolžnosti, ktere je Jezus Kristus posebno priporočil, so:

1. Najprej božjega kraljestva in njegove pravice iskati.

2. Sam sebe zatajevati.

3. Svoj križ nositi.

4. Za Kristusom hoditi.

5. Krotek in ponižen biti.

6. Sovražnike ljubiti, dobro storiti jim, kteri nas sovražijo, moliti za tiste, kteri nas žalijo in preganjajo.

Kaj še dalje gre h kerščanski pravici?

H kerščanski pravici še tudi gré tistih osem posebno lepih čednosti, ktere je Kristus Gospod na gori učil, in zavolj kterih je ljudem blagor rekel (jih izveličane imenoval).

Ktere (koje) so tiste osmére zveličanske čednosti?

Osmére zveličanske čednosti so:

1. Blagor ubogim v duhu; ker njih je nebeško kraljestvo.

2. Blagor krotkim; ker bodo zemljo posedli.

3. Blagor žalostnim; ker potolaženi bodo.

4. Blagor jim, kateri so lačni in žejni pravice; ker nasičeni bodo.

5. Blagor usmiljenim; ker usmiljenje bodo dosegli.

6. Blagor jim, kateri so čistega serca; ker Boga bodo gledali.

7. Blagor mirnim; ker otroci božji bodo imenovani.

8. Blagor jim, kateri zavolj pravice preganjanje terpé; ker njih je nebeško kraljestvo.

Kaj so dobra dela kristiana?

Dobra dela kristiana so taka dela, ktera so Bogu dopadljiva, in kristianu, kateri jih opravlja, k zasluženju.

Ktera so naj imenitniša dobra dela?

Naj imenitniša dobra dela so: 1. moliti, 2. postiti se, 3. vbogaime dajati.

Ktera so telesna dela usmiljenja?

Telesna dela usmiljenja so ta sedméra:

1. Lačne nasititi.
2. Žejne napojiti.
3. Popotnike sprejeti.
4. Nage obleči.
5. Bolnike obiskati.
6. Jetnike rešiti.
7. Merliče pokopati.

Ktera so duhovna dela usmiljenja?

Duhovna dela usmiljenja so ta sedmera:

1. Grešnike svariti.
2. Nevédne učiti.
3. Tém, kteri dvomijo, prav svetovati.
4. Žalostne tolažiti.
5. Krivico voljno terpeti.
6. Tém, kteri nas žalijo, iz serca odpuščati.
7. Za žive in mertve Boga prosíti.

Kteri so trije evangeljski svéti?

Trije evangeljski svéti so:

1. Radovoljno ubožtvo.
2. Vedno devištvo.
3. Vedna pokorščina pod duhovnim poglavarjem.

P r i s t a v e k.

Od štirih poslednih reči.

Ktere so štiri posledne reči?

Štiri posledne reči so: smert, sodba, pekel in nebesa.

Kaj je smert?

Smert je ločitva duše od telesa.

Ali morajo vsi ljudje umreti?

Vsi ljudje morajo umreti.

Zakaj morajo vsi ljudje umreti?

Da morajo vsi ljudje umreti, temu je kriv greh, kterega je Adam v paradižu (v rajju) storil. Ko bi Adam ne bil grešil, bili bi tudi po telesu neumerjoči ostali. Smert je kazen za greh.

Kaj je od sodbe treba vedeti?

Od sodbe je treba vedeti, da bo Jezus dušo vsakega človeka precej (koj) po smerti posebej, v konec sveta pa vse ljudi vkup z dušoj in telesom sodil.

Kam je duša pri posebnej sodbi obsojena?

Duša je pri posebnej sodbi ali v vice ali v pekel obsojena, ali pa v nebesa vzeta.

Kaj so vice?

Vice so kraj, kdér duše časne kazni terpé za grehe, za ktere v življenju néso zadostile (se spokorile).

Kdo pride v vice?

V vice pridejo duše tistih, kateri so scer v milosti božji umerli, vendar za svoje v življenju storjene grehe božji pravici néso zadostili.

Kaj je pekel?

Pekel je kraj, kdér pogubljeni vékomaj terpé.

Kdo pride v pekel?

V pekel pride, kdor v smertnem grehu umerje.

Kaj so nebesa?

Nebesa so srečno prebivališče svetnikov, kdér se Bog svojim zvestim služabnikom od obličja do obličja razodeva in je on sam njih največše plačilo.

Kdo pride v nebesa?

V nebesa pride tisti, kateri je v milosti božjej umerl, in tisti, ki se je svojih grehov ali na tem ali na unem svetu spokoril.

Perva doba.

Dogodivščina starih časov.

Od začetka sveta do Kristusa (od l. 4000 pred
Kr. do njegovega rojstva).

1. Stvaritva sveta:

V začetku je stvaril Bog nebo in zemljo. Rekel je: *bodi*, in že je bilo vse. V šestih dneh je stvaril vse, kar živi in ne živi; solnce, mesec, zvezde, zeli, drevje in živali, poslednič pa človeka, kterega je po svoji podobi iz zemlje izobrazil in mu dušo vdihnil. — Perva človeka sta bila Adam in Eva. Bog ju je pravična in nedolžna stvaril, in srečno in veselo sta v lepem vertu, v rajú, živela in po duši in telesu neumerljiva bila. — Kako srečni pač so nedolžni ljudje! Bogu in ljudém so sosebno ljubi, in jih čaka veselje, kakoršno se popisati ne dá.

2. Pervi greh in objuba odrešenika.

V sredi verta je stalo drevo spoznanja dobrega in hudega, kterega sadú po božjej

zapovedi nista smela okusiti. Nikar ne jejta, jima je rekel, sicer bodeta umerla. Ali Adam in Eva sta se dala kači preslepiti, sta božjo zapoved prelomila in storila greh, kateremu se izvirni (poerbani) greh pravi. Za grehom pa je prišla kazen (štrafenga) nad nju in ves njun zarod. Iz raja sta bila izgnana, morala sta umreti, mnogo nadlog na duši in telesu terpeti, in zaslužila sta vékomaj od Boga zaveržena biti. Vendar Bog se ju je vsmilil in jima obljubil odrešenika, kateri bode kači glavosterl, človeka dolga in večne kazni za greh oprostil, in spet k večnemu življenju pripravnega storil. (1. Mojz. 3, 15.) Po tej obljubi je bila med Bogom in človekom storjena zaveza, ktera se stara zaveza imenuje, in je terpela do prihoda odrešenikovega, odkdar se je nova zaveza pričela.

3. *Bratomor.*

Adam in Eva sta dobila dva sina. Starejši, kateremu je bilo ime Kajn, je bil hudoben; mlajši pa, Abel, je bil nedolžen in resnično pobožen. Zatoraj je Bog Abelna zaljubo imel, in se je na njega dar z dopadanjem ozerl; za Kajna pa in jegov dar ni maral, ter ga je prav po očetovo svaril. Ali

Kajn ne posluša božjega svara, ampak od zavida in jeze mu lica vpadajo. Zgrabi svojega brata in ga ubije. Zavolj tega hudodelstva preklet, je pobegnil, po svetu se klatil in ni pokoja imel ne po noči, ne po dnevi. — Bog je Adamu in Evi namesto Abelna dal sina Seta. — Kako strašna reč je vendar greh, ki vzame človeku mirno vest in veselo življenje! Oj da bi se ga varovali vselej bolj kakor strupenega gada!

4. Potop sveta.

Kakoršni stariši, takšni otroci. Otroci brezbožnega Kajna so tudi brezbožni bili in s časom še pobožne popačili. Popolnoma so se od Boga odvernili, in če dalje globejše v grehe in hudobije pogrezovali. Milo kakor oče se je Bog čez nje potožil, jim še sto in dvajset let odloga dal, potem pa, ker ni nobenega poboljšanja bilo, je začel dež liti štirideset dni in štirideset noči strašno, kakor da bi iz vedra vlival. Voda je rastla in rastla, da je petnajst komolcev nad naj vekšimi gorami stala. Vse, kar je pod nebom živelo, človek in živina, ptica in červ, potonilo je (l. 2348 pr. Kr.); samo pravični Noe je bil ohranjen, in kar jih je bilo pri njem v ladiji, ktero je po božjem povelju na-

pravil. V zahvalo Gospodu oltar postavi, ter mu na njem žgaven dar zažge. In prijetni duh je bil všeč Gospodu, lepa mavrica (božji stolec) se na nebu prikaže, in Bog je blagoslovil (požegnal) Noeta in njegove sine, je novo zavezo ž njimi storil, ter obljubil jim, da nikoli več ne bode potop zemlje razdjal, nikoli več prejenjala ne setva ne žetva, ne poletje ne zima, ne noč ne dan. 1. Mojz. 9, 15.

5. Noetova rodbina.

Noe, ki je bil drugi oče človeškega rodú, je imel tri sine, katerim je bilo ime: Sem, Kam in Jafet. Imeli so mnogo otrók, tako da se je iz njegove rodbine s časom velik narod zaredil. Samo da so se kmalo spet pohujšali, v nevéro in malikovanje zašli in močno se prevzelj. Da bi svoje ime poslavili in Bogu ukljubovali, začeli so staviti velikanski Babilonski stolp, ktereга verh bi se neba dotikal. Ali Bog je uničil njih nespametno početje in jim besedo ali jezik zmetel, da jeden drugega niso razumeli; torej so morali nehati od zidanja in na vse kraje sveta so se razkropili. Dalje pa, ko so razkrapali se, huje so se zanemarjali, in pozabivši svojega Stvarnika in svoje duše, še vedli niso, zakaj jih je Bog stvaril. Solnce in zvezde, mertve ljudi in razno

žival, celó podobe iz lesa in kamna so molili in po božje častili; zravno pa tudi gerdo živeli i vganjali nespodobnosti, ktere se še ziniti ne smejo. — Joj da bi ne! bila je terda dušna tmina.

6. Abraham in njegov zarod.

Malikovanje se je med narodi zmirom bolj razširjalo in bati se je bilo, da ne bi véra v pravega Boga in upanje prihodnega odrešenika zmed ljudi popolnoma zginilo: da bi temu v okom prišel, je Bog moža izvolil vsega pobožnega in vernega, kteremu je bilo *Abraham* ime (l. 1925. pr. Kr.). Njega je očeta storil velikemu narodu, kteri se je *Izraelsko* ali *Judovsko* ljudstvo imenoval. Ž njim je posebno zavezo naredil, in v znamenje te zaveze je imelo vsako možko dete njegovega zaroda obrezano biti; — njemu je izverstno obljubo storil, da po njem in njegovem zarodu bodo blagoslovljeni vsi narodi na zemlji. In Abraham je ostal zvest Bogu vse svoje žive dni.

Pobožno in véрно kakor Abraham je živel tudi njegov sin *Izak*, on je hodil po potih Gospodovih, in bil ves vdan v božje roke; zato je Bog njemu vse njegovemu očetu storjene obljube ponovil, in ga z vsem obilno ob-

daroval. Izak je nesel derva na goro Morio, se je pustil voljno zvezati, in verh dery na oltar položiti, Bogu v žgavni dar: on je bil podoba zveličarja.

Njegov sin **J a k o p**, kteremu se je tudi Izrael reklo, je imel dvanajst sinov, od kterih izvira dvanajst Izraelskih rodov. Jeden izmed njegovih sinov, **J o ž e f**, je bil podoba Jezusa Kristusa. Po svojih bratih **o b l a č í l o b r o p a n**, za dvajset srebernikov v Egipt prodan, tam po krivem obdolžen in v ječo med dva hudodelnika veržen, potem pa po kralju **p o v e k š a n**, je postal rešitelj celega naroda ob času strašne dragine in hude lakote. Na njegovo povabilo je prišel tudi njegov oče **J a k o p** s celo svojo družino v Egipt in se je v naj lepšem kraju dežele naselil. Na smertnej postelji je po božjem duhu navdihnjen svojim sinovom prerokoval, da kraljevska palica od njegovega sina **J u d a t a** ne bode odvzeta, dokler ne pride **O n**, kteri ima poslan biti. 1. Mojz. 49, 10.

Ti trije so naj imenitnejši očaki, s kterimi se je Bog prav po prijateljsko pomenkoval; on se je pogosto Bog **A b r a h a m o v**, **I z a k o v** in **J a k o p o v** imenoval. Njih véra in služba božja je bila jako prosta. Odločenih svetkov še niso imeli, vendar se kaže, da

so soboto praznovali; od njihove molitve lepe zglede beremo, in od njihovih darov, ktere so Bogu v čast opravljali, sv. pismo dostikrat govori. Večidel so žito, sadje, moko, domače in divje živali darovali, samo od Melkize-deka se bere, da je bil duhoven Najvekšega in da je kruh in vino daroval. Nadepolno v božje roke vdani se živeli in živo zaupali v resničnost obljub, ktere so od Boga prejeli.

Kar pa druge narode, Egipčane, Babilonce, Asirce i t. d. zadeva, so zmirom dalje od Boga zgubljali se in bolj v zmote zahajali. Verjetno, da se je v Babilonu malikovanje pričelo in nedodelan grad je bil menda prva malikovavska veža; od tod pa se je izlilo kakor silovita povodenj na vse kraje sveta. Kako slepi in brezumni so postali, kako z nesramnim djanjem malikom stregli, in koliko jezer nedolžnih ljudi lažnjivim bogovom poklali, ne dá se popisati, ker je pregerdo! Pač živ dokaz, kam človek brez Boga zajde!

7. *Izhod iz Egipta. Mojzes.*

Kakor je Bog Abrahamu zapovedal, se je tudi zgodilo; iz njegovih mlajših se je po Jožefovi smerti z ar odil velik narod, ki je bil kakor je že bilo rečeno, Izraelski narod imenovan. V Egiptu se jim je slabo godilo, hudo

so bili zatirani, milo so zdihovali in glasno vpili k Bogu. In Bog je njih zdih in klic uslišal, in se prikazal Mojzesu v gorečem germu na gori Horeb, ter mu dal ukaz Izraelski ljud iz Egipta peljati. Egipčovski kralj Faraon se je sicer branil in ljudstva ni hotel izpustiti; ali Bog je z neznanimi kaznimi njega in deželo udaril, in poslednič je vse pervence Egipčanov in njih živine v enej noči pomoril. Izraelom pa je ukazal, naj zakoljejo pri vsakej hiši léta staro jagnje, naj z njegovo kervjo pomažejo oba podboja in naddurje hišnih vrat, in nič žalega se jim ne bo nakretilo, kar pes čehnil ne bo. In storivši to so bili ohranjeni. — To jagnje je bilo predpodoba velikonočnega jagnjeta Jezusa Kristusa, ki je s svojo kervjo ves človeški rod odrešil.

8. *Potop Egipčanov.*

Po teh znamenjih in čudežih je (l. 1491 pr. Kr.) Mojzes Izraelce iz Egipta peljal. Čuden oblak, po dnevu temen, po noči ognjen, je pred njimi šel, pot jim kazaje. Ali kmalo se je kralj skesal, da jih je izpustil; nagloma zbere svoje bojne trume, za njimi udari, ter jih dojde ob rudečem morju. Strah i trepet Izraelce opade in velik krik vstane. Zdaj Mojzes v božjem imenu svojo palico nad mor-

jem stegne, in glej! kar razdvoji se morje. Na desnej in levej valovi stojé ko stena; močen vihar je dno posušil, in so šli po suhem skoz. Kralj in njegova vojska vsi serditi za njimi planejo vsred morja, kar Mojzes svojo palico spet nad morjem stegne, s strašnim hrupom valovi na nje lopijo in vse poveznejo. Ne jeden ni ušel. — Tako čudno Bog za svoje skerbí, tako ojstro grešnike kaznuje!

9. Božje zapovedi.

Od rudečega morja, kjer so bili tako očevidno rešeni, šli so Izraelci po velikej puščavi, in so pod goro Sinaj svoje šotore postavili. Na tej gori med strašnim bliskom in gromom jim je Bog svojo postavo oznanil, deset zapovedi dal in v dve kamniti tabli s svojim perstom jih zapisal. Še mnogo drugih zapovedi jim je dal, in naznanil, kako imajo službo božjo opravljati, kako soboto in druge svetke praznovati, za greh zadostovati, se očiščevati i t. d.; obljubil jim je vse dobro, ako ga bodo vbogali, in žugal vse hudo, ako mu bodo nepokorni. Ali le prehitro so pozabili zapovedi in dobre te božje, vedno goderjali nad Bogom in Mojzesom in tako zlo se zmotili, da so zlato tele vlili in po božje častili.

10. Vhod v obljubljeno deželo.

Za kazen svojih mnogih grehov so se morali štirideset let po puščavi potikati; vsi, kateri so iz Egipta prišli, so pomerli (le Jozua in Kaleb ne), in nov boljši zarod je podrastel. V puščavi, kjer ni bilo ne njive ne koče, ne sadja ne žita, jih je Bog prav čudno preživil. Kruh, ki so mu mana rekli, jim je ves čas, kar so bili v puščavi, iz nebes pošiljal, z mesom prepelic dvakrat jih nasitil, z vodo iz skale jih napajal in po Mojzesovi smerti peljal v obljubljeno deželo Kanaan, od ktere se je reklo, da se mleko in med po njej cedi.

Junak Jozua jih je s suho nogo skoz reko Jordan peljal, nevérske narode pokončal, ter deželo med dvajnost rodov razdelil.

Sv. Pavel veli, da vse te zgodbe imajo svoj posebni spomin. Rešitva iz Egiptovske sužnosti pomeni našo rešitvo iz hudičeve oblasti po Jezusu Kristusu. Hoja po puščavi pomeni naše potovanje po zemlji, kjer nam Bog svoje postave daje, nas z nebeškim kruhom (mano) redi in z živimi studenci svoje milosti krepča. Obljubljena dežela nas spominja nebes, da jih moramo s sveto vojsko pridobiti.

11. Izraelski sodniki.

Srečno in mirno so Izraelci živeli v lepej Kanaanskej deželi, živine, žita, vina in vsega

obilno imeli, dokler so Bogu zvesti in pokorni ostali. Ko so pa Boga zapustili, tuje bogove moliti jeli in zoper njegovo izrečno prepoved zakonske zaveze z ognušenimi narodi delali, je Bog zemlji rodovitost vzel in jih v roke dal sovražnikom, kateri so jih silno terli. Kakor pa so spet svoj greh spoznali, jokali in se k Bogu obernili, spet se jih je vsmilil in obudil hrabre može, sodnike imenovane, kateri so jih iz rok sovražnikov oteli in oslobodili. Naj bolj sloveči med njimi so bili: G e d e o n, J é f t e, zlasti pa S a m s o n, kateremu ni bilo enacega korenjaka.

12. Izraelski kralji.

Več ko štiri sto let je Izraelsko ljudstvo pod sodniki živel, dostikrat v malikovanje zašlo, kazno vano pa spet k Bogu se vernilo. Ker pa je po izgledu drugih narodov kralja imeti hotelo, zato mu je prerok Samuel po božjem povelju Saula za kralja mazilil (1095 pr. Kr.) Saul je bil iz prvega ves dober, ali kraljevska čast in bojna sreča ga je prevzetnega storila, zato ga je Bog zavergel in D a v i d a izvolil. — David je bil čverst in pogumen, še celo mlad je velikana Goljata premogel, in ko je kralj postal, je sovražnike v velikih zmagah natolkel in meje kraljestva razprostranil. Serce je imel polno pobožnosti, v čast božjo zložil mnogo

lepih svetih pesem, katerim psalmi pravimo, in božjo službo v lep red spravil. Tudi prerok je bil, in od prihodnega zveličarja prerokoval, da ima iz njegove hiše priti, zato se Kristus tudi sin Davidov veli. Davidov sin in naslednik je bil Salomon, bogaboječ in moder kralj. V mestu Jeruzalemu je postavil na hribi Moria lep in veličasten tempel, kakoršnega še ni bilo na zemlji. Bil je po podobi snidnice sezidan in na dva dela razdeljen. V sprednjem delu, v svetišču, je bila skrinja zaveze, in v njej zlat verč z nekoliko zerni mane, Aronova palica, ktera je bila enkrat ozelenela in sad rodila, in kamnene table Mojzesove. V svetišče nihče drug ni smel, kakor samo veliki duhoven enkrat v letu. Ali Salomon ni ostal na božjih potih, še starega je neversko ženstvo spridilo, v mnogotere pregrehe in clo v malikovanje speljalo. Milost božja ga je zapustila in njegovo veličastvo je zatemnelo.

13. Asirska in Babilonska sužnost.

Po Salomonovi smerti se je njegovo kraljestvo v dvoje razderlo, v kraljestvo Juda iz dveh rodov: Juda pa Benjamin, in v kraljestvo Izrael iz ostalih (drugih) deset rodov. Poglavitno mesto ovega (tega) je bila Samaria, unega pa Jeruzalem. Že Jeroboam,

pervi Izraelski kralj, je malikovavsko službo vpeljal, v Danu in Betelu zlati teleti naredil in po vseh visočinah malike postavil. Po njegovih stopinjah so skorej vsi ostali kralji hodili, in tudi ljudstvo je svojih kraljev zgled posnemalo, ter gerdo in slabo živelo, dokler jih ni šiba božja zadela.

Salmanasar, Asirski kralj, je s strašno vojsko pred Samario privihral, mesto užugal in vse Izraelce v sužnost na Asirsko gnal (1.722 pr. Kr.). Med vjetimi je bil tudi pobožni Tobiasa, kterega dobrodelnost se ne dá prehvaliti.

Sto in štiri in štirideset let potem se je s kraljestvom Juda ravno taka zgodila. Nabukadnezar, Babilonski kralj, je s svojimi trumami Jeruzalem dve leti oblegal, na posledga premogel ter požgal mesto in tempel, kralja in podložne v sužnost na Babilonsko peljal. Med vjetimi zavolj pobožnega življenja naj bolj znameniti so bili: čista Suzana, trije mladenči v ognjenej peči, in Daniel v levnjaku.

14. Preroki.

Te hude kazni niso Izraelcov iz jasnega ali nanagloma zadele, ampak Bog je od časa do časa pošiljal bogaboječe, svete može, preroke imenovane, kateri so jih zavolj njih gre-

hov oestro svarili, k pokori opominjali, in jim milost obetali, ako se poboljšajo, pa tudi hudo žugali, ako terdovratni ostanejo. Verh tega so prihodnega Odrešenika naznаноvali, in kolikor bolj se je bližal njegov prihod, toliko glasneje in svitleje so od njega govorili, napovedovaje čas in kraj njegovega rojstva, njegove čudeže, njegovo terpljenje, smert in vstajenje, spreobrnjenje nevérnikov in veličastno zmago prave vére. Včasih so še hajde budili in k pokori klicali, kakor prerok Jona, ki je bil v mesto Ninive poslan, in prerok Daniel, ki je na Babilonskem dvoru spoznanje pravega Boga razširil. Naj imenitnejši preroki so bili: Elia, Elizej, Izaija, Jeremia, Ezechiel in Daniel.

15. Zidanje novega tempelna.

Potem ko je sedemdeset let Babilonske sužnosti minulo in ljudstvo dovolj spokorjeno bilo, smelo se je po božjej obljubi spet v svojo domačijo verniti. Perzijanski kralj Cir, ki je Babilon užugal, je Judom dovoljenje dal, v svojo deželo nazaj iti, ter mesto in tempel zopet sezidati. S pridom in veseljem se dela lotijo; ali Samaritani, kateri so se po zgornjih krajih obljubljene dežele naselili, jim silno ovérajajo, tako da so se morali delavci z me-

čem opasati, ter z jedno roko delati, z drugo pa orožje deržati. Ker je pa sezidani tempel se veliko slaběji kazal memo poprejšnjega Salomonovega, sta preroka Hagej in Caharia žalostno in maloserčno ljudstvo tolažila, prerokovaje, da bo novi tempel veličastnejši od pervega, ker bode v njega prišel On, kterega vsa ljudstva želé.

16. Makabeji.

Šesto leto Perzijanskega kralja Daria (l. 515 pr. Kr.) je bil tempel dodelan in z neizrečenim veseljem posvečen. Ezdra in Nehemia sta postavo Mojzesovo zopet vpeljala, službo božjo uverstila in ljudstvo vnela, da so knjige svetega pisma pridno brali in njih razlago zvesto slušali.

Ker so pa pozneje spet v grehe zagazili, jih je Bog spet sovražnikom v roke dal. Naj huje jih je terl Sirski kralj Antioh in siloma od postave božje odverniti hotel. Vendar veči del ljudstva je svojemu Bogu zvest ostal; serec Eleacar in Makabejska mati s sedmimi sinovi vred rajši umerjejo, kakor da bi postavo prelomili. Ker je pa stiska zmirom večja prihajala, vstali so Makabejski bratje Juda, Jonatan in Simon, jamejo se bojevati, in ne henjajo pred, dokler ni gnusoba malikovavska

od svetega mesta očiščena in božjemu ljudstvu sloboda spet pridobljena.

17. Čas je dotekel.

Preteklo je štiri jezer let od perve obljube odrešenika, in nastopili so časi, ko je imel poslan biti On, v kojega so narodi upali: Odrešenik sveta; bila je, kakor sv. Pavel veli, polnost časov. Vsi pobožni Židovi so po njem zdihovali, vsi modri hajdje ga željno čakali; bil je jeden klic po zemlji: „Rosite nebesa od zgoraj dol — dežite oblaki pravičnega.“

Bila je pa tudi potreba že velika, da več misliti ni mogoče, zakaj spaka sveta je do verha prirasla. Judi so sicer Mojzesove postave terdo držali se in k malikovanju niso bili više nagnjeni, ali žalibože, kako so bili med seboj razklani! Farizeji, Saduceji in Eseji so jednomérno vjedali se in pipali, le z ustmi in na videz Boga častili, v sercu pa hudobni bili, in gerdo in slabo živeli. Še hujša je bila spačenost in zmotnjava nevérnikov. Vsi od kraja, tudi naj bolj omikani med njimi, Gerki in Rimljani, so malikom stregli in v nebrojnih zmotah in napakah zapopadeni bili. Tudi stari Nemci in Slovenci so bili malikovavci. Nemci skoraj v sredi Evrope stanovaje, so imeli jedno vekše

bitje, kteremu so rekli Alfadur, in raznih ostalih bogov in boginj, kterim so naj raje v logih, pod hrasti in na gričih zelišča in živali, pogostokrat pa tudi ljudi darovali.

Nič boljša ni bila vera Slovencev, ki so nekđaj celo izhodno stran Evrope do Baltiškega in Jadranskega morja v lasti imeli. Njih vikši bog je bil Perun, Živa ali Lada njih boginja. Černemu bogu so mladenče in device klali, in mnogo dobrih in zlih bogov in mnogo škratov častili. Pri njih daritvah so rade gostarije bile, tudi iger in plesov ni smelo mankati. Lipa je bila Slovincem sveto drevo.

Žalostno tedaj je bilo na svetu, kakor po zimi, kedar je gosta megla in dolgo solneani. Narodi vsi ognjušeni so v sužnosti grehatičali in niso si pomagati vedli, ne mogli. Obupati bi jim bilo, ako bi Bog pomagal ne bil. In Bog je resnično pomagal; poslal je odrešenika, kterega je v raju pervima človekoma obljubil, kterega so preroki vseskoz naznavali, svojega jedinega Sina Jezusa Kristusa, da se nobeden v njega verujoč ne pogubi, ampak večno življenje doseže. —

Z njegovim rojstvom so se začeli novi časi za človeški rod, zato se tudi od tod leta človeških zgodob štejejo in pišejo.

Druga doba.

Dogodivščina Jezusa Kristusa in prvih zlatih časov njegove vére (od léta 1. do 312. po Kr)

18. Rojstvo in mladost Jezusova.

Ko se je po hudih vojskah svet umiril in August Rimski cesar bil, Herodež Idumejec pa kralj na Judovskem, poslal je Bog svojega Sina, odrešenika toliko zaželjenega. V hlevu pri Betlehemu ga je rodila njegova mati Maria, naj svetejša Devica iz Davidove hiše, ter v plenice povitega v jasli položila. To je bilo 25. grudna (decembra), okoli polnoči, kakor staro cerkveno izročilo pravi. In glej! komaj je bil rojen, že angeli v velikej svetlobi iz nebes pridejo in pastirjem, kateri so po Jeruzalemskih tratah črede pasli, napovejo, kaj se je veselega zgodilo; v daljnem Jutru pa se nova zvezda zasveti in Modrim (trem kraljem) ravno to veselico oznani. — In so prišli brez odloga pastirci in Modri v zaznamvani hlev molit svojega Kralja in Boga.

Kedar je bil osem dni star, je bil po postavi obrezan, ter prejel je presveto ime Jezus, kar se toliko pravi ko Zveličar. Štirideseti dan po svojem rojstvu je bil v tempel pred Gospoda postavljen, in svojemu nebeškemu Očetu v dar prinesen, kder sta bogaboječi serec Simeon in pobožna Ana od sv. Duha razsvitljena ga spoznala in pripovedovala od njega vsem, kateri so odrešenja čakali.

Hudobneži pa, slišaje od njegovega rojstva, so se vstrašili, posebno Herodež, ki se je za svoje kraljestvo bal, ter ga hotel vsmertiti: zatorej je Jožef njegov rednik po božjem povelju po noči vstal, in vzešši dete in Mario v Egipt pobegnil; po smerti Herodeževega pa se v Nazaret povernil. — In tukaj v Nazaretu je Jezus svoje detinstvo in svojo mladost preživel, in rasel — v izgled vsem mladim ljudem — v starosti in modrosti pred Bogom in ljudmi. V svojem dvanajstem letu je šel s svojimi stariši po postavi v tempel na Velikonočni praznik, se ondi pomudil in tako modro prašal in odgovarjal, da so se celo pismouki čudili. Od tod pa se je na révni, tihi dom do svojih starišev vrnil, jim v vsem po otroško vdan in pokoren bil, in je sosebno Jožefu pri tesarii pridno pomagal in potnega obraza svoj kruh jedel.

19. Jezusov kerst, post in uk. Zvolitva
apostolov.

Ko je bil Jezus svoje trideseto léto izpolnil, je prišel do Janeza k reki Jordan, ter se mu dal kerstiti. — Med kerstom se je nebo odperlo, sv. Duh se prikazal v podobi goloba nad njim, in Bog Oče se je oglasil: „Ta je moj preljubi Sin, nad katerim imam dopádanje.“ Potem je šel v puščavo, in ko se je štirideset dni postil in molil, in tripotno skušnjavo satanovo stanoviten premogel, začel je evangelj (veselo oznanilo) od kraljestva božjega oznanovati. Hodil je tri leta po vsej deželi, po mestih in vaseh, učé tako lepo, da je bilo vse osupnjeno, in so cele kope ljudi za njim vrele; in kakor je učil, tako je tudi živel, tako sveto, da mu nihče naj manjšega greha očitati ni mogel.

Izmed svojih učencev, katerih je zmirom več dobival, jih je odbral dvanajst, ktere je apostole ali poslance imenoval, namreč: Petra, Andreja, Joana, Jakopa starejšega in Jakopa mlajšega, Filipa, Jerneja, Tomaža, Matevža, Tadeja, Simona in Judeža Iškarjota. Te je za namestnike svoje na zemlji, za pastirje svoje črede postavil in jim ravno tako popolno oblast dal, kakoršno je On od svojega nebeškega Očeta

prejel. Izvolil je še dva in sedemdeset učencev, kateri so imeli biti pomagavci apostolom, ter jih pošiljal po dva in dva skupaj pred seboj po mestih in terjih. — Glejte! toti dvanajsteri apostoli, toti dva in sedemdeseteri učenci in ostali, kateri so v njega verovali, bili so začetek ali temelj svete cérkve Kristusove, koja je čedalje bolj rastla in bode ostala po njegovi obljubi do konca sveta. Za njenega poglavarja je odmenil sv. Petra, reko : „Ti si Peter (skala) in na to skalo bom svojo cérkvo zidal, in peklena vrata je ne bodo premagala.“ Njemu je izročil ključe svojega kraljestva, to je, naj vekšo oblast v svojej cérkvi.

20. Jezusovi  ude i.

Po svojih blagonosnih potih je Jezus ljudem neizrečeno veliko dobrega storil, slepim je dal pogled, gluhim posluh, mutastim govor; je vsaktere bolnike ozdravil, iz obsedenih hudi e izgnal in celo mertve obudil. Gotovo je, da ni bilo rane, ktere bi zacelil, ne siromaka, kteremu bi pomagal ne bil. Čudna mo  je šla iz njega in vse je ozdravil. Tudi prihodnega je mnogo naznanil. — Pri vsem tem pa je vendar veliko sovražnikov imel, zlasti med farizeji in pismouki, kateri so ga grozno  ertili in kar viditi ne mogli, zato ker jih je

zavolj njih hudobije in grehote javno (očitno) svaril in jim mnogokrat gorje žugal zavolj njih hinavščine. Že nekokrat so ga prijeti hotli, pa se jim je vselej umaknil.

V tretjem letu svojega uka, malo pred Velikonočjo je svojega prijatla Lazara, kateri je že štiri dni v grobu bil, obudil, s tem pa vekše duhovne in farizeje tako razkačil, da so zbor sklicali in sklenili, njega in Lazara umoriti; Jezus pa se jim je umaknil. Kmalo vendar je spet prišel v Betanio, kder je Lazar živel, se na osliča vsedel in častito in kakor kralj v Jeruzalem jezdil. Množice s palmami in oljkami mu naprot gredé so razgrinjale svoja oblačila po poti in vesel vrišč je bil: Hosana sinu Davidovemu! Toda ravno to poslavljenje je vse njegove nasprotnike živo peklo. V Kajfeževi hiši so se sešli, ter svet imeli, kako bi ga z zvijačo v roke dobili in vsmertili. Tedaj pride Judež, jeden izmed dvanajsterih, k njim in se ponudi izdati ga za trideset srebernikov.

21. Zadnja večerja.

Jezus je dobro vedel in svojim učencem sosebno zadnji teden mnogokrat povedal, kaj ga čaka, in kako bi se smerti odtegnil, ako bi bil hotel; ali ljubezen ga je gnala umreti in

človeški rod odrešiti. Preden pa je terpel, je iz serca želel velikonočno jagnje jesti s svojimi apostoli, in pri večerji vzeme kruh v svoje svete in častite roke, oči oberne proti nebesom k svojemu Očetu in zahvali, posveti kruh, ga razlomi in podá svojim apostolom rekoč: *Vzemite in jejte; ker to je moje telo, ktero bo za vas v smert dano.* Potem vzeme čašo (kelh) z vinom, spet zahvali svojega Očeta, posveti ter podá apostolom rekoč: *Vzemite in pijte iš nje vsi; ker to je moja kerv, kerv nove zaveze, ktera bo za vas in za njih veliko prelita v odpuščenje grehov. Ovo storite v moj spomin.* S tem je Jezus postavil skrivnost (zakrament) svetega rešnega telesa, v katerem se našim dušam pod podobami kruha in vina v hrano daje. — Po večerji je apostolom še veliko govoril od svojega odhoda, jih tolažil in jim obljubil svetega Duha, kateri jih bode vse resnice učil in pri njih vekovito ostal. Po tem je vstal in so šli vsi skupaj proti oljskej gori.

22. Jezusovo terpljenje in smert.

Na oljskej gori, na vertu Gecemani stopi Jezusu vse njegovo terpljenje pred oči, smertna žalost ga opada, groza ga obletuje, težave ga

sprehajajo in pot kakor srage kervi mu po čeli stopa in na zemljo kaplje. Na kolena pade in moli: „Oče! če je mogoče, odvzemi mi čašo terpljenja; vendar ne moja, ampak tvoja volja se zgôdi!“ In glej! angel iz nebes ga je potažil in pokrepčal. — Med tem se je približal Judež izdajavec in ž njim velika derhal vojakov in bričev s svetili, kolmi in mečmi, kateri so Jezusa zgrabili, zvezali ter peljali k Anazu in Kajfežu, vekšima duhovnoma.

Na dvorišču, kder ga je Peter trikrat zatajil, so ga vojaki in hlapci celo noč zasramovali in mu v obraz pljuvali, za uho in v obraz bili; zarano pa, ko je dan napočil, so ga izdali Ponciu Pilatužu, oblastniku Rimskega cara (cesarja) Tiberia. Dasiravno od Pilatuža in Herodeža nedolžen spoznan, je bil vendar le nevredno oponašan, do nagega slečen, k stebru privezan, bičan ali šiban, s ternjem venčan, s škerlatastim plajščem ogerljen, s trestom po glavi tolčen, manj čislan od tolovaja Baraba, in — na smert obsojen.

Naj vekšemu hudodelniku jednak je moral Jezus svoj križ, ki je bil iz težkih berven zbit, na goro Kalvario zvun Jeruzalemskega mesta vleči, slab in truden od prestanega terpljenja se je pod njegovo težo opotekal in pešati jel, tako da mu je Šimon Cirenčan moral

pomagati križ nositi. Okoli devete ure pred poldnem po našem številu pride na morišče, kder so ga nagega znak na križ pribili in s križem vred od tal vzdignili. Opoldne je solnce otemnelo, strašna tmina nastopi, ter vso deželo pokrije, in cele tri ure je zemlja in nebo v noči in tmini. Vse se prestraši in omolkne, in stermí in gleda, kaj bo. Tudi Jezus je molčal, in grozne bolečine in neskončne težave ga sprehajajo, okoli treh popoldne pa, ko je njegovo terpljenje do verha prikipelo, je z velikim terdnim glasom zavpil: Dopolnjeno je. Oče! v tvoje roke izročam svojo dušo.“ Ko je to izustil, je glavo nagnil in umerl. In glej! zemlja se je stresla, skale so pokale, zemlja je dala svoje mertve nazaj in zagrinjalo v tempelnu se raztergalo od verha do tal. Stotnik in vojaki, kateri so poleg križa na straži bili, in vidili potres in kar se je zgodilo, so se silno bali in djali: „Zares, ta je bil Sin Božji!“ Ljudstvo je trepetaje na persi terkalo in molčé se razide. Še mu jeden vojščakov s sulico stran prebode, in kri in voda se mu je iz serca ulila, na pričo, da je gotovo mertev.

Tako se je dopolnilo vse, kar so preroki v starej zavezi prerokovali; Jezus Kristus, Sin živega Boga in Odrešenik celega sveta, je bil

v resnici med hudodelnike štet, je bil na križu umorjen, in visí mertev med dvema razbojnikoma na sramotnem lesu križa.

23. Jezusovo vstajenje in njegov vnebohod.

Jožef Arimatijec in Nikodem sta Jezusa s križa snela, sta ga z dišavami v belo tenčico zavitega v nov, iz skale izsekan grob pokopala, ter velik kamen pred grob zavalila. Sovražniki celó kamen zapečatijo in z varhi obstavijo. Ali glejte! tretje jutro pred svitom se zemlja potrese, kamen se odvalí, in Jezus premagavec pekla in smerti veličastno vstane, in razveselí učence in vse prijatle svoje. Njegovo vstajenje tudi našo véro in naše upanje najmočneje podpira.

Še stirdeset dni se je na zemlji mudil in svojim apostolom posledne nauke zastran božjega kraljestva in svoje cérkve dal, potem jih skoz Betanio proti oljskej gori peljal. „Ne hodite od Jeruzalema,“ jim veli, „dokler ne prejmete moči od zgoraj, kar se bode ob kratkem zgodilo. Potem pa pojdite po vsem svetu; učite vse narode in kerščujte jih v imenu Očeta, Sina in sv. Duha. Glejte! jaz ostanem pri vas vse dni do konca sveta.“ Ko verh oljske gore pride, razprostre svoje roke in blagoslovivši jih, se izpred njih oči k nebesom

povzdigne. Svetel oblak mu naproti priplava, in ga nese v sveto nebo, kder sedi na desnici božjej. Apostoli pa so se bili vernili v Jeruzalem in čakali tamkaj obljubljenega sv. Duha. — Tako je Jezus dokončal delo, ki mu ga je Oče izročil.

24. *Prihod sv. Duha.*

Napočil je deseti dan po Jezusovem vnebohodu, bila je sveta nedelja binkoštna, imeniten svetek Judovski (1. 33. po Kr.). Apostoli in učenci Jezusovi, med njimi tudi novo izvoljeni Matia, so bili iz strahu pred Judi v jednej hiši zaperti, ter molijo. Kar naglo zjutraj ob devetih vstane velik šum, kakor piš hudega viharja, razdeljeni ognjeni jeziki so se prikazali nad vsakterega glavo, in so bili napolnjeni s svetim Duhom, in so jeli govoriti v mnogoterih jezikih, in hvalili Boga in njegova dela. Kmalo se je krog hiše velika množica zbrala, gledat in slišat, kaj se čudnega godí. Peter od sv. Duha ves vnet, izide (izajde), ter jim jame razkladati, kako je Bog Jezusa, kojega so oni na križu umorili, zopet obudil in postavil sodnika živih in mertvih, ter jih k pokori in k véri v Jezusa opominja. Globoko je njegova beseda poslušavcem segla v serce, tako da se je dalo še tisti dan tri

jezer ljudi kerstiti. — Ne dolgo po tem gresta Peter in Janez v Jeruzalemski tempel k večérnicam. Na „lepih“ vratih hrom ubožec sedí in vbogaime prosi. Sv. Peter mu reče: „V imenu Jezusa Nazarenskega vstani in hodi.“ In kakor bi trenil, hromec po koncu skoči, ter zdrav in vesel v tempel gre Boga hvalit. Po tem čudežu se je število vérnikov zopet pomnožilo, ter na pet jezer narastlo. In iz teh in še mnogo drugih, ki so v Jeruzalemu in krog mesta Jezusovo vero sprejeli in se kerstiti dali, je vstala prva družba vérnih — cérkva Kristusova se je prav vidno pokazala, ter bila vterjena za vse čase.

25. Razširjava in preganjanje vere med Judi.

Goreče in pogumno so apostoli Jezusov sveti nauk oznanovali, in veliki čudeži in znamenja so se po njih rokah godili, tako da so bolnike na ulice nosili, in če je le senca sv. Petra na nje padla, ozdravili so. Vekši duhovni pa, farizeji in saduceji, vidé, da se množica vérnih više in više narašča, so se od serda in zavida vneli; po divje na apostole planejo, jih v ječo veržejo, bičati dajo, ter jim ostro zaterdijo, da ne smejo več od Jezusa govoriti in učiti. Zadnič celó ljudstvo podšuntajo, da so sv. Štefana, ki

je z obilno milostjo in močjo od Jezusa in njegove vére pričal, iz mesta pahnili in kamnjali (l. 36 po Kr.).

Po smerti sv. Štefana se začne veliko preganjanje cérkve Jezusove v Jeruzalemu, tako da so zvon apostolov skoro vsi vérniki iz mesta pobegnili, in na vse kraje po Judeji in Samarii se razšli. Ali ravno to je zazširjanju cérkve zlo hasnilo, zakaj razšli vérni so okrog gredé pe mnogih krajih sv. evangelj oznanovali. Tako je učenec Filip prišel v mesto Samaria, Kristusa oznanovaje, in mnogo moŹ in Źen je vérovalo in kerščenih bilo. Drugi učenci so šli po Fenicii in Sirii, in osnovala so se nove družbe vérnih, med katerimi naj imenitniša je bila v krasnem mestu Antiohii, kder so se Jezusovi vérniki najpoprej kristiani imenovati jeli. Tudi Saul, ki se zove potem Paul*), poseben zopernik Jezusove vére, se je po milosti boŹjeje spreobernal, in med vsemi apostoli naj bolj goreče trudil za razprostiranje kraljestva boŹjega med neznabogi (hajdi).

Vendar se mora opomniti, da prvi vérniki so bili vsi Judovskega rodu, ali pa vsaj taki, koji so se iz obreze Mojzesovi postavi podvergli; nevérnikom ni od začetka nihče izmed apostolov od prave vére govoril.

*) Pavel.

26. *Razdjanje Jeruzalema. Razširjava in preganjanje vére med nevérniki.*

Mnogo Judovskega ljudstva se je Jezusovi véri vdalo, celo zmed duhovnov in farizejev jih je veliko k njej pristopilo: večina vendar je terdovratna ostala, sovražila in kervavo zatirala vse, kar je bilo kerščanskega imena. Ali njih hudobija je dozorela, in šiba božja je bila spletena. Privihrali so hrabri Rimljani, ki so glavno mesto Jeruzalem oblegli, z zasipom obdali in s tempelnom vred tako razdjali, da ni ostal kamen na kamenu. Blizo poldrugega miliona Judov je v tej vojski smert storilo, in kar jih je ostalo, so se po vsem svetu razkropili, ter so še dan današnji žive priče, kako strašno Bog kaznuje narod, kateri je pred Pilatužem kerv sina božjega klical nad sébe in svoje otroke.

Ker so pa Judi sv. evangelj hudobno zavergli, zato so se apostoli k nevérnikom ober-nili, ter šli na vse strani sveta; pod jugom in pod severjem, po izhodnih in zahodnih deželah so Kristusovo véro oznanovali, mnogo truda in terpljenja prenesli, pa tudi nebrojno veliko ljudi spreobrnili in kerstili. Gerki in Rimljani, možki in ženske, mladi in stari, bogati in revni popuščali so svoje zmote in malike, in komaj je trideset lét preteklo, bile so že

skoro po vseh imenitnejših mestih kerščanske družbe ali srenje v temeljene; — tudi naši kraji niso bili pozabljeni. V Oglej (Akvilejo), tačas glasovito mesto za Teržaškim morjem, je prišel sv. Marka. Jezusovo véro oznanovaje, je družbo vérnikov ustanovil, in svojemu učencu sv. Mohorju v skerb izročil. Po Beneškem, Istrijanskem, Primorskem in Panonii je pa sv. Klemen, učenec sv. Petra, učil in pridigoval. — Sleherna teh družeb je imela svojega predstojnika, ali škofa ali drugega mašnika, ktere so apostoli z molitvijo in pokladanjem rok v duhovno službo posvetili, in za svoje namestnike in nastopnike postavili. Vse skupe pa so imele občnega poglavarja sv. apostola Petra; bile so ž njim, pa tudi med sebo (vzajemno) vedno v ozkej zavezi, in tota njih družba je bila — kerščanska katoliška cérkva. In kedar je sv. Peter, kateri je bil pet in dvajset let naj viši vidni pastir ali škof rimske cérkve, na križu smert storil, šla je naj vekša oblast v cérkvi na njegove nastopnike, rimske škofe ali papeže.

Lepo žetvo je tedaj Jezusova sveta véra med malikovavskimi narodi imela in daleč okrog se razširila; zdaj pa se černi oblaki nad njo zavlečejo, rimski še nevérski cesarji so jo z mečem i ognjem preganjati jeli, ter bi jo bili

radi popolnoma zateptali. Neznano je slišati, kako nevsmiljeno je cesar Neron s kristiani delal. V zverinje kože jih je dajal všivati, potem pa pse nad nje huskati, da so jih raztergali. S smolo jih je ukazal obliti in na kole privezati, zvečer pa, ko se je stemnelo, — so jih zažgali, da so živi goreli in namesto bakel svetili. Tudi sv. Petra in Pavla je ovi grozovitnež umoril, oba v jednom dnevu, 29. rožnika l. 67. po Kr. — Cesar Domician je ukazal, vse kerščanske cérkve do tal podreti, in svojo naj bližo žlahto je za vere del preganjal in moril. Svetega apostola Joana je v Rim poklical in kakor pravijo, mu naj pred strupa piti dal, ko mu pa strup nič škodval ni, ga je v posodo vrelega olja vreči ukazal. Naj huje pa je razsajal cesar Dioklecian, ter je htel po celej državi vse kristiane do zadnega pokončati. Po petnajst jezer so jih v jednom mesecu pomorili, tako da so rabelni mnogokrat od morije omagali, in se jim je orodje skerhalo. Z raztopljenim svincem so jih zalivali, z žerečimi kleščami ščipali, na križe razpenjali, žive žgali, ali iz kože devali, pri počasnem ognju pekli, divjej zverini za jed davali i t. d. In ne posamezno, marveč v celih trumah so jih morili, in kakor potoki je tekla kerv kerščanska po vsej carevini. V Terstu so

sv. Celiana, v Ogleju sv. Mohorja, v Celju sv. Maksimiliana, na Ptujem sv. Viktorina, v Sambotilu sv. Kvirina, škofa iz Siska, ob glavo djali. Ali više ko so jih pomorili, više se jih je kerstiti dalo; iz vsake kaplje prelite kervi je nov kristian izrastel.

27. Življenje tedajnih kristianov.

Kakor med ternjem rade naj lepše violice rastejo, tako tudi kerščanska véra nikoli tako lepo cvetela, nikoli tako obilnega sada obro-dila ni, kakor ravno une perve čase, ko je bila kervavo preganjana. Bili so zlati časi kerščanske vére; kolikor vérnikov, skoro bi rekel, toliko svetnikov. Vsi so bili jednega serca in jednega duha, in kar je kdo imel, ni imel za se, temveč vseh skupaj je bilo, in po potrebi so apostoli vsakemu podelili. Prav po kerščansko, kakor brati in sestre, so se med seboj ljubili; od nečiste ljubezni, od zapeljevanja, gerdega znanja, ponočnega vesovanja in kar je drugega takega, ni bilo nikdar slišati. — Med vsemi kristiani korinčanske cérkve samo jednega nečistnika najdemo. — V lepem miru in jedinosti jeden z drugim so živel, prepira in sovražtva, pravi in tožeb so se skerbno ogibali. Polni svete gorečnosti so marsikako noč v molitvi in premišljevanju božjih nauk

prebdeli; polni svete ljubezni božje so z nevarnostjo svojega življenja službo božjo obiskovali, in pri vsakej sv. maši s sv. rešnim telesom svoje duše poživiljali; polni poterpljivosti, niso nikdar godernjali, zakaj jim Bog toliko terpljenja dá, nego veselili se, da so vredni zavolj Jezusa terpeti. Kakor Jezus krivičnemu Pilatužu, tako so bili tudi oni nevérsnemu cesarju pokorni: pa tudi rajši umerli, kakor zoper zapoved božjo kaj storili. Za male grehe so dolgo in ojstro pokoro delali, pogosto in terdo se postili, in vsi vneti, vsi goreči zmirom k večej svetosti hiteli. — Bili so zgled čednosti vsem prihodnim časom, in dokler blago serce in pogumen duh na svetu ob veljavo ne pride, tudi sv. Lovrenc, sv. Florian, sv. Agata, sv. Neža in ostali svetniki in svetnice svoje slave zgubili ne bodo.

28. *Zmaga kerščanstva.*

Blizo tri sto let so ti strašni pregoni hrumeli, zemlja se je napila blage kervi nebrojnih mučencev, in ko bi bila naša sveta véra le zmišljava ljudi, ne pa od Boga, gotovo bi bila že zdavnej zateptana, in ne bilo bi več sleda od nje. Ker pa je od Boga, ker je od Jezusa samega na terdno skalo vtemeljena, zato je ni mogla nobena burja, nobena nevihta omajati; marveč čedalje globejše korenine je gnala, in

od leta do leta više se razprostranjala, dokler ni leta 312 po Kr. popolnoma zmagala. — Rimski cesar Konstantin, v véri malikvavcev rojen in izgojen, sicer pa dobrega in milega serca, je imel hud boj s svojim nasprotnikom Maksencijem, kateri se mu je s hrabro in silovito vojsko ustavil. V tej velikej stiski se je k pravemu Bogu obernal, ter ga serčno prosil, naj mu pomaga, in ga reši iz rok sovražnika svojega. In glej! o belem dnevi se prikaže njemu in vsej njegovoj vojski veličasten križ na nebu, in na križu s svetlimi čerkami zapisano: V tem znamenju bodeš zmagal. Ko vidi Konstantin to čudovito prikazen, zavzame se, dá po podobi križa krasno bandero narediti in v bitvi pred svojimi vojaki razviti. Navdušen napade sovražnike, jih premaga in pokončá, ter javno spozná, da mu je Bog kristianski po križu zmago podelil. Od tistih mal kerščansko véro čislati jame in prepové, kristiane dalje preganjati, ter jim dovoli, prosto po svojej véri Bogu služiti. Ukazal je vzeto premoženje církvam nazaj dati, zapovedal, da naj se nedelja brez vse ovire obhaja, da naj kervave igre v glediščih nehajo, in je sploh kerščanstvo zmirom bolj podpéral, nevérstvo pa zatéral.

Tretja doba.

Dogodivščina srednih časov kerščanstva.

Od cesarja Konstantina do velike ločitve v zahodni cerkvi (l. 312—1517 po Kr.).

29. Mirni časi kerščanske vere.

S Konstantinom velikim, ki je prvi kerščanski cesar, se je vse spremenilo. Pregon kristianov je potihnil, in kerščanska véra je jela mir in pokoj uživati. Križ, poprej znamenje naj večje zaničljivosti, je postal znamenje časti in zmage, ter se je lesketal na cesarski kroni in na rimskem gradu (kapitolu). Službo božjo so poprej v podzemeljskih jamah, kletih in rakah opravljali; zdaj pa so začeli veličastne cérkve staviti, javno in slovesno Boga častiti. — Cesar sam je nekaj krasnih cérkev, posebno v Rimu in Carigradu zidati dal, nekaj pa tudi z darimi pomagal; duhovne, sosebnostno pa škofe in papeže je jako poštoval. Njegov izgled je nevérnike močno ganil, v celih trumah so se Jezusovi véri

vdajali in ob kratkem so malikovavske veže prazne stale — malikovanje po vsem rimskim cesarstvu je onemagalo.

Mnogoverstne zasluge za povekšanje božje časti si je pridobila tudi njegova mati, sveta Helena. V osemdesetem letu svoje starosti je potovala še v Judovsko deželo, na tiste svete kraje, kder je Gospod Jezus živel in terpel, vse skerbno pregledala in preiskala, ter bila tako srečna, da je našla sv. križ, na katerem je izveličar umerl, in grob, v katerem je mertev ležal, in tudi ona je dala mnogo krasnih cérkev sezidati. — Poglavar sv. cérkve je bil v tem času sv. papež Silvester I., kateri si je veliko prizadeval za uterjenje svete vére in za krasnost božjih tempeljnov.

30. Krive vére in razkolnosti v veri.

Komaj so pregoni potihnili in je cérkva od težkega terpljenja nekoliko oddahnila se, so že druge baže sovražniki vstali, razni krivovércei namreč, kateri so svoje zmote kakor ljuliko med pšenico sejali in mnogo hudega činili. „Ker ni hudič z mečem premagal, veli sv. Ciprian, poskusil je z jezikom.“ Naj imenitnejši starih krivovércev je bil Arij, učen in zgovoren, pa tudi svojoglaven in napuhnjen duhovnik, kateri se je prederznil terditi, da

Jezus ni imel božje nature in mu torej ne gre božja čast. Mnogo ljudi, skoraj bi rekel, pol sveta je s svojimi lažmi preslepil, mnogo kervavih vojsk podkuril in veliko svetih škofov in mašnikov preganjal: pa tudi strašno smert je storil. Čreva so se mu izsule in naglo in neprevidno je umerl. — Sto let po tem se drugi krivovérec Nestori vzdigne, in časti Marije matere božje loti, rekoč, da ona ni božja porodnica. Tudi on jih je veliko premotil in mnogo žalostnih zdražeb in prepirov načinil. — Kmalo za njim Eutih krivovéro izkljuje, da Jezus ni imel dveh, nego (ampak) samo jedno natoro, in da bi ne bil najdel toliko dostopnikov, ne bilo bi toliko zmešnjav sledilo! — V osmem stoletju najdemo spet druge krivovérce, kateri so hotli vse svete podobe Kristusa, Marije in svetnikov pokončati in vse cerkvene stene pobeliti, naj bi ne bilo nobedne podobe več, ktera bi nas kaj božjega spominjala. Celih sto in petnajst lét je ta joka vredna razkolnost terpela in izhodno cérkvo na dvoje razdelila. — Imena ostalih krivovércev, kakor Donatistov, Macedonianov, Pelagianov, Manihejcev in več drugih, kateri so sv. katoliško véro zatreti hotli, ne bomo na dan vlačili; naj počivajo v brezdu pozabljivosti, kamor jih je luč resnice zapodila.

31. Vesvoljni cerkveni zbori.

Ko je leta 51 po Kr. prašanje vstalo, ali kristijane izmed nevérnikov tudi Mojzesova postava veže, je bil zbor apostolov v Jeruzalemu deržan, kojega (kterega) sklep je bil, nobenega takega bremena vérnim več ne nakladati. Toto djanje apostolov je bilo izgled, po katerem so se predstojniki cérkve zmirom ravnali, kolikokrat so se v prihodnih časih krivovére prikazale. Zbrali so se pod predsedništvom rimskega papeža ali njegovih poslancev, so krivovéro nepristrano presojevali, ter jo obsodili in prekleli. Takši zbor se veli vesvoljni cerkveni zbor, in kar on v vérskih resnicah sklene in rimski papež poterdi, imamo tako za res imeti, kakor božje razodetje; — sv. Duh ga namreč nevidoma vlada in ga zmote varuje. — Posebno glasovit je prvi vesvoljni cerkveni zbor, v mestu Nicei na Jutrovem l. 325 po Kr. deržan, kder se je tri sto in osemnajst škofov in nad jezer ostalih (drugih) duhovnikov sešlo, in so krivovéro Arijevo overgli in prekleli. Drugi vesvoljni cerkveni zbor je bil v Carigradu, tretji v mestu Efezu, šterti v mestu Kaledonu, kder so bili Macedoniani, Nestoriani in Eutihiani ednoglasno za krivovérnike spoznani in njih zmote overžene in preklete — in so zginile kakor temna noč pred solnčno

lučjo. Vseh vesvoljnih cerkvenih zborov do zdaj imamo osemnajst; naj imenitnejši med vsemi je tridentinski zbor, od kterega se sliši tolikokrat zlasti v pridigah in v kerščanskem nauku govoriti.

Veliko je katoliška círква od krivovércev terpela in še terpi; ali ne bojmo se za njo; Kristus je jo na skalo zidal, in hudobni svet in peklenska vrata je ne bodo zmagala.

32. *Cerkveni učitelji in sveti očetje.*

Zraven cerkvenih zborov je bilo mnogo svetih in učenih mož, kteri so se krivovércem krepko ustavljali, njih zmote ustmeno in pismeno pretresali in overgli; nasprot pa tudi kerščanske resnice od vseh strani bistrourno preudarili in razvedrili in njih verjetnost dokazali. Velimo jim cerkveni učitelji ali cerkveni očetje; njih imena se svetijo, kakor svetle zvezde na cerkvenem nebu, oni so močni stebri, na ktere se katoliška círква in njeni nauk naslanja. — Pred vsemi slavnega spomina vredni so sledeči: sv. *Atanazi*, patriarh (vikši škof) v Aleksandrii na Egiptovskem, kteri je celih petdeset let za sveto véro se bojeval, veliko pregona in terpljenja od strani Arianov prebavil in mnogokrat v smertni nevarnosti bil; sv. *Ambrož*, nadškof v Milanu, kteri je mnogo svetih knjig spisal in

pobožnih pesem zložil; sv. Krizostom, patriarh v Carigradu in glasovit pridigar, je sosebno grehe bogatinov in velikašev čertil in napadal, in zato izgnan iz svojega sedeža v siromaštvu umerl: sv. Bazili, škof v Cezarei, je sosebno samotno življenje v puščavah in samostanih podpéral in je zlasti v juternih deželah visoko češčen; sv. Hieronim, v Stridovi na slovenski zemlji rojen, umen razlagavec in prestavljavec svetega pisma, je svoja posledna leta v Betlehemu preživel; sv. Auguštín, škof v mestu Hipu v Afriki vsestrano učen, je v svoji mladosti slabo živel, potem pak velik spokornik in kinč katoliške cérkve postal; sveti papež Leo veliki je z močjo svojega govora mesto Rim dvakrat razdjanja otel, in tudi krivovérce zasekoval; sveti papež Gregor véliki, ki si je za slavo službe božje in povzdigo cerkvenega petja veliko prizadel in bode na vse čase slovel.

33. Puščavniki in menihi.

Kakor so bili cerkveni očetje imeniti branitelji in naj močnejši podporniki katoliške vére, tako so bili puščavniki najlepši izgled spokornosti, zatajevanja in premage vsaktere poželjivosti. Puščavniki se velijo pobožni kristjani, kateri so iz ljubezni do Boga vsemu blagu, vsej oblasti in časti, prijatlom in žlahti se

odpovedali, ter šli v samotne, tihe kraje ali puščave, ondi se ložeje greha varvat, Bogu služiti in svojo dušo zveličat. — Kak berlog v zemlji ali v skali, kaka bajta iz drevesnega lubja je bilo njih stanovališče; njih obleka iz ličja ali bičevja, njih postelja terda tla ali malo listja; njih hrana korenike in divja zel, njih pijača studenčnica. Vsemu veseljevanju, vsej sladnosti življenja so slovo dali, vsemu svetu popolnoma odmerli in zmiraj k vekši svetosti hiteli. Pervi puščavnik, od kterega nam zgodovina poroča, je bil sv. Pavel; glasoviteji pa je bil njegov verstnik, sv. Anton, ki se oče puščavnikov imenuje. Pervi puščavniki so jeden od družega ločeni, vsak za se živeli; s časom pa so se zjediniili, vkup prebivali in delali, vkup jedli in molili — in tako so se pričeli samostani ali kloštri, in njih prebivavcem se je reklo mnih ali redovniki. Če dalje bolj so se širili, naj prej v juternih, potem pa tudi v zahodnih deželah, dokler jim ni sv. Benedikt o začetku šestega stoletja gotovih, prav modro osnovanih vodil (regelj) dal, ktera so temelj in vir vseh poznejih klošterskih vodil.

34. Selitva narodov.

V petem in šestem stoletju po Kr. se je skoro vse po svetu spremenilo, bila je velika selitva narodov. Mnoga ljudstva sirova in divja

so iz Azie prihrumela, na bližne narode evropejske pritisnila, in toti na svoje sosede. Vse je vrelo po svetu, in križem se metlo, derlo je ljudstvo za ljudstvom: Alani, Gepidi, Huni, Goti, Longobardi, Slovenci itd. Kraljestva, ki so več sto let slovela, so se prekucnila in namesto njih so druga stopila; sela in mesta glasovita so bila razdjana in so ali popolnoma znad zemlje zginila, ali v razvalinah hirala: celó rimsko cesarstvo, ki je tisoč (tavžent) let stalo in vse narode in dežele pohlastalo, se je razkosalo.

Med vsemi naj hujšimi divjaki so bili Huni, katerih kralj Atila, imenovan šiba božja, je cele potoke kervi prelil, mesta Oglej, Ljubljano, Celje in drugih mnogo razrušil, in kamorkoli je stopila njegova derihal, vse požgal in pokončal. Bila je huda stiska bila je neznana siročina po svetu; kamor so oči nesle, ni bilo družega, kakor morije, požig in posip. In ker so vsi toti narodi ali malikovavci ali krivovérci bili, so tudi katoliško véro hudo zaterali, mašnike in redovnike preganjali, cérkve in samostane ropali, ali poderal, — zdelo se je, da bodo katoliško véro spet v zemljo zateptali. Ali Bog je vse v dobro obernil; kmalo je cérkva svoje veje bolj po širokem razprostranila in mnogo novih udov pridobila.

35. Začetek in razširjava kerščanske vére med Nemci in Slovenci.

Že poprej je bilo omenjeno, da prvo zernje kerščanske vére na slovensko zemljo je padlo iz Ogleja, jednega v tedajnem času naj véksih mest rimskega cesarstva. Ondi je že sv. evangelist Marka, po sv. Petru poslan, Jezusov nauk oznanoval, je družbo vérnih vtemelil, ter njo pri svojem odhodu l. 50. po Kr. svojemu učencu sv. škofu Mohorju izročil. Sv. Mohor pa je sveto véro dalje razširil, po sedajnem Benečanskem, Teržaškem in Kranjskem; je poslal dva kerščanska oznanovavca, Lucia in Siruza celo na Gorotansko (Norikum), kamor je Koroško in del Štajarja spadalo, in se sploh z zlatimi čerkami Slovencem v serce zapisal. Da je sv. Klemen učenec sv. Petra po Istrianskem, Primorskem in po Panonii véro pridgoval, je tudi že rečeno bilo; in da so vojaki in drugi Rimci, ki so se v naše kraje preselili, v svoji novi domovini tudi od kerščanske vére mnogo pripovedovali, si lahko mislimo. Po tem takem je drevo sv. vére čedalje bolj obširno rastlo in v mnogih mestih so se škofijski sedeži ustanovili, kakor v Terstu, Ptuji, Celji, Emoni (Ljubljani) i v Tiburnii na Koroškem.

Ali v petem stoletju po Kr. ob času velike selitve narodov, so se strašne prekucije in

pregoni po svetu pričeli, in neizrečeno veliko je sveta c rkva Jezusova prebaviti imela. Mesto Oglej je bilo razdjano, tudi celjska, emonska, ptujska in tiburnijska škofija je razpadla, in skor po celi Evropi je sv. vére luč vgasovala, razun britanskih ali angleških otokov, kder je veselo berlela. Iz totih otokov je izhajalo zdaj mnogo svetih mo , ki so ber  ko ne pol Evrope prehodili božjo besedo oznanovaje, in kamor so prišli, ajdovske so zmote pregnali in pravi apostoli tistih dežel postali. Tako je sv. Severin po avstrianski vojvodini, sv. Ropert po Salcburškem, sv. Emeran po Barskem kerš anstvo širil; med vsemi pa slave vreden je sv. Bonifaci, ki se apostol Nemcev zove, neutruden učitelj bil in je častito krono mučenikov dosegel. l. 755 po Kr. Ravno tako prijazno je luč. sv. vére razsvetila slovenske dežele. Sv.  kof Amand je prišel na Gorotansko, in nekaj časa za njim sv. Ropert, ki je Slovencem sv. evangelj oznanoval, salcburško škofijo utemelil, in kakor nekteri velijo, celo do Celja prišel in cérkvo sv. Maksimiliana posvetil. Njegov naslednik v salcburški škofiji sv. Virgili je poslal med Slovence sv.  kofa Modesta, ki je bil poln gorečnosti za božjo čast, je v Gospej sveti blizo Celovca svoj sedež postavil, veliko novih c rkev sezidal in veliko starih popravil in

posvetil, in je po vsej pravici zaslužil, a postol Gorotanski imenovan biti. Še vekši prospéh je véra imela, ko je cesar Karl (Dragotin) Veliki Avare in Slovence ukrotil in pomiril. Dva gerška brata, ssv. Ciril in Metod, sta si tudi za Slovence neprecenljive zasluge pridobila. Okoli leta 863 po Kr. je sv. Ciril na Moravsko prišel, Jezusov nauk oznanujoč, je sv. pismo v slovenski jezik prestavil in osnoval pisarijo, ktereji se še zdaj Cirilica veli, in katero Rusi in Serbi rabijo. V Velegradu je škofijo utemeljil, in ker je leta 871 v Rim šel in ondi umerl, nasledval ga je njegov brat Metod, kateri je českega vojvoda Borivoja in mnogo drugih Čehov kerstil.

Ogri ali Madžari so se po prizadetju svojega kralja, sv. Štefana, spreobrnili okoli l. 1000 po Kr.

36. Korist in velika sreča kerščanstva.

Kakor po dolgi zimi ljuba spomlad ali vigréd vse ogreje, vse oživí, tako je tudi kerščantvo vse naše dežele prerodilo. Kder poprej ni bilo družega kakor hosta in divja zverina, ondi je rodovitno polje vstalo, seno sušilo se in vinska terta solzila. Divjačno življenje so opustili, kmetijstva se prijeli in po vesih, tergih in mestih se naselili. Pohištva so stavili, cérkve zidali in zvonov prijazni glas se je razlegal po dolih in planinah. Malike

iz lesa ali kamna izrezane so potrupali in pravega živega Boga častiti jeli.

Kerščanska véra je ljudem pamet razjasnila in jih v naj potrebnějšíh rečeh tako podučevala, da majhino dete in prosti kmetič od Boga in njegovih lastnosti zdaj više vesta, kakor naj bolj čislani modrijani starodavnih časov. Ona je overgla malikovanje, vraže in čare ali copernije, je prepovedala sužnoteržtvo, dvoboj in samomor in nam tudi sovražnika ljubiti vleva. Ona je ljudi omikala in umetnosti in znanosti v svojo skerb vzela, je napravila šole za mladost, bolešnice za bolnike in samostane za pobožnost, za nedolžnost in pokoro; in koliko svetih možev in žen, koliko čistih devic in mladenčev je izgojila, ne dá se dopovedati ne popisati. Lepo, da lepše ne more, govori sv. Avguštin, rekoč: „Naj véče bogastvo, naj draži zaklad in naj vekša svetlost, ki se najde, je katoliška véra. Ona prinese izveličanje grešnikom, razsvetli na duši slepe, sprejema po jezero zgubljenih, opraviči krivične, očisti spokornike, poterdi v dobrem pravične, venča mučenike, ohrani device, ovaruje vdove in zakonske v sveti sramožljivosti, posveti mašnike, nas za nebesa pripravlja in z angeli večnega veselja deležne storí. V res-

nici bogastvo, kojega (kterega) svet nima dati.

37. Odpad izhodne ali gerške cérkve od rimsko-katoliške. — Muhamed.

Kakor lepo in veselo je v zahodnih krajih keršćanstvo poganjalo in se razcvetalo, tako žalostno je na Jutrovem omedlevalo. Gerški cari, ki so v Bizancu ali Carigradu svoj sedež imeli, so tudi cérkvo vladati hotli, v njene notrajne zadeve vtikali se, in terjali, da bi se to, kar se je v njih glavi izkovalo, ravno tako za resderžalo, kakor to, kar je Bog razodel. Ljudstvo je bilo lehkih misel in preveć na posvetne sladnosti navezano, duhovščina je svoje dolžnosti pogosto zanemarjala, in kar napuh še ni popačil, so razpertije pripomogle. Zmirom bolj in bolj se je motalo in metlo, dokler ni vdarila tista nesrećna ura (l. 1064 po Kr.), v kateri se je izhodna ali gerška c rkva od rimsko-katoliške loćila in je med obema nastal tužen prepad, ki noter do današnjega dne še ni poravnan. — Ali kakor je Bog Izraelce pretepal, kolikorkrat so od njega odstopili, tako tudi je spridenim Gerkom kazen za petami sledila. Źe ob zaćetku sedmega stoletja je v Arabii neki slepar vstal, po imenu Muhamed, rekoć, da je od Boga poslan, popaćeno véro oćistit, ter je iz ajdovskih, judovskih in kristijanskih šeg in ob-

redov (ceremonij) novo véro skoval. S pomočjo neke roparske derhali je od začetka posamezne popotnike zalezoval, potem karavan se lotil in zadnič mesta in celo dežele napadal in posilil in njih prebivavce z mečem v roki k novi veri nagnal. Njegovi nasledniki so po njegovih stopinjah naprédovali, so v svojem početju skoraj neprenohoma srečo imeli, jedno deželo za drugo si osvojili in v Azii in Afriki podolgem in širokem muhamedansko, ali kakor se ploh veli, turško vero razširili. Kar se ni vdalo, je bilo ali posekano ali v sužnost peljano. Kerščanstvo v tistih krajih scer ni popolnoma ugasnilo, ali kakor veja, ki se od debla odseka, s časom usahne, tako tudi je ono oterpnilo in do zdaj oterpnjeno žaluje.

38. *Križanske vojske.*

Muhamedani so Palestino, to je, sveto deželo, v kateri je naš Gospod Jezus Kristus živel in umerl, v svojo oblast dobili in ondi s kristjani gerdo ravnali. Hude davke so jim nakladali, cérkve obropali, svete posode oskrunili, i kdor je hotel v Jeruzalemu svete kraje obiskati, moral je zlat odrajtati. Ko so kristjani v zahodni Evropi zvedeli, kako slabo se njihovim bratom na Jutrovem godí, so močno žalostni postali; pravična jeza jih vneme in vojsko zoper nevérnike sklenejo. Peter iz Amiena, zgovoren in bogaboječ duhoven in puščavnik, ki je ravno iz Palestine priromal, je

Laško in Francosko prehodil, povsod prav živo velike stiske in neznane tuge ondotnih kristjanov popisaval in ljudi tako nadušil, da je vsak hotel pomagati. V mestu Klermon na Francoskem, kder se je velika množica duhovnov in posvetnih zbrala, je papež Verban II. za pripomoč zoper nevérnike prosil in tako ganljivo govoril, da je vse kakor iz jednega gerla glas zagnalo: Bog hoče! Bog hoče! Po celem zapadu je zašumelo, in ob kratkem je čudno velika vojaška truma na nogah stala. Križarje so jih imenovali, zato ker je vsak vojak znamenje križa na persih nosil v spomin, da se za Kristusa vojskuje. Vsi vneti za sveto véro so po raznih potih proti Palestini se podali, po terdih bitvah, po velikih nevarnostih in po neizrečenem trudu sveto mesto Jeruzalem spet sovražnikom oteli, l. 1099 po Kr., in pogumni Bogomir Builjonski je bil prvi jeruzalemski kralj postavljen. Pobožni junak pa je zlato krono na oltar položil, železno krono si na glavo del, ter rekel: Kder je moj Izveličar Jezus Kristus ternovo krono nosil, se ne spodobi, da bi jaz zlato krono nosil; in ves čas svojega življenja si je ni na glavo del.

Ali jeruzalemsko kraljestvo ni dolgo terpel, in ako ravno je od evropejskih kristjanov neprenehoma veliko podpore dobivalo,

vendar ni obstanka imelo. Vzrok tega od jedne strani so bili Gerki, polni zvijač in nezvestobe, od druge strani pa križarji sami med seboj nesložni in pogosto le preveč kervi in plena željni; torej še ni celo sto let preteklo, ko je razpadlo in prišlo Turkom v pest, kateri so od leta do leta silnejši prihajali, zmirom več mest in pokrajin podjarmovali, in l. 1453 tudi Bizanc ali Carigrad, glavno mesto gerškega cesarstva, ki se je pred Bogom veliko zadolžilo, z naskokom v svoje posestvo spravili. Iz Carigrada so Turki zmirom dalje segali, in ropali po bližnjih ogerskih, slovenskih in nemških deželah, in le hrabrost in pogumnost Maltežkih in drugih kristjanskih vitezov, kakor tudi neoporekljiva pripomoč Matere božje Marie je imenovane dežele in narode namenjene pogube obvarovala, je obvarovala sploh vse kerščanstvo, da ni Turkom sužno postalo in da jih niso podkove njih berzih konj zateptale.

39. Lepi časi katoliške c rkvne.

Slabo so se izšle križanske vojske, veliko kervi se prelilo, mnogo ljudi pod mečem smert storilo in sveta dežela je pri vsem tem le Turkom v lasti ostala: ali če njih nasledke nekoliko bolj na tanko prevdarimo, bomo našli, da so bile tudi zelo zelo koristne, da so ljudi zbistrile in novo dušno življenje obudile. Znanstva, ktera so proprej pri selitvi narodov povsod pre-

gnana v samostane bežati morala, so se zdaj med množino razlila in ljudstvo omikala, osnovala so se šole in vseučilišča, ki še zdaj slovijo, kakor v Pragi, na Dunaji (Beči), v Padovi, in vstali so možje čudovite učenosti, kakor sv. Tomaž Akvin, kteremu so angelski rekli, in sv. Kardinal Bonaventura, ki sta oba v letu 1274 umerla. Pobožni Tomaž Kempčan, ki je lepo živel in lepo pisal, je 200 let pozneje v visoki starosti umerl.

Še lepše pa slovijo tisti časi zavolj njih nehinavske pobožnosti, zavolj terdno žive vére v Boga, svete gorečnosti za božjo čast in delavne ljubezni do bližnega. Koliko so sezidali krasnih cérkev, koliko visokih zvonikov, ktere še dan današni osupnjeni ogledujemo! Koliko so ustanovili naprav, ktere so še našim časom v prid in srečo! Tako postavimo je sv. Hema, rojena pilštanska grofinja, v Kerki na Koroškem veličastno cérkvo z dvema samostanoma, možkim in ženskim, zidati dala, in iz tote njene zaloge je prirastla sedanja kerška škofija, l. 1073 po Kr. — Eberhard, salcburški nadškof, je utemelil lavantinsko škofijo l. 1228, cesar Friderik IV. pa ljubljansko l. 1462. — Samostansko življenje je bilo v naj lepšem cvetju, in možje, kakor sv. Bruno, Norbert, Bernhard, Dominik, Frančišek, so s svojimi zgledi celemu

svetu kakor luč svetili, so raznih plemen redove osnovali, in mnogo samostanov postavili. Pa ne le sami so sveto živeli, temuč tudi med ljudstvom pobožnost redili, revežem in siromakom pomagali, bolnikom stregli, nevedne učili, jetnike in sužne odkupovali. Na vse kraje sveta so učitelje pošiljali sveto véro razširjat, in so vsem deželam, v ktere so prišli, in med vse narode časno srečo in večni blagor prinesli. In sploh, karkoli so delali, — ali so malali, ali podobe rezali, ali pesme zlagali, ali knjige pisali, — vse so k božji časti obračali, in vsaktero njih delo nam kaže le bogoljubnost in svete občutke.

40. *Mnoge razpertije.*

Med žlahtno pšenico, ki je tiste čase tako veselo poganjala in stoteren sad obetala, je pa tudi ljulika zaplodila se in grenek sad prinesla. Bile so tu in tam nesrečne vojske, žalostni prepiri in pravde; tudi raznih krivic in marsikakega pohujšanja se ni mankalo. — Cesarji in rimski papeži se niso mogli nič prav dobro zastopiti. Že cesar Arh IV. (Henrik) je hotel v cérkvi gospodariti, je škofije, opatije in ostale (druge) duhovske službe dostokrat naj nevednišim podelil, včasih pa celó za denar prodajal, zato je med njim in papežem Gregorjem VII. velika razpertija vstala; in da so take razpertije,

ker so se pogosto ponovile, veliko tuge in škode na vseh straneh napravile, vsak lahko vé.

Tudi razni krivovérci so vstajali, zoper duhovsko in deželsko gosposko učili, sami ustavljali se ji in druge podpihovali, ter veliko bojev krivi bili.

Tako je po Českem Jovan Hus krivovéro trosil, jih veliko premotil in strašne zmešnjave napletel. Zlo tako se je tudi po drugih deželah godilo, po Francozkem, Angležkem in Laškem. In ako ravno so jih sčasoma umirili in ukrotili, vendar je neki protiven in vertoglaven duh ljudem obvisel, po vseh žilah se kuhalo in vrelo in nankalo le sapa, ktera bi iskro pod pepelom tlečo razpihala in v živi plamen spravila. In tota sapa, ti vihar se je na Nemškem vzdignil o začetku šestnajstega stoletja, je čedalej bolj široko in z večo silo vlekel in neizrečeno veliko zlega (hudega) načinil. Jezero in jezero ljudi je od katoliške vére odpadlo, ljudstvo zoper ljudstvo vstalo in sosed na soseda planil; kervave vojske so se vnele, strašne bitve in morije se storile in cele vesi in mesta so z zemlje zginile. Znanosti in umetnosti so bile zateptane, in narodi, ki so v omiki in izobraženosti tako veselo napredovali, spet so surovi in divji postali; posebno pa jela je véra od tiste dobe vedno bolj pešati.

Šterta doba.

Dogodivščina novih časov kerščanstva.

Od velike ločitve v zahodni cérkvi do naših dni
(od l. 1517 po Kr.).

41. Luter in drugi krivovércki.

Mož, ki je nebrojno zmešnjav na svetu načini, in na milione ljudi v časno in večno nesrečo pripravil, je bil Martin Luter, učitelj modroznanstva v Vitenbergu na Nemškem. Bil je učen in prebrisane glave, pa še više napuhnjen in vrele kervi. Leta 1517 se je s Dominikanci zavolj krive rabe cerkvenih odpustkov prepirati jel; zraven pa je on sam še huje zabredel, in od dné do dné v večje zmote zahajal, tako da je polagoma vse krivovére starih časov pograbil in zmašil v novo véro, ki se po njem Lutranska veli. Daritvo sv. maše, post, spoved, molitve za mertve in še marsikako pobožno navado je zavergel; učil je, da véra sama človeka opraviči in zveliča, in dobrim delom vso veljavo odrekel. Rimskega

papeža je Antikrista imenoval in njegovo cerkveno višo oblast popolnoma overgel, redovnikom in redovnicam (nunam) ženitve in možitve privolil, deželskim gospodom pa in grajščakom pravico priznal, vse kar samostani gleštajo, v posest vzeti in v svojo rabo obrniti. S tem se je mnogim prikupil in ob kratkem veliko derhal si pridobil; spačeni množici namreč so njegovi mehki nauki zlo sprejetni se zdeli in lakomnim knezom je samostansko blago močno dišalo. Poslednič je obljubo devištva prelomil, in, ako ravno duhoven in redovnik, v zakon stopil, in se oženil z neko redovnico, ki je iz samostana ušla, in kateri se je reklo Katra Bor. Luter se je ustil, da svoj nauk iz svetega pisma zajema; ali ker je sveto pismo le po svoji termasti glavi izlagal, se je strašno zamotal in v svojih besedah ves navskriž bil; kar je jeden dan zagovarjal, je drugi dan že povegral. Tako je terdil, da človek nima proste volje, torej tudi božjih zapoved ne more dopolniti, in se hudega ne varvati; da greh človeka ne pogubi, ako le terdno véro ima; in še več drugzega takega je kvasil.

Kakor je od jedne strani Luter, tako so od druge drugi, in skorej še huje nad katoliško cérkvo segali in ji veliko zalih vej odklestili. Na Švajcarskem je Urh Cvingli

vpričnost Jezusa Kristusa v svetem rešnem telesu tajil, ter jih veliko pretental; še več pa jih je za seboj potegnil Jovan Kalvin, ki je učil, da Bog nekoliko ljudi v večno pogubljenje odmeni in za tega del njih serce okamení, da se poboljšati ne morejo, in še mnogo drugih zmot je zatrosil. Prekerstniki so terdili, da otroke kerstiti ni po svetem pismu, in se torej odraščeni drugič kerstiti morajo; tudi so hotli, naj bi ne bilo lastnega premoženja ne gosposke na svetu, marveč vse občno in jednako. Vsi ti krivovérei, Cvingliani, Kalvinci in prekerstniki, so zlo gerdo in divje ravnali; kar je Luter prizanesel, so totí ali oskvernili ali razdjali. Podobe Jezusa Kristusa in njegovih svetnikov so razsekali in potolkli, oltarje polomili, celó grobe in rake so razbili in kosti in ostanke svetnikov z nogami poteptali ali zažgali. In ako ravno so jeden čez drugega bili in se strašno preklinjali, katoliško cérkvo pa so vendar vsi jednako sovražili in bi jo bili radi z zemlje pregnali. In kakor ljulika večidel rajši raste kakor pšenica, tako so tudi vse te krivovére čudovito poganjale. Bili so pa tudi krivovérei zvití in prekanjeni in niso zanemarili nobenega sredstva, katero je v razširjavo njih zmot kaj pripomoglo. Ustno in pismeno so se poganjali za pospeh svojega lažnjivega nauka, in kder zlepa niso opravili, so pa shuda nagnali.

42. *Tridentinski cerkveni zbor.*

Katoličani so si veliko prizadevali in se trudili, da bi teh žalostnih razdertij enkrat konec bil, da bi se ljud umiril in spet le jedna véra v zahodni Evropi bila. V raznih mestih so z razkolniki vérske pogovore imeli, ter jim prijenjali, kolikor je le mogoče bilo; ali vse zastonj. Luter v svojem sovražtvu do rimskega papeža ni nobene mére vedel in se ni dal pogovoriti; marveč je le huje razsajal in vedno vekše homatije narejal. Za tega del so se leta 1545 na povabilo papeža Pavla III. katoliški škofi in učitelji v mestu Trident na Tirolskem zbrali, so od jedne strani pravo katoliško véro poterdili, od druge pa vse te nove krivovére v pretres vzeli, ter jih obsodili in terdovratne krivovérece iz svoje občine odločili kakor suhe veje z zelenega drevesa. Ta je tisti toliko sloveči tridentinski zbor, kateri se tolikokrat v pridgah in kerščanskih naukih v pričbo katoliške vére imenuje; ta zbor je katoliški cérkvi novo lepoto dal in njeno moč čudovito povekšal; vsi dobromisleči vérniki so se spet terdneje svoje matere katoliške cérkve poprijeli in veliko zašlih se je k njej povernilo. Tudi Luterane so povabili k tridentinskemu sboru, da bi se bili prijazno pomenili in ako mogoče, v véir zjediniili, ker so ravno oni naj glasneje po

cerkvenem zboru vpili: ali kadar se je potem sešel, so bili polni izgovorov, in niso hotli dojeti. Tako je ta nesrečna ločitva še dalje terpela: in če je kraljestvo samó zoper sebe razdeljeno, govori Jezus, bode razdjano, in hiša bo na hišo padla; tako se je tudi zlasti na Nemškem žalostno godilo.

43. Žalostni nastopki novih krivovér.

Luter je zmirom in povsod veliko od slobode trobil, cesarja pa, škofe in deželske oblastnike jako jako psoval ali gerdil; njegov malopridni nauk je pa tudi malopriden sad obrodil. Kmeti toliko lepega od slobode slišavši, so se kmalo na noge postavili in strašen punt, ali černo vojsko začeli; v velikih trumah so se po deželah razlili, ropali in požigali grajščine in samostane, in grozovito mučili in morili izmed duhovščine in žlahtnikov vse, kateri so jim v roke prišli: ali tudi njim je povračivna ura udarila. Veliko jih je bilo v vojski pobitih, veliko jih je v železju po ječah pomerlo, veliko v rabeljnovih rokah življenje zgubilo in kakor zgodovina pravi, više od sto jezer jih je bilo vseh vkupaj pokončanih. Komaj pa so bile tote prekucije končane, so že druge nastopile, — vnela se je žalostna tridesetletna vojska, ktera je zlasti nemške države od

jednega kraja do drugega strašno poteptala, ljutost in razuzdanost podredila in kerščansko občut v mnogih sercib popolnoma zadušila.

Ali ne samo po nemških, marveč tudi v ostalih evropejskih deržavah so hude vojske zavolj vére zahrule. Na Švajcarskem je Urb Cvingli kervavo bitvo zoper svoje lastne rojake podkuril in z mečem v roki svojo dušo izdihnil; tudi Kalvin in njegova stranka so se velikih krivíc, grozovitosti in razpertij okrivili. Na Francozkem so Kalvarji ali Hugenoti kakor pravi divjaki razsajali in blizo dvajset jezer katoliških cérkev razderli in raznesli: v jedni sami pokrajni (Dofiné) so po spričbi jednega njihovih pisateljev 256 duhovnikov in 112 redovnic umorili in devet sto vesí in mest požgali. Ravno tako je moralo angležko kraljestvo veliko prebaviti zavolj svojega odstopa od katoliške vére. Kralj Arh VIII., začetnik tega odpada, je veliko blagih mož, sosebno duhovnih ob glavo djal, vse samostane poderl in njih blago in imetje v svoj žep vteknil. Še grozoviteje je ravnala kraljica Elizabeta, pod ktere vladarstvom je nesreča katoličanov do verha prikipela; homatije so se po njeni smerti še namnožile in kralj Dragotin I. (Karl) je moral celó na kervavem odru svojo glavo zgubiti.

44. Razširjava katoliške vere v prej neznanih krajih.

Kar je sveta mati katoliška c erkva po krajih naše Evrope slabov rnih otrok po krivov rah zgubila, jih je po drugih delih sveta z verhano m ero dobila, in kar so Luter, Kalvin in njih pajdaši vérnih ji odvzeli, so iskreni duhovni, kojim (kterim) se misio- narji veli, v Azii, Afriki in Ameriki ji obilno pridobili. Kakor nekdej apostoli so šli na vse kraje sveta sv. evangelj oznanovaje in stotern sad je bil plačilo njih dela in truda. Popisati vse, koliko so terpeli in ko- liko prehodili, ni prostora ne časa; samo od jednega izmed njih, sv. Frančiška Ksa- vera, naj se kaj malega pové. Ves vnet za spreobrnitvo nevérnikov in pogumen, kakor nekdej sv. Pavel, je široko morje preveslal in srečno v izhodno Indijo došel. Po ulicah mesta Goa je vsako jutro z zvončkom  venk- ljal in s tem otroke k sebi privabil. Otroci so kmalo veselje dobili do prijaznega moža in ga pazno poslušali, ko jim je toliko lepo od ljubega Jezusa pripovedovati znal, in domu prispev i in povedav i, kaj so slišali, so odra-   enim serca vneli, da so tudi oni hodili po- slu at svetega moža. In Bog je blagoslovil vi- doma vse njegove stopinje. Neutrujen je hodil od sela do sela, od otoka do otoka, je Indio

in Japan in mnogo drugih kraljestev prehodil, je štirideset jezer maliških podob z lastno roko razdrobil in nad jeden milion ljudi s kerstno vodo oblil, kaj, on sam pravi, da je samo jeden dan deset jezer nevérnikov kerstil; zato se po vsej pravici apostol Indije zove.

Po njegovi smerti so pa drugi nastopili in zmirom več polja s semenom božje besede obsejali; celó po velikej Kitajski deržavi, kamor do tistih mal še nihče iz naših krajev došel ni, je katoliška véra zlo lepe mladike gnati jela. In da malikovavci niso samo na videz, kakor sovražniki kerščanstva zabavljajo, temveč resnično spreobačali se, to nam priča njih stanovitnost v véri ob času, kadar je po japonskih otokih hudo preganjanje kristianov vstalo, ter jih veliko sto jezer za svojo véro umerlo in neznane, neizrečene muke terpelo. Radi kakor na svate so hodili na kervavi oder; mladi fanti in dekleta, rahli sérci in žlahtne gospe voljno in veselo polágali svoje glave pod rabelj-novo sekiro. In žalibože, da noter do zdaj v tistih krajih niso henjali kristianov preganjati!

Ravno táko prijazno se je po Ameriki, ktero je K r i š t o f K o l u m b l. 1492 najdel, luč kerščanske vére zasvetila, in gnusobi in nesramnosti malikovanja konec storila. Amerikani, posebno pa M e h i k a n i so bili hudi malikovavci. Po dvajest jezer mladenčev in dekličev

so poklali vsako leto svojemu gerdemu maliku, ki so mu rekli Biclibucli, in ako niso na vojski sovražnikov dovolj nalovili, so svoje lastne otroke v žertvovanje dali, ter meso darovanih ljudi povžili. Jezik ne dopové, koliko so ubogi misionarji pri njih terpe-
 peli, koliko nevarščin, glada in žeje prebavili, in vendar so vse zapreke srečno premagali, divja ljudstva omikali in luč svete vére v njih temnem sercu prižgali. Čudno dobrega in lepega pa so storili v neki pokrajini južne Amerike, Paragvaj imenovani, kder so iz žalostne goščave blagonosni raj, in iz ljutih pesjanov krotke in poštene kristijane naredili. Vem, da bi radi vedeli imena vsaj nekterih izmed njih in da vam ustrežem, ako vam nekoličko od njih povém.

45. Naj imenitnejši možje v tej dobi.

Blagi možje, kateri so se neutrudno za razširjavo katoliške vére poganjali in dostikrat s svojo lastno kervjo malikovavsko zemljo polili, bili so večidel redovniki ali mnihi. Francišek Ksaver in ostali, ki so po Kitajskem in Japanskem pravo véro razširjali, so bili Jezuiti, in ni še bilo cerkvenega reda na svetu, kateri bi si bil tolike zasluge za katoliško véro pridobil, ter jo bi bil močnejše napadom krivovércev branil, kakor Jezuitski red, kojega utemelitelj je bil sv. Ignaci Lojola, l. 1491 na Špan-

skem rojen. Nasproti pa tudi ne morem zamolčati, da nobeden red ni toliko protivnikov imel, kakor ravno red Jezuitov. Sovražili, čertili, preganjali in celó morili so njegove tovarše, ter jih sovražijo, čerté, preganjajo in moré do današnjega dné.

Pa še drugi redi so v tej dobi vstali in zacelili rane, katere so Luter in ostali (drugi) krivovérci katoliški veri vsekali. Frančiškani in Kapucinarji, katerih duhovni oče je bil sv. Frančišek iz Asisia, so bili dobri duhovni pastirji in pri ljudeh jako čislani zavolj svoje svete pobožnosti in ojstre spokornosti. Piaristi so se po šolah in učeliščih z otroci in mladenči pečali; miloseréni bratje so bili bolnikom (betežnim) v postrežbo; drugi spet so druga opravila imeli. — Tudi ženski spol ni zaostal, temoč si mnoge in razne samostane napravil. Uršulinarce, ktere se s podukom dekličev trudijo, še zdaj po naših krajih največ samostanov imajo, kakor v Ljubljani, Loki, Gradcu, Gorici i t. d. Elizabetinarce strežejo bolnim, Karmelitarce so v pre-mišljevavnem življenju svoj poklic imele in milost božjo prosile za deželo in ljudi.

Posebnega oména vredna pa je množica mož in žen, ki so jo, kar véro in krepost zadeva, za igled postavile vsem bodočim časom. Sv. Karl Boromej, kardinal in nadškof

v Milanu (um. l. 1584), je v ljubezni do bližnega naj višo stopinjo dosegel. Ob času kužne bolezni je kakor angel pomoč in tolažbo po mestu nosil, po bolnišnicah, kder je smert nemilo kosila, bolnikom stregel, in vse, kar je svojega imel, denar in blago, celó svojo posteljo in življenje svojim siromakom v žertvo dal.

Sv. Franc Salezi, škof Genevski na Švajcarskem (um. l. 1622), je po svoji ljubeznjivi krotkosti okoli 72.000 krivovércev zopet katoliški cérkvi pridružil. — Sv. Vincenci Pavlan (um. l. 1660) je vse svoje žive dni ubogim in betežnim v postrežbo bil, in si veliko veliko prizadel, da bi njih žalostni stan polajšal.

Vpeljal je družbo mašnikov, ki so nevedne kmetovavce podučevali, in družbo za popravo galijotov (galernih sužnih); utemeljil posebne hiše, v katerih so se sirote in najdeni otroci odgajali, in kar je črez vse važno, po njem so osnovane miloserčne sestre, katerih slava še zmirom raste po mestih in deželah. Na Nemškem si je naj večje zasluge za katoliško véro sv. mož Jesuit Kanizij pridobil. Kakor močen zid se je napadom krivovércev ustavil, in z besedo in s spisi se z njimi boril; zložil je katekizem, ki se še zdaj po šolah rabi, in vpeljal mnogo učilišč in drugih občno koristnih naprav. Na Kranjskem so bili ljubljanski

škof, Tomaž Kren, na Koroškem labudski škof, Juri Stobev, na Štajarskem pa sekovski škof, Martin Brener, naj pogumnejši zavetniki katoliške vére, in so uspehe Luteranov s krepko roko zajezili.

Naj se zapomnijo tu še nektera možka in ženska imena šestnajstega in sedemnajstega stoletja, ktera so katoliški cérkvi na vse veke v kinč in lepoto; kakor: sv. Joan od Boga, Joan od križa, Filip Néri, Peter iz Alkantare, Jožef Kalazanc, Jožef Kupertin, Franc Borgia, Pij V., Fidel iz Sigmaringa, Alojz Goncaga, Stanislav Kostka in še mnogo drugih. Izmed ženskega spola pa: sv. Terezia, Roza Limanska, Angela iz Brešje, Magdalena od Pacis, Frančiška iz Šantala i t. d. V osemnajstem stoletju sosebno imenit je bil sveti škof Alfonz Liguori (um. l. 1787), ki je mnogo lepih knjig spisal, in utemeljil družbo mašnikov, katerim se Liguorjanari ali Redemptoristi pravi. — Vsi toti svetniki in svetnice božje so bili človeškega rodu naj boljši prijatli, naj vekši dobrotniki. Otroke so v božjem strahu in božjem nauku lepo učili; mladenče in dekleta k pobožnosti vnemali in jim skerb za nedolžnost in čistobo serca goreče priporočali, serce pa k srečni smerti pripravljali. Bolnike po bol-

nišnicah, jetnike po ječah so pridno obiskovali in njih žalostne duše s tolažbo podpérali. Mirni in krotki niso nobenemu krivice storili, nobenega raznašali; temoč od vsakega dobro mislili in mu vse dobro želeli. Sami za se pa so silno ojestro živeli, malo jedli, malo spali, veliko molili, in žive priče bili, da duh ljubezni, duh ponižnosti in lastnega zatajevanja ni še zginil iz katoliške cérkve, kakor veliko nasprotnikov na vsa usta trobi.

46. Razširjava nove nevére in zatiranje katoliške cérkve. Razne prekucije v deželskih zadevah.

Luteranska krivovéra ni bila od Boga, in kar od človeka pride, obstanka nima; zato je tudi ona razpadati jela in mnogostrano se razklala. Tako so prekerstniki, presbiterani, kvekeri, metodisti, moravski bratje in drugi krivovérski scer vsi na njenem deblu izrastli, vendar so bili med seboj razcepljeni in v svojem nauku jeden drugemu dostikrat ravno nasproti, ter so če dalje v vekše zmote zahajali.

Nekteri izmed njih, zlasti na Angležkem in Francozkem, so sčasoma celó vso véro zgubili in v hudobi svojega serca tako globoko se pogreznili, da so strašno zarotbo storili in prav peklenski sklep naredili, kerščansko véro popolnoma zrušiti in zatreti. Iz tega namena

so spisali mnogo zapeljivih knjig, v katerih so norce brili iz vsega, kar je človeku svetega in kar k sramožlivosti gre; so oponašali in zasmehovali rimskega papeža, duhovščino in cerkvene obrede, ter očevidno priporočali nesramnost in razujzdanost. In kar je res, to se ne sme tajiti, znali so pisati kaj lepo, mično in bistroumno, zato pa je vse, visoko in nizko, po njih bukvah in pismih hrepenelo, jih z velikim poželenjem čitalo in se ponevedoma njih strupenega duha — duha brezbožnosti naserkalo. — Potem pa, ko jim je njih početje tako dobro zvedlo, so še bolj čversto na noge stopili, in jeli brez plahote svoje černo delo izpolnovati. Dobro vedé, da kdor hoče čredo razkropiti, mora poprej pastirja mahiniti, so tudi oni naj prej duhovščine se lotili. Proti koncu osemnajstega stoletja so na Francozkem strašne prekucije vstale, so duhovnom vsa njih zemljišča s silo vzeli in poprodali, redovnike in redovnice iz njih mirnih izbic izgnali, njih svete obljube razrušili, in njih samostane in cérkve obropali in razdjali. Koliko duhovnov so pobili, koliko v vodi potopili, in koliko iz dežele zapodili, to vé Bog sam! Le v mestu Nantes so jih sedem sto in šestdeset ugonobili. Naj se je duhovnik le prikazal v mašnem oblačilu, gotova smert je bila njegov del, in za glavo je šlo vsakemu, kateri bi ga bil pod

streho vzal. Nedelje in svetke praznovati je bilo ojstro prepovedano, sv. mašo služiti ali slišati s smertjo kaznovano; z jedno besedo, vse kar je kerščanskega bilo ali k službi božjej spadalo, bilo je zaterto in vničeno. Célo Boga, pravega, živega Boga, ki je vse stvaril, vse hrani in vlada, so prederzno zaverгли, in namesto Njega pamet za boginjo postavili, so neko nesramnico prav gizdavo okinčeno z veliko slovestnostjo v prejšnjo stolno cérkvo Mater božje v Parizu na ramah nesli, in jo na veliki oltar na mesto britke podobe križanega Jezusa postavili, nji v čast pesme peli in kadilo žgali.

Kder pa enkrat luč prave vere ugasne, ondi tudi prava sreča, blagostan in veselje mine, kakor se je na Francozkem zgodilo. Ni bilo več miru ne varnosti, ne prijateljstva ne zvestobe; brat se je bal brata, oče svojemu lastnemu otroku ni zaupal, celó kraljevi sédež so prekucnili in raztrupali. Bili so strašni časi, kakoršnih ni zapisanih v zgodovinskih bukvah, ter so kakor smertna senca nad dve leti zalo francozko zemljo temnili in divjačili. Pobožni in dobrohotni, pa le premehki kralj Ljudevit XVI. je pod rabeljnovó sekíro glavo zgubil (l. 1793) in za njim tudi njegova žena in sestra. Kakor voda po potokih je tekla kerv po mestih in veséh, in niso prizanegli ne starosti ne spolu. V Bretanji so pet

sto otrok, kojih (kterih) naj starejši je štirinajst let imel, postrelili, zato ker so njih očetje Bogu in kralju zvesti ostali, in nekteri so zračunali, da vseh v tej strahoviti dobi pomorjenih skupaj je bilo blizo dva miliona. In kaj mislite, zakaj so ti kervoloki (med kterimi naj divjiši je bil Robespier) vso to nesrečo, grozo in žalost napravili! — Kakor oni sami pravijo, zato, da bi ljudi osrečili in njih korist povekšali! Ko so duhovne preganjali in véro zaterali, so rekli: ljudstvo se mora omikati in očistiti svojih vraž in praznih vér. Ko so morili in nedolžno kerv preliváli, so djali: vse ima prosto in jednako biti. Znali so lepo govoriti, res je, pa pod njih jezikom je bil nevaren strup, in joj in gorjé vsakemu, kteri takim sleparjem v pest pride! — Zadnič pa, ko so vidili, da njih hudičeva setva tako močno plodi, so se hudobneži sami zballi in za svoje življenje tresti jeli, in da bi brezpostavnost vsaj nekoliko zajezili, so dali slovesno oznaniti, da mora ljudstvo spet v Boga in neumerljivost človeške duše vérovati. Leta 1799 je Napoleon višjo oblast prevzel; bil je mož orjaškega uma in nenavadne zmožnosti, vendar ljudstva brez vére vladati se ni upal: zatega del je cérkve zopet odperl, je očitno službo božjo zopet vpeljal in z rimskim papežem zastran cerkvenih zadev slovesno se

pogodil. Ali ta lepa zastopnost med njima ni dolgo terpela. Napoleon prevelike sreče pijan, je na svoje obljube pozabil, je zmirom dalej segal in terjal marsikaj, kar mu poglavar c erkve nikakor dovoliti ni mogel. Konec razpertije je bil, da je francozka armada mesto Rim obsedla in so papeža Pija VII. kakor razbojnika vjeli, ter odpeljali (l. 1809). Ali Jezus Kristus, kateri je svojo c erkvo na skalo zidal in ji obljubil, da je nobena sovražna mo  premogla ne bode, je tudi v tej stiski ni pozabil. Kakor visoko se je vzdignil Napoleon v svoji moči in ponositosti, tako globoko je padel. Njegova hrabra vojska je na Rusovskem zmerznila in sledni  on sam vjet in na dalni otok sv. Helene odpeljan bil: papež Pij VII. pa je z veliko slavo v svoje mesto Rim nazaj prišel (l. 1814). Njegovi nasledniki na stolu sv. Petra so bili: Leo XII., Pij VIII., Gregor XVI., in od sedemnajstega ro nika l. 1848 Pij IX., ki do zdaj kerščansko katoli sko c erkvo vlada, in je v versti papežev od svetega Petra sem dve sto devet in petdeseti.

47. Obuditva boljsega duha med katoličani in nada boljših časov katoliške c erkve.

Po francozki prekuciji, ki je c erkvo, deržave in narode ubo ala in na milione ljudi

podavila, je hotla previdnost božja ljudstvo posvariti in prepričati, kam pride, kdor Boga zapustí in od prave vére odstopi. Veliko sicer se jih je spametvalo, ko so vidili strašno globino, v katero odstop od Boga in vére pelja; ali joj! veliko pa tudi je slepih ostalo in svarjenja božjega ni porajtati hotlo; zatega-
voljo so se krivi in zapeljivi nauki francozkih brezbožnikov tudi po ostalih (drugih) deželah razlili. Tudi po ostalih deželah so mnogo lepih in občno koristnih naprav razrušili, mnogo opatij in samostanov odpravili, bratovščine in vsa pobožna društva povegrali, in kderkoli so mogli, cérkvo in njeno oblást in njene pravice podkopali: nevere pa in njen kačji nauk so razširjali, živo priporočali in sosebno med šolsko mladost z obema rokama trosili. Pri vsem tem pa vendar Bog svoje vsemogočne roke cérkvi ni odtegnil, nego (ampak) varoval jo kakor svojo ljubljeno nevesto, krepko podpéral v raznih nevarnostih in zravno še visoko poveličal z mnogimi čudeži. Postavimo — kako čudna je bila spreobernitva Juda Ratisbona! Koliko bolnikov je čudovito ozdravelo l. 1844. v mestu Trier, kder je sveta suknja našega Zveličarja v počesčenje izpostavljena bila! In v naših dneh kako čudo se je godilo v laškem mestu Rimini!

Brez vse dvombe pa naj večí čudež,

kojega nobeden tajiti ne more, je vedno in zmirom nagliše razširjanje svete katoliške vére po vseh delih sveta, dasiravano je povsod mnogobrojnih zavér. Posebno veselo v severni Ameriki véra napreduje. V Združenih državah samo so v manj kot petdesetih letih nad šest in dvajset škofij utemeljili, in zravnó še veliko mnóžino církev, duhovšnic, samostanov in drugih naredeb pobožnosti naredili. Na Kitajskem se spreobernitve od dné do dné množijo, in akoravno ondot kristjane pogosto še preganjajo in morijo, njih število vendar zmirom raste. Tudi v Afriki se kaže, da boljši časi nastopajo; kajti v sredino Afrike se je l. 1851 več duhovnov, rojenih Slovencev, podalo, črnim zamorcem sv. evangelj oznanovat. Na Angležkem katoliške církeve stavijo, samostane zidajo, in ljudje prestopajo v katoliško véro tako obilo, da se jih veliko nadja, da ne bode dolgo, ko bo celo angleško kraljestvo katoliško. Ali kaj! saj je tudi pri nas v avstrianskem cesarstvu od nekoliko let sem marsikaka reč na boljše se obernila. Postavili so mnogo samostanov, v katerih nedolžnost zavetje, spokornost mir svoje vesti, bolnik postrežbo in starost oskerbljenje najde. Začele so se bratovščine sv. Leopolda, presladkega serca Jezusovega, živega roženkranca in serca Marijinega za

spreoburnitvo grešnikov. Fare so se skoro povsod za božjo čast oživele, svoje cърkve olepšale, in tu in tam si glasne in prijetno vbrane zvonove omislile. Nove šole so se osnovali, sveti zakramenti se prejemajo bolj pogosto in čedalje bolj na dan stopa spoznatva, da le v katoliški cърkvi se najde pravi mir, zloga in večno življenje. — Posebnega spomina vredna sta cesarska ukaza od 18. in 23. mal. travna leta 1850, ktera oproščenje katoliške cърkve slovesno izrekujeta in katoličane po vesvoljnem svetu z veselim upanjem navdajata.

Res je scer, da se je vmes tudi marsikaj žalostnega prigodilo, sosebno leta 1848, ker so duhovščino in pobožnost preganjali; res je, da je veliko kristianov, ki so zlo nemarni in brez skerbi za izveličanje svoje duše, in le svet in posvetno veselje ljubijo, celó nove krivové, kakor Rongeansko, so izkovali. Ali vse to nas ne smé motiti, temveč v véri še bolj poterditi; zakaj v sv. pismu čitamo: da vsi, koji hočejo pobožno živeti v Kristusu Jezusu, morajo preganjanje terpeti; in čitamo, da bode enkrat velik odpad od Boga in Kristusa. Vsak tedaj naj gleda in čuje, da se zapeljati ne dá, temoč da zvest ostane in venec življenja prejme (Skrivno razod. 2, 10.).

48. Zagovor.

Zgodovina naše svete vére nam kaže na vsakem listu, kako dober in vsmiljen, pa tudi kako svet in pravičen je Bog. Razjasnuje nam, kako čudno in modro je Bog človeški rod vodil že v stari zavezi, od našega prededa Adama noter do prihoda našega Gospoda in Izveličarja Jezusa Kristusa: še lepše pa nam pripoveduje od nove zaveze, kako je Jezus Kristus cérkvo utemeljil, kako so jo apostoli in njih nastopniki po vesvoljnem svetu razširili in kako zalo raste skoz vse veke noter do sedajnega papeža Pija IX. Kdor ima zdrave oči, léhko vidi, da veličastna in polna blagosti je naša sveta véra; in sledna verstica nam velí, da ne človek, ne angel, ampak Bog sam more ljudem tako véro dati.

1) Véra, ktero mi spoznamo, ni od ljudi zmišljena, marveč od Boga izvira. V stari zavezi jo je Bog po prerokih razglasil, v novi pa njegov edini Sin Jezus Kristus oznanoval in poterdil z nebrojnimi čudeži, naj več pa s svojim vstajenjem od mertvih. Od Boga so njeni nauki, in kdor jih zaničuje ali zaverže, sam sebe vekomaj zaverže.

2) Naša véra ni od danes ali včeraj, nima kakih sto let, kakor krivovára Luteranov, Kal-

vincev in drugih, ampak prav za prav sega do začetka sveta. Njeno prvo zerno je bilo v paradizu vsajeno, kder je Bog človeku, potem ko je greh storil, Odrešenika obljubil; in cela stara zaveza z vsemi svojimi darmi, opravili in šegami je bila le predpoda nove zaveze in kar v stari pomankuje, to nova dopolnjuje.

3) Dasiravno pa zgodovina naše svete vére blizo šest jezer let obseguje, ima vendar toliko neoporekljivih spričeb in imenitnih dogodeb, da nihče, ako nima skaljenega uma, nad njeno istino ali resnico dvomiti ne more; in kar bukve sv. pisma važnejšega kaj povejo, kakor od greha prvega človeka, od obljube odrešenika, od vesvoljnega potopa i t. d. to vse tudi gerški in rimski zgodopisci poterjujejo. Nobeden narod nima zgodovine tako globoko utemeljene, kakor jo ima kerščanska véra. Vse rodovine od Adama do Kristusa so nam na tanko znane in vse cerkvene poglavarje od sv. Petra do sedajnega papeža lahko po imenu povemo. Kako čudno lepo se vse versti! kako premodro je vse vpeljano!

4) Celó Judje, ki so kristianom naj terdoglávnejši nasprotniki, pričajo, akoravno nehotoma, resnico in božji izvir naše svete vére. V svojih svetih bukvah namreč zlo

skerbljivo ohranjujejo celo zgodovino in vse prerokbe stare zaveze, na koje se mi naslanjamo, tako da nihče oponesti ne mora, kakor bi kristiani bili kaj popačili ali vrinili.

5) Tudi tega nihče tajiti ne more, da le s posebno pomočjo in milostjo božjo je kerščanska véra črez celi svet se razširiti mogla. Apostoli namreč, ki so jo oznanovali, so bili nizkega rodú, — ubogi in nepoznani, si niso nikoli po šolah glave belili in nikjer pridgovati vadili. Véra, ktero so učili, in ktera le pokoro, ponižnost in lastno zatajevanje hvali in priporoča, vse sovražtvo pa, poželjivost mesa in lakomnost časti in blaga čerti in prepoveduje, samoopašnim hajdom dopasti ni mogla: zatorej so se bogatini in veljaki na uboge ribiče zaničljivo ozerali, modrijani in učeni zasmehovali jih, in vladarji in oblastníki z mečem in ognjem preganjali. Pri vsem tem so pa ubogi ribiči vendar le zmagali in Jezusov nauk po celem svetu razširili, in scer tako naglo razširili, da je smel sv. Justin kmalo po smerti apostolov vpričo vseh ljudi pisati: „Ni znanega naroda, ne med divjaki ne Gerki, kder bi se v imenu križanega Jezusa molitve in zahvale Bogu Očetu in Stvarniku vesvoljnega sveta ne opravljale.“ — Kdo drugi, kakor vsemogočni Bog je mogel to čudo storiti? Ako ne verjamemo, da so se

čudeži godili, veli sv. Augustin, je to naj veči čudež, da je vesvoljni svet brez čudežev véroval.

6) Ali ne samo utemeljena na čudeže je kerščanska katoliška cérkva, nego (ampak) tudi to je veliko čudo vsemogočnosti božje, da se v toliko stiskah vedno ohrani in ne zatre. Kraljestva in cesarstva se razsipljejo; Kristusovo kraljestvo samo vse prebije in vedno raste. Ako v jednom delu sveta omahuje, se pa zato v drugem še bolj razširja. — Z nebrojnimi sovražniki je bilo od zibebe svoje obdano, strašno so nad njim razsajali in mu protili: kerščanska cérkva nima nobene vojske, da bi se branila napadov, nobenega meča, da bi se hudej sili ustavila; — ko bi jo božja roka ne podpérala in Njegova moč ne deržala, že zdavnej bi bila zaterta in vničena.

7) Še krasnejša se nam vidi kerščanska cérkva, ako se ozremo na radostni sad in neizrečeni blagoslov, kterege vun in vun po zemlji delí in ljudem daruje. Kderkoli se njena prijazna luč posveti, ondi divjost beží in omika sledí. Ona je povzdignila kmetijstvo in teržtvo, je obudila umetnost in znanost, ter prepovedala sužnost in žertve ljudi. Ona nam v žalosti, v bolezní in siromaštvu solze otéra in je naša posledna palica v neznano večnost. Ob kratkem: kerščanska véra je v resnici drevo

življenja, ktero je Bóg v paradižu vsadil, da bi vsi ljudje v njegovi senci mirno počivali in se poživili od njegovega žlahtnega sada.

Kam, v kak nesrečen prepad pride narod, ki kerščansko katoliško véro zapustí, zgodovina vseh časov veliko žalostnega zaznamvaneja ima. Tam v Afriki, kder so nekdej sloveče cérkve v Kartagini in Alesandrii bile; tam v Azii — v Antiohii, v Efezu, kder sta sv. Jovan in Ignaci učila, in je kerščanska véra v najlepšem cvetju bila, zdaj hajdi, Turki, gospodarijo, in namesto sv. križa nad cérkvami se le polmesec lesketá. In kako grenki sad zori zlasti po nemških deželah, ktere so od prave vére odpadle, vsi dobro vemo. Ako se pa drevo po sadu pozná, kakor Jezus veli, mora vsak, kdor nima predsodkov, spoznati, da kerščanska véra, ki je toliko blagonosna, od Boga izvira; nevéra in krivovéra pa, ki tako gorjup sod rodí, od hudega, ki ljuliko med pšenico seje.

8) Na vse zadnje pa, ako se povzame in prevdari, kar je bilo do zdaj rečenega, jasno se vidi, da cérkva, ktera toliko neizrekljivega dobrega za časnost in večnost rodí in ljudem daje, ktero je Bog sam na čudeže utemeljil in vun in vun s čudeži povelíčuje, ne more nobena druga biti, kakor rimsko-katoliška cérkva.

Ona in nobena druga je tisto žlahtno nebeško drevo, gorčičnemu zernu podobno, katero je Jezus v naše izveličanje vsadil; ona je tisti zali vinograd, ktereга je Jezus zasadil, in ga škofi in ostali mašniki pod vladarstvom rimskega papeža obdelujejo. Sam sveti Duh ga poliva s svojimi milostmi in ogreva s svojo nebeško lučjo. — Vse druge vére pa, kolikor jih je na svetu, naj že bodo Lutranske, Kalvinske, novokatoličanske ali kake druge, so napčne vére, v kterih ni izveličanja; so suhe veje, ki ne rodé dobrega sadu; so votli vodnjaki, v kterih v naj veči sili vode ni. Vsak sadež, veli Jezus, ktereга ni moj nebeški Oče vsadil, bo izruvan; tako tudi krivovére nobenega obstanka nimajo — zrastejo, se razšopirijo in — usahnejo. Sama kerščanska katoliška cérkva vekomaj ostane; ona se ne postara, ne obledí, marveč je zmirom lepa, neomadeževana in polna veličastva; zakaj ona ima obljubo Gospodovo: Na to skalo bom sezidal svojo cérkvo, in vrata peklena je ne bodo zmagala. — Glejte! jaz sem pri vas vse dni do konca sveta. (Mat. 16, 18.)

Zapopadek.

Uvod.

I. Poglavlje.

	Strana
Od vére	4
I. Razdelek. Kaj je ka- toliška véra	—
II. Razdelek. Od dvanaj- stih členov vére	7

II. Poglavlje.

Od upanja	21
I. Razdelek. Kaj je ker- ščansko upanje	—
II. Razdelek. Od molitve	22

III. Poglavlje.

Od ljubezni	29
I. Razdelek. Kaj je ker- ščanska ljubezen	—
II. Razdelek. Od deset božjih zapovedi sploh	30

Strana

III. Razdelek. Od deset božjih zapovedi posebej	32
IV. Razdelek. Od cér- kvenih zapovedi sploh	40
V. Razdelek. Od cér- kvenih zapovedi posebej	41

IV. Poglavlje.

Od svetih zakramentov	48
I. Razdelek. Od svetih zakramentov sploh	—
II. Razdelek. Od svetih zakramentov posebej	49

V. Poglavlje.

Od kerščanske pravice	78
<i>Pervi del</i> kerščanske pra- vice: Varvaj se hudega	—
<i>Drugi del</i> kerščanske pra- vice: Stóri dobro	81

Pristavek.

Od štirih poslednih reči	89
------------------------------------	----

Perva doba.

Dogodivščina starih časov.

Od začetka sveta do Kristusa (od l. 4000 pr. Kr.
do njegovega rojstva.)

1. Stvarita sveta	91	10. Vhod v obljubljeno de- želo	100
2. Pervi greh in obljuba odrešenika	—	11. Izraelski sodniki	—
3. Bratomor	92	12. Izraelski kralji	101
4. Potop sveta	93	13. Asirska in Babilonska sužnost	102
5. Noetova rodbina	94	14. Preroki	103
6. Abraham in njegov zarod	95	15. Stava novega tempeljna	104
7. Izhod iz Egipta. Mojzes	97	16. Makabeji	105
8. Potop Egipčanov	98	17. Čas je dotekel	106
9. Božje zapovedi	99		

Druga doba.

Dogodivščina Jezusa Kristusa in prvih zlatih časov njegove vére (od l. 1. do 312 po Kr.).

	Strana		Strana
18. Rojstvo in mladost Jezusa	108	24. Prihod sv. Duha	117
19. Jezusa kerst, post in uk. Zvolitva apostolov	110	25. Razširjava in preganjanje vére med Judi	118
20. Jezusovi čudeži	111	26. Razdjanje Jeruzalema. Razširjava in preganjanje vére med neverniki	120
21. Zadnja večerja	112	27. Življenje tedajnih kristianov	123
22. Jezusovo terpljenje in smert	113	28. Zmaga kerščanstva	124
23. Jezusovo vstajenje in njegov vnebohod	116		

Tretja doba.

Dogodivščina srednih časov kerščanstva.

Od cesarja Konstantina do velike ločitve v zahodni cérkvi (l. 312—1517 po Kr.).

29. Mirni časi kerščanske vére	126	kerščanske vére med Nemci in Slovenci	134
30. Krive vére in razkolnosti v véri	127	36. Korist in velika sreča kerščanstva	136
31. Vesvoljni cérkveni zbori	129	37. Odpad izhodne ali gerške cérkve od rimskokatoliške.— Muhamed	138
32. Cérkveni učitelji in sveti očetje	130	38. Križanske vojske	139
33. Puščavniki in menihi	131	39. Lepi časi kat. cérkve	141
34. Selitva narodov	132	40. Mnoge razpertije	143
35. Začetek in razširjava			

Štarta doba.

Dogodivščina novih časov kerščanstva.

Od velike ločitve v zahodni cérkvi do naših dni (od l. 1517 po Kr.).

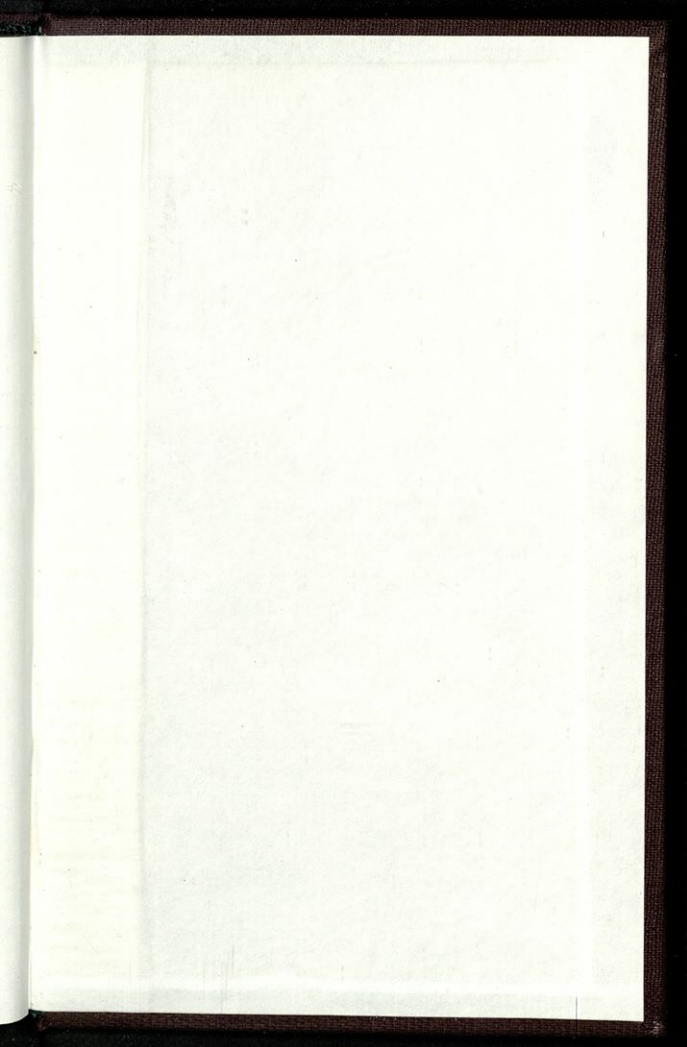
41. Luter in drugi krivovérce	145	46. Razširjava nove vére, in zatiranje katoliške cérkve. Razne prekucije v deželskih zadevah	157
42. Tridentinski cérkveni zbor	148	47. Obuditva boljšega duha med katoličani in nada boljših časov katoliške cérkve	161
43. Žalostni nastopki novih krivovér	149	48. Zagovor	165
44. Razširjava katoliške vére v prej neznanih krajih	151		
45. Naj imenitnejši možje v tej dobi	153		

COBISS 2042:00

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000215302

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

510839